Bent Bille.

Renæssanceroman

Förord till den elektroniska utgåvan

Dette verk af **Palle Rosenkrantz** (1867-1941) er digitalisert fra New York Public Library i april 2007 af Google Books og anpasset til Projekt Runeberg i december 2014 af Ralph E.

BENT BILLE

HISTORISK ROMAN

AF

PALLE ROSENKRANTZ

GYLDENDALSKE BOGHANDEL NORDISK FORLAG

MDCCCCVIBENT BILLE

Omslagstegning af Årild Rosenkrantz. Vignetter af Rasmus Christiansen.PALLE ROSENKRANTZ

BENT BILLE

RENÆSSANCEROMAN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL NORDISK FORLAG

KØBENHAVN OG KRISTIANIA

1906FR. BAGGE KGL. HOF-BOGTRYKKERI KØBENHAVNINDHOLD

FØRSTE BOG

ST. NYTOUCHE

Motto : Muserne er fremfor alt kyske Møer. Og Jeg husker at have læst, at da Cupido blev spurgt af sin Moder Venus, hvorfor han aldrig rettede et Angreb paa Muserne, svarede han, at han fandt dem saa rene, saa ærbare, saa blufærdige og uden Ophør beskæftigede, at han, naar han kom I deres Nærhed, spændte sin Bue ned, lukkede sit Pilekogger og slukkede sin Fakkel, af Frygt for at gøre dem Fortræd. Deri fandt han den største Glæde af Verden, saa han ofte følte sig helt betagen af deres Skønhed og Ynde og slumrede ind under en sød Harmoni — saa langt var det fra, at han vilde dem tillivs eller drage dem bort fra deres Studier.

(François Rabelais: Pantagruel, III. 31.)

Palle Rosenkrantz: Bent Bille.

1FØRSTE KAPITEL Lægen.

Det var i Aaret 1532 efter Verdensforløsningen, det var ved Sommertid, en Søndag, og det var i Paris, i Udkanten ude under Murene nær Cluny.

Værelset var lille, Loftet sodet og Bjælkerne raat tilhugne. Vinduerne var smaa, men Glas var der i dem. Der stod en Seng med et skønt Silketæppe over, og paa Sengen laa en ung Mand i en kort, rød Vams, som var reven op over Brystet. I Brystet var der et rundt Hul, og deraf løb Blodet langsomt Den unge Mand var hvid om Næsen, hans Haar var krøllet og sort, og over hans Læber tegnede sig en let, sort Skygge.

Han laa ganske stille, som om han sov.4

Bøjet over ham stod en spinkel, lille Mand med spidst, brunligt Skæg, klædt i en sort, halvgejstlig Dragt, kronraget som en Munk, men med Kaarde ved Siden. Han rev et Klæde i smaa Stykker og fugtede det med en blodstillende Vædske.

En stor, sværlemmet Bondekarl stod hos ham og holdt et Lerfad.

Karlen hed Niels og var fra Radsted paa den 0 Lolland.

Lægen sagde et Par Ord, som Karlen ikke forstod.

Henne under Vinduet stod en Rejsekiste, og paa den sad en fire og tyve aarig lyshaaret Mand og stirrede paa Lægen.

Det var Anders Billes Søn Bent fra Søholm ved Storeheddinge.

»Han siger, du skal bringe frisk Vand, Niels,« sagde Bent, og det gjorde Niels.

»Kan han leve, Mester?« spurgte Bent saa paa Fransk.

»Vi faar se,« sagde Doktoren.

Saa tav de.

Det var lige alt det en Solstraale kunde liste sig hen over en spids Gavl deruden for og snige sig hen over Bents lyse, krusede Haar for at tegne en fingerbred Stribe hen over Gulvet mod Sengen.

»Hvad hedder han?« spurgte Lægen.

»Ved ikke,« svarede Bent. Han talte grumme lidt Fransk, men forstod det taaleligt5

Saa kom Niels med en Skaal Vand, og Lægen gjorde den Saarede færdig.

»Nu lader vi ham ligge,« sagde han. »Skal hankomme sig, kommer han sig og kommer han sig ikke, er han ligesaalidt, som han sikkert vilde være omethalvthund-rede Aar.«

Det mente Bent ogsaa.

»Hvad skal jeg betale?« spurgte han.

Lægen saa paa ham. »Er I rig, unge Mand?«

»Hjemme regner de os for velstaaende Folk,« svarede Bent, »men en fremmed Student i Jeres Paris er vel altid fattig, selv om hans Fader har Korn i Vænge og Øxen i Stald.«

Lægen smilede.

»Hent mig en Flaske, Niels, af den røde Vin og et Par Bægre af Mosters,« sagde Bent.

»Det eret snurrigt Sprog, I taler, Junker,« sagde Lægen. »I maa have mig forladt, men det lyder, som talte man det med den Mund, Oxen har tæt Syd for Halen.«

»Det er Dansk,« sagde Bent fredsommeligt; »hjemme regner vi det for et kønt Sprog, men sligt gaar jeg aldrig i Rette med Folk om. Hvad vil I have i Badskærløn?«

»Ingenting,« svarede Lægen.

»Det var ikke meget,« sagde Bent saa; men det passede ham godt alligevel. Spart er fortjent, holdt Billerne for.

Saa kom Niels med Vinen og med Bægrene.

Bent drak Doktoren til.6

»I hedder?« spurgte han.

»François Rabelais«, sagde Doktoren. »Jeg erLægehos Biskop Jean du Bellay, om I ellers kender ham. Han staar højt hos Kongen og ligger nu for Rejse til den hellige Stad.«

Bent kendte ham ikke, han kom ikke ved Hoffet.

Mester Rabelais drak tæt, og Vinen var god.

»Derpaa kender man en god Mands Søn over hele Verden,«sagde Bent. > Hvide Hænder, velskaarne Klæder, en god Klinge og god Vin. Saadan har det altid været.«

»Hvad studerer I?« spurgte Lægen. Han var Kroværts Søn og Demokrat ved det.

Bent lo. »Spurgte I mig, hvad jeg skulde studere, da fik jeg svare Jer: Skolastikerne og Græsken. Latinen er jeg kommet igennem hos Mester Borup i Aars, som I ikke kender, og Lektor Poul i København, som I heller ikke kender. Men siden I sætter Pris paa min Vin og er en god Karl, der oven i Købet tjener en Bisp, faar jeg vel svare

Jer paa Jert Spørgsmaal. —

Jeg studerer Synden, Mester Rabelais, al den Stund jeg skal være Præst og bør kende den, for siden at fly den.« Der var længe imellem, Bent sagde saa meget, og han sagde det paa Latin. Lægen lo og fortsatte i det døde Sprog.

»Godt svaret, ungeMand. Af alle Studier, Ungdommen kan drive, er Studiet af Synden det, der passer den Unge bedst og gavner ham mest, naar Alderen kommer. Ogdet var, medens I studerede Synden i den gyldne Løve i St Pankras Gyden, at I traf ham der?«

> Det var saa,« sagde Bent. »En forbandet Englænder løb et Par Tommer Staal i ham, mere end han kunde staa for. Saa slæbte Niels og jeg ham hjem her og var saa heldige at løbe paa Jer. I studerede vel ogsaa Synden?«

»Jeg gør en Bog om Dyden,* svarede Lægen, »en skøn ogsandfærdigBog. Jeg studerer altsaa Dyden, men sandt at sige, i de fleste Tilfælde falder den Dyd, jeg lægger mig stærkest efter, ud til Synd. Skaal, Studiefælle!«

Bents Øjne, der var blaa og rolige, blev store og spørgende. »I gør en Bog,« sagde han. »Er I Digter, Mester Rabelais, og oven i Købet om Dyden?«

»Jeg gør saa. Jeg skriver en Bog om gamle Dage, en sandfærdig Bog om, hvad der hændte Kæmpen Gargan-tua. Da Bogen handler om Dyd, er der megen Synd i den, og de vil sikkert stikke Hænderne ud efter den paa Sorbonnen. De godeDoktorer er lærde baade i Synd ogDyd. Men min Bog bliver for saftig, den brænder ikke. Ser I, unge Mand, naar man vil gøre en god Bog, helst en Bog om Dyd, — skal man skrive om Mennesker, der længst er døde og borte. I vil maaske indvende, at saadanne Mennesker ikke morer os stort, og heri har I tildels Ret. Men det er kun Klokkere, der tegner disse gamle LigsBe-drifter op, som de mugne Krønnikere melder om dem. Al det døde, det ligger oppe paa Kirkegaarden og muldner, men der er noget, der lever og gaar igen, forstaar I,8

— det er VerdensSjæl, hvis Verden ellers har nogen Sjæl, det er det, der gør Ovid til en Skat for elskende, Horats til en fin Mands Bordfælle og Lukian til min Sengekammerat. Det skal man have fat i. Saa kan man skrive en Bog om Noah eller Achilleus, der kan svie Doktorerne i Sorbonnen i Haarrødderne og som Lisette i St Pankras Gyden kan læse sig vaagen i indtil Junkeren slaar med Kaardefæstet paa hendes Rude. Lad dem, der har faaet Kaldet, fortælle hvorledes og hvorfor Menneskebørn handler,—jeg fortæller kun hvad de øver, tilNød, hvad de tænker derved. Jeg fortæller lidt køligt, thi ser I, Gløden skal være Læserens, og jeg ynder ikke den Mode at fortære sig selv i Adjektiver og Verber som Bodsprædikanter og unge Digtere har for Skik.«

Bentsmilede. »Isagde,Bogen skulde handle omDyd!«

»Netop — om Dyd. Der er ikke noget, en Pige som Lisette hellere læser om end om Dyd, ligesom salig Dronning Claudes kyske Jomfru helst læste om Udyd. Men ser I Junker, en Bog om Dyd vil Lisette læse, og Jomfruerne skal læse den. Saaledes bliver den læst af alle.«

»Kvinder!« indskød Bent.

»Mandfolk læseraldrigBøger,«sagdeLægenkort »Det vil sige, paa Sorbonnen læser de den hellige Dionysios, Chartesius otte og halvtredsindstyve Værker med Duns Scotus, den hellige Thomas af Aquinos og Kirkefædrenes oprindelige Visdomstale i flad Gentagelse.

Men det er ikke Bøger, det er simpelt hen det indven-9

dige af garvede Doktorskind, og saa er Doktorerne desuden Neutra, det er slet ikke Mandfolk. Læser de saa en enkelt Bog, er det for at brænde Autor. De øver jo Censuren.

Nej, man skal skrive for Kvinder. Ser I, Junker, Mænd lever Eventyr, Kvinder læser derom, og derfor skal man v skrive om Dyden, som Kvinderne ærer, og Synden, som de tilbeder.

Det gør jeg.«

»I mit Land læser Kvinderne ikke Bøger,« sagde Bent.

»Saa skriver Eders Landsmænd ikke heller,« sagde Lægen.

Bent tav og drak.

Lægen varlangt inde i sine egne Tanker. »En godBog,« fortsatte han, »skal handle om Kærlighed for Kvindernes Skyld, den skal handle om Mod og mandigeBedrifter for Kvindernes Skyld, og om Rejser og mærkelige Æventyr for Ynglingen, som skal have det fortalt af sin Pige, naar Vinteraftnerne længes. Saa skal den handle om Religionen forat slippe gennem Præsternes Klør, thi uden Gudsfrygt ingen Dyd, og endelig skal den handle om Stats-kunst, for at der kan være noget at springe over. Det skal der nemlig være i enhver Bog. Og det skal helst være det bedste i den.

Men munter skal den være, munter og lystig. Latter jager Last paa Flugt og gør Dyden, som i sig selv er tilbøjelig til at hænge med Hovedet, fri og frejdig. Den, der10

kender Verden og dens Børn, smiler, og i Smilet er Befrielsen. Kun den kan dømme Verden, der ret af Hjertet formaar at være glad. Jeg hader de Kutter, graa i graa, hvad enten de hænger om Klerke eller Poeter.

Graavejr er kun til for at holde Solens Smil friskt.

Nu gaar jeg. Faar I mere Brug for mig, kan I sende Jeres Stud over til Biskoppens Hus, det der skraas over for, med det takkedeTaarn; Jeres Vin er god, unge Mand, og I tier net. Det Slags Folk holder jeg mest af at tale med.

Vi ses igen.«

Saa gik Mester Rabelais.

Den Saarede paa Sengen aandede tungt, men han sov ligegodt.

Bent lagde Hovedet paa sine Arme. Vinen havde gjort ham Hovedet tungt, han havde knækket Halsen paa adskillige Flasker i den gyldne Løve, før Engelskmanden prikkede til ham, der nu laa derhenne.

Niels laa paa en Sivmaatte udenfor og snorkede lollandsk.

Det var meget fredeligt altsammen.ANDET KAPITEL

Klerk og Junker.

Det Hul, Engelskmandens Kaarde havde gjort i Junkeren paa Sengen, var for lille, eller Junkeren havde for meget Blod. Nok om det, han vaagnede den næste Morgen og var tørstig.

Derfor var gode Raad, Bent gav ham at drikke.

Saa blev han sulten og ogsaa derfor var Raad. Han talte kun lidt, og Bent var tavs, mens Solen stod op. Men den anden talte slettere Fransk end Bent, og saasyntesde begge, de maatte kunde finde et Sprog, der var bedre egnet til deres Samtale.

Det blev Dansk, og det passedeBent godt. Det var alligevel det Sprog, han bedst kunde tale.

å12

Men den saarede Junker blev hurtig søvnig igen og saa lod Bent ham sove.

Det var en Regnvejrsdag, ogBent prøvede Duns Scotus, han var jo i Paris for det samme, men sandt at sige, var han ikke nogen Læsehest. Han ventede saa smaat, at Axel Urne og Erik Krabbe skulde indfinde sig. De to Junkere studerede som han i Paris og plejede at gæste ham tidligt paa Dagen, fordi hans Vin var den bedste, og der var to smukke Piger i Huset, som gjorde meget af blonde Ynglinge, — selv var de ravnsorte.

Men de to Junkere kom ikke, saa faldt Bent i Søvn over Duns Scotus.

Ved Middagstid vaagnede baade Vært og Gæst og saa maatte den Saarede fortælle.

Det gjorde hangerne; Kræfterne var komne igen. Han begyndte med Begyndelsen, og det fandt Bent rigtig.

»Min Fader var Profos hos Kong Christiern afDanmark. Han gjorde sit Mesterstykke i Stockholm oppe i det Svenske, da jeg var en lille Karl kun. Det skal have været et propert Stykke Arbejde, sagde Fader. Et Par Bisper maatte lægge for, og siden gik det nedefter uden Persons Anseelse. Det var Hekatomber, sagde Fader; naa, han var en Adelsmand, der tjente den danske Konge for Sold med 400 gode Rejsende og et Par Ryttere. Rakkerknægte og Bødler leverede Kongen selv. Fader talte tidt om det. Han døde i sine Støvler under Philip af Hessen i 27, me-13

dens jeg laa i Rom med Freundsberg og slagtede Kutte* brødre.

Det var glade Dage. Det var en Fest for en luthersk Soldat at vade rundt i alt det Kirkesølv, og Freundsberg var en ræsonabel Høvidsmand. Vi klemte den hellige Fader. Der gik den sidste Rest af min Kristendom, men Liv var det Nok om det.«

»I taler for meget, Kammerat,« sagde Bent. »Læg Jer tilbage igen og sov.« —

Den anden lukkede Øjnene.

»Niels,« sagde Bent »Han hedder Homuth og er en Søn af Kong Christiern den ondes Profos.«

Niels gryntede, han havde selv tjent Peder Skram paa Flaaden for Stockholm og kendte Homuth af Navn. Men han talte ikke om Ting, der laa saa langt tilbage.

/

»Han sviner osFruErmegaards Silketæppe til,« sagde han. »Det kunde vida i det mindste liste væk under ham; vi har ikke saa meget at stadse op med.«

»Lad ham ligge,« sagde Bent— »nu sover han. Gaa saa ned til Mor Barbara og faa lidt Fødevarer. Solen staar allerede højt paa Himlen bag Skyerne. — Det er Middag og andre Landsmænd kommer ikke.«

Kong Frans var i Staden, og der havde været Vildsvinejagt ved Fontainebleau. Mor Barbara var Moder til de to sortlokkede og gift med én af Kong Frans* Drabanter. Hun havde faaet en Vildsvinekølle af sin Mand. Kong Frans lod Kødet dele ud til sine Mænd efter en god Jagt,14

og Mor Barbara plejede Bent vel, fordi han betalte godt og var en Adelsmand.

Saa dækkede Niels op for sin Herre; Junkeren i Sengen var ikke mere sulten, men drikke kunde han.

Bent Bille og han talte om mangt og meget, mest om Kvinder. Dem talte Junker Homuth gerne om. Om Kvinder er ogsaa meget at fortælle forenMand, der hargæstet Valland, som Junker Homuth havde, og lige saa ilde som det klinger at høre en Kvinde tale om mange Mænd, lige saa kækt lyder det at høre en vidtberejst Mand tale om mange Kvinder.

Det syntes i det mindste Bent; selv var han sky overfor Kvinder. Han holdt af at drømme og digte om dem, helst om Kvinder, han ikke kendte, maaske flygtigt havde set Det stred mod hans Væsen selv at gribe Sagen an. Men i Digt og Drømme syndede han stundom.

Mor Barbaras to sortlokkede Piger havde han overladt Axel Urne og Erik Krabbe.

Bent var dydig.

Men det, Junker Homuth berettede om Valland, æggede alligevel Bent.

De talte længe om dette. Det vil sige Junker Homuth, for Bent lyttede.

»Har I da aldrig elsket ret af Hjerte?« spurgte Bent.

Jørgen smilede og vilde rejse sig, men det trak i Saaret, og han lænede sig tilbage mod Hovedgærdet.

»Gør det ondt?« spurgte Bent og traadte hen til ham.15

Den Anden saa op lidt træt. »Aa nej.« Saa smilede han. »I ligner en Kvinde, Bent Bille. — Bliv ikke vred, men

der er Kvindeomhu i Eders Blik. Det har I lært af en Søster, ikke sandt I har Søstre?«

»Mange,« sagde Bent. —

»Tænkte jeg det ikke nok — og Eders ældste Søster har plejet Jer. Det Blik lærer enMand af sin Søster, ikke af den Kvinde han elsker. Ved I, at jeg har set det Blik i en Kvindes Øjne, der ikke var min Søster, og som Tiden gik, blev Blikket et andet—og det blev dugget af Graad. — Men nok herom. Det er den fordømtePrikken i Siden, der gør mig rørt i Sindet.«

Bent sagde ikke noget

Og den Anden tav.

»I skulde sove,« sagde Bent endelig.

Og den saarede Junker sov.

Henimod Aften kom Lægen. — Han kom af sig selv. Bent havde ikke sendt Bud.

Han nikkede blot og traadte hen til Sengen. Den saarede Junker foer op, men Lægen bad ham blive rolig liggende. Saa skiftede han Forbindingen.

» Det gik,«sagde han; »to Tommer til venstre og I havde været færdig. Lig nu stille og kom Jer, hvem I er.«

Saa fik han Navnet at vide og Junkerens Bopæl, som var et Værtshus tæt ved. Han var lige kommen til Paris og var alene. Sin Hest havde han solgt, og hans Ejendele var faa. Men Guld havde han i Bæltet — sagde han.16

Saa enedes de om, at han skulde blive hos Bent foreløbig og sove.

Det gjorde han.

Men Lægen blev siddende ved Bordet og saa vist paa Bent.

»Jeg kom for Eders Skyld, unge Mand med Navnet, min Tunge ikke kan udtale. Om I lærer mig at kende, vil I erfare, at jeg er noget af en Særling: en Munk, der flyede af Kloster, en Discipel af den grimme, gamle Vismand fra Athen, der elskede Ungdom og Skønhed. Eders Hoved er som Antinous', Eders Blik blidt som en Kvindes, og dog er der noget mandigt i Eders Øjne. Jer gad jeg prøve, som den store Athenienser prøvede Charmides.«

Bent tav forlegen; han kendte saa lidt til Grækenland, men vidste nok, at det var en Skam ikke at vide derom.

»Læser I Græsk ? « spurgte Lægen.

»Meget lidt,« svarede Bent, — slet ikke vilde have været sandere.»MenLatin taler jeg—næsten bedre end Dansk,« føjede han til for at bøde lidt paa det

»Latin taler mange; det andet er Skade«, sagdeLægen — »thi med Græsken kom Skønheden tilbage til Jorden. Men saa risikerer I ikke at blive brændt for det. Det er altid noget, og jeg var ved at svide mine legemlige Vinger hos de skidne Munke for Græskens Skyld. Nok derom. Kamphanen sover, han kommer sig, og Jer Karl kan17

sørge for ham. Vil I gaa med mig? Om I ikke er bange for at følge en fremmed Mand i en fremmed By?«

Bent rejste sig. »Som I vil.«

»Godt, «sagde Rabelais, »saa følges viad til et Værtshus, hvor I vil træffe en Flok Studenter, I ikke træffer paa Sorbonne eller i Høvænget.«

Saa gik de. —

2TREDIE KAPITEL

En Ino alithla!

Detvar endnu ikke mørkt; under Bropillerne gled den gule Seineflod, og Aftenen steg frem mellem NotreDames

sære Buer over det spidst takkede Tag. Rabelais standsede foran en hvælvet Port i en Gyde skraas overfor Kirken og slog med Hæftet af sin Dolk tre skarpe Slag paa Døren.

Den gik op, og i den hvælvede Gang, der aabnedes for de indtrædende, stod en Dreng klædt i en kort, græsk Kiton og med Sandaler paa de bare Fødder.

Rabelais nikkede til Drengen og lagde sin Haand paa Bents Skulder. »Benedictus,« sagde han smilende, »de gode Guder vaager over din Indgang.«19

Der stod en tæt Damp over Gulvet i Porthvalvet. Bent syntes, det maatte være en Badstue.

Det var det.

Under en Hvælving traadte de ind i et Rum, hvor Dampen laa tæt over Gulvet og stod i sære Bugtninger mod Loftet.

Bent traadte forsigtig fremad.

Han skimtede Skikkelser i Taagen, Omrids af Mennesker, han ikke saa, og Rabelais skød ham gennem Dampen til en Dør, der aabnedes for ham.

Han var alene i et lille, hvælvet Rum, et Afklædnings-rum syntes han, hvor der stod enBriks og etBord. Luften var varmemættet med let Dis, og under Loftet brændte en lille Lygte gennem et farvet Glas.

Mens Bens stod grundende, gik Døren atter op, og en ung Kvinde traadte ind.

Hun var nøgen til Bæltestedet; om Hofterne bar hun etlet, uldent Gevandt, der laa i Folder om hende. Hendes hvide, runde Arme var smykkede med en bred, gylden Ring, hendes Bryst var spædt, over Panden bar hun et Diadem, og Haaret var sat op i Nakken i en Knude. Bent havde aldrig set den Haarsætning før.

Han saa paa hende, som en Mand ser paa en fremmed Kvinde, men sænkede Blikket.

Hun smilede—hendes Blik var aabent og venligt, hun stod der, som hun var, ventende, beredt til at høre, hvad han vilde sige.20

Men Bent tav.

Saa lo hun.

»Eders Klæder, Junker — Badet venter.«

Mekanisk løste Bent Hægten, der holdt Vamsen sammen i Halsen. Han rakte hende den tunge Fløjlsvams. Hun tog den nænsomt og arbejdsvant. Hun løftede blot paa den, lod Armen synke lidt hjælpeløst, som vilde hun sige: den er for tung for mig. Saa lagde hun den i Folder og lod den glide ned paa Briksen.

Bent var endnu ikke helt fattet. Han skottede til den unge Pige, og hun smilede atter til ham.

>Det gaar langsomt,« sagde hun.

Hun talte ikke meget, men Minutterne gik, og Bents Klæder laa varsomt foldede paa Briksen.

Saa slog hun Døren op og gjorde en stor, lidt kantet Bevægelse ud mod Baderummet.

Nu smiledeBent og lagde sine Arme over Kors, medens han uvilkaarligt hvælvede Brystet og rystede sit krusede Haar.

Pigen strakte den højre Arm ret ud, medens den venstre tog et hurtigt rettende Greb i Haaret over Nakkekammen.

Bent traadte ind i Dampbadet — Han hørte Stemmer fra Hallens Midte og gik forsigtig over de vaade Kvadrer hen mod Rummets Centrum.

Der dukkede nogle Mandsskikkelser frem af Taagen. Foran ham stod Mesteren, lille, haaret og med Armene21

flettet over Brystet, smilende mod ham. Bag ham stod fire eller fem unge Mænd, alle nøgne, olivenbrune paa

Kroppen med mørkt kruset Haar og svage Dun over Læberne.

»Det er Charmides,« sagde Mesteren.

»Han svarer til sit Navn,« lød det fra en ung Mand med sorte, livlige Øjne, der stod tættest ved Mesteren.

»Vær velkommen, Charmides.« —

Det varme, fugtige Loft lagde sig med Dampen om Bent som en blød Kappe, og saa mærkede han en let Duft som af Blomsterolie, der i Dampen bølgede mod ham, saa han uvilkaarligt spilede sine Næsefløje op og drak den ind.

»Hel las Purgatorium Charmides,«sagde Mesteren.»Her renses Legemet for Dagens Skarn, og Porerne aabner sig mod den rene Luft, som følger.«

Saa fylkedes en Kreds af Badeterner om Mændene og gned deres Lemmer med Viske af tørrede Urter — ikke med Ris som i Norden — medens Dampen steg tættere om dem, og Duften af Blomsterolien blandedes med Dampen.

De talte kun lidt—af og til lød et Ord og en kort, klar Pigelatter.

Mændene strakte og rakte deres Lemmer, og Sveden brast af alle Porer.

Bent holdt af Badet og forsømte det aldrig, men her laa en underlig Stilhed over Badstuen, en underlig, anel-22

sesmættet Stilhed, som han ikke ret forstod og der var kun faa i Rummet.

Mesterens magre Ansigt dukkede ud af Skyerne. »Vi bader i Tavshed, Charmides,« sagde han, »for senere at tale desmere. Badstuesnak er Rod til alt ondt. Vinen skal løsne Tungen, nu hviler Aanden, ogLegemet arbejder.—«

Da Bent atter traadte ind i Rummet, var hans Klæder borte. Over Briksen laa en lyserød Kappe og en underlig, stumpet Kjortel med korte Ærmer. Pigen stod smilende ved Briksens Fodende og bød ham tage Plads med den samme kejtede Bevægelse, der paa en Gang løs og dog fast, inden Armen straktes, gav den en sær, indtagende Ynde.

Bent strakte sig paa Briksen og saa nysgerrigt forundret op. —

Saa gned hun hans Skuldre og Bryst med et tyndt, uldent Klæde. Haaret gled ned over hendes Pande og Kinder, og hun maatte idelig stryge det bort; det gjorde hun med venstre Haand uden at aflade sit Arbejde. Af og til bed hun Munden sammen ligesom undskyldende, fastog villiespændt undertiden. Eller ogsaa smilede hun opgivende, Haaret vilde sin egen Vej.

Bent laa døsende med Haanden under Nakken og saa paa hende uden Tanker. Hendes Overkrop var bøjet over ham, den tegnede sig i det svage Lys med lette, fine Linier, og Lyset fra Lygten gød den over med svagt rødt.

Saa pudrede og salvede hun hans Legeme og Haar og23

bandt hans Sandaler under Fødderne. Han lod det ske, som hun vilde.

Igen den samme Bevægelse, da hun bad ham rejse sig. Saa rakte hun ham Kjortelen, og Bent drog den over sit Hoved. Rygsiden vendte hanforad. Det morede hende, og hun hjalp ham, som man hjælper et Barny der endnu ikke har lært at komme i Klæderne.

Rent galt blev det medKitonen. Sligt havde Bent aldrig prøvet. Det var en stor Kappe skaaren i et, der skulde slaas over venstre Skulder ind under højre Arm. Bent traadte helt hjælpeløst i den, saa tog Pigen den, og slog den hurtig og vant om sig, idet hun rettede sit Legeme. Den var for stor og laa i dybe Folder under det højre Bryst og den spinkle Arm med Guldbaandet.

»Saadan«, sagde hun og saa helt kæk ud.

Bent prøvede sig frem. — Endelig gik det.

Tilsidst rakte hun ham en Krans af røde Roser med grønt Vinløv. Han tog den og drejede den mellem Hænderne.

Hun greb den igen og bad ham bøje sit Hoved.

Det gjorde han, og hun trykkede Kransen ned over hans Haar med et tæt, bestemt lille Tryk, mens hendes hvide Tænder tittede frem mellem de røde Læber.

Bent følte ligesom en pludselig Lyst til at kysse hende.

Men han gjorde det ikke.

I Baggrunden af Kamret var et Forhæng, det trak hun til Side, og gennem en lav Dør traadte Bent ud paa Gan«24

gen. Han drejede sig paa Tærskelen mod Pigen og greb til Bæltet, hvor han ellers bar sin Børs — men hans Fod blev indviklet i Kitonens Folder, og han traadte kejtet i det lange Slæb.

Pigen stod i Døraabningen ud til Badstuen, hun løftede sin Haand snævert over Brystet til Munden og traadte tilbage med et let Fingerkys.

Men ude paa Gangen stod Drengen og bøjede sig ærbødigt.

Bent fulgte ham, og gennem en høj, hvælvet Dør traadte han ind i en klart oplyst Sal.

Han missede med Øjnene mod de tændte Kærter.

Midt i Salen stod et Bord dækket med Kander ogBægre, med Blomster og Frugt, og om Bordet stod nogle lange Løjbænke, hvorover der var bredt hvide Uldtæpper. Salen var gotisk, med Vægge af Sten uden Billeder og Tæpper. Bordet og Bænkene var de eneste Møbler.

Bænkene stod halvkredsformet om Bordet, og midt i Kredsen laa Mesteren klædt i en graa Kiton; ved hans Side stod en Bænk tom, i de fem andre strakte sig Ynglingene fra Badet, salvede og kransede som Bent selv.

»Velkommen,« lød det fra dem alle, og Mesteren pegede paa Løjbænken, hvor Bent tog Plads, lidt fortumlet og kejtet, mens de andre lo.

»Det kalder vi Symposion,« sagde Mesteren, »og kunde I Græsk, Charmides, vildelse, at der over Buen staar med25

joniske Bogstaver En ino alithia—det er paa Latin, som I forstaar, in vino veritas — I Vinen Sandhed.

Det er vor Valgsprog.

Thi lader os drikke.«

Og de drak — Drenge i korte Kjortler bød Vinen om, og i Skaalene lyste Frugter og Bagværk i sære Former. Det var intet Maaltid kun et Drikkelag.

Bent rokkede lidt frem og tilbage, han havde hellere siddet paa god gammeldags Vis, men de andre befandt sig vel ved at ligge.

Mesteren talte:

»Denne Ven er Charmides — han er fra Dacien, en bjergrig Provins højt mod Nord, hvor Ulve og Bjørne færdes. Hans Navn kan hverken I eller jeg udtale, her hedder han Charmides og er for Resten en stor Herres Søn, der studerer Synden i Lutetia, som denne Stad kaldes af Geografen Strabo, — den hvide Stad, formedelst dens Kvinders hvide Lænder. I ved, hvorfor den nu hedder Paris — eller par rys. Han vil ikke forstaa det.

Og disse er mine Venner — Pantagruelister kalder jeg dem af en Aarsag, som vil være for vanskelig at forklare. Denne er Xavier de Bellay, Søn af Herren afLangey, denne er François deChantillon, denne Jean deBayard og disse to slet og ret Guillaume Molinet og Clerment Marot, den ene lovkyndig og den anden Poet. Men ligesom de alle kalder mig Mesteren formedelst min Alder og Visdom, bærer de selv ved dette Symposion Navne, der er hen-

tede fra Hellas. Xavier kalder vi Kritias, François Gor-gias, Jean, formedelst sin Hengivenhed for mig, Xeno-phon, Guillaume, der er ung og Vinkender, Ganymedes, og Clement kan ikke hedde andet end Antimachos, hvilket han ogsaa hedder.

Herefter drikker vi. —«

Bent saa sig rundt i Kredsen af de smilende, unge Mænd, og langsomt hævede han det flade Bæger med den lange, gyldne Fod. Han støttede sig til Armen, idet han lagde Hovedet bagover som de andre. Vinen gød sig gennem hans Aarer.

Saa talte Mesteren igen. »Vider alle, at vi er samlede, ikke for at gentage det gamle, ikke for at tale med de Gamles Tunge, somDaarergør i Rom, men for attalemed egen Tunge de Ord, som de Gamles Tanker lader fødes paa vore Læber. I os er det gamle Hellas genfødt, ikke gentaget; vore Tanker er ikke de gamle Mesteres, vore Ord er ikke deres. Vi lever vort eget Liv i den Tid, vi tilhører, Tiden er Sandheden, og i Tiden ligger alleGaa-ders Løsning gemt. 1800Aar skiller os fra det gamle Symposions Gæster, og dog lever de endnu i os. Lad derfor Ordene lyde om vortKærlighedsmaaltid, som de lød om deres, paa vort Maal med vore evig unge Tanker. —

Charmides er vor Gæst, og han forstaar kun halvtvort Sprog — lad hamlære at forstaa det, lad ham af Frankrigs Haand tage Saakornet, der skal spire for ham i hans27

eget Land højt imod Nord, og da Charmides er ung — lad os tale om Kvinden!«

»Species homo sapiens, genus feminium,« sagde Gor-gias, som var en Ven af Lægekunsten.

»Hvad siger Kritias om Kvinden,« spurgte Mesteren — »Kritias er Kaptajn i hans Naade Kong Frans* Garde og Arving til Langey.—Ares og Afrodite var alledags i Forbund. Hvad siger Kritias om Kvinden?«

Kritias talte.

»Jeg vil ikke tale om Kvinden som Moder, ti det har jeg glemt. Jeg vil ikke tale om Kvinden som Søster, ti derom har jeg ingen Erfaring; jeg vil ikke tale om Kvinden som Hustru, ti derom har jeg heller ingen Erfaring.«

»Lad os høre, hvad du vil tale om,« lød det i Kor.

»Om Kvinden og Elskerinden.«

»Ti derom har du endog særdeles stor Erfaring,« sagde Antimachos og lo listelig.

Kritias snoede sit Overskæg og var stolt.

»Man har ment—,« begyndte han, men Mesteren afbrød ham.

»Det er din Mening, ikke mansMening,vi vil høre. Vid en Gang for alle, at her taler enhver af sin egen Erfaring — ingen smykker sig med laante Fjer. Hvad har du Kritias erfaret om Kvinden og Elskerinden?«

»Saa vil jeg kortelig berette om Emilie —«.

>Gør det,« sagde Mesteren; »men før du taler, vil enhver28

af os tømme vort Bæger for Emilie, om hvem vi endnu intet andet ved, end at du har elsket hende.«

Og dermed drak de.

»Emilie havde ingen Fader, oghendesModer var langt borte, da jég saa hende første Gang. Vi enedes straks om at elske hinanden, hun var seksten Aar, og jeg var atten. Det var her i Paris i det Aar, vor naadige Konge sad fangen i Toledo; —Pest ramme dem, der sveg ham i Slaget. Vi var alle bedrøvede, men ved Emilie blev jeg glad. Hun kendte ikke de skønne Videnskaber, hun kunde ikke sy et Sting, men hun gik flittig til Messe og skriftede saa tidt, hendes Skriftefader bød hende det. Emilie var from, og en Tid var dette ved at gøre mig ugudelig. Men saa sejrede Emilies Fromhed over mig.

Naar jeg nu skal berette om hende, ved jeg ikke stort at sige — egentlig intet. Thi hvad jeg kunde berette om Emilie og mig, vilde ikke glæde Eder, som ikke kender Emilie. — Jeg hader Folk, der taler vidt og bredt om deres Elskerinder; fordi Mindet glæder dem selv, ved de Taaber ikke, at deres Tale keder andre.

Og dog var Emilie i atten Maaneder mit Liv. Jeghusker ikke et Ord, hun sagde til mig, saa lidt som jeg husker noget, jeg sagde til hende. Jo — at hun sagde min Vædder, og jeg kaldte hende min Gris — dette husker jeg — ikke fordi det er noget særligt, men fordi det var saaledes. Og dog lærte Emilie mig alt, hvad en Kvinde kan lære en Mand. Ingen har siden kunnet lære mig mere. Jeg29

mindes intet, jeg gjorde i de Dage, hver Dag gik som den foregaaende, og Nat fulgte paaDag. Jeg tror, jeg saa Solen sjældnere i de Dage end nogensinde siden. Men kære Venner, ja — jeg syntes, jeg kunde sige saa meget om Emilie, og nu — nej — jeg kan i Grunden intet sige.

Intet om den Tid, Emilie var mig tro. —

Vennerne tænkte jeg ikke paa, Fader og Moder saa jeg ikke, og mine Bøger stod omspændte af Spindelvæv i min Vinduesniche. Men hvilken Dag hvilket skete, husker jeg ikke. — De første 12 Maaneders Dage havde ikke Navn efter nogen Helgen — de hed kun Emilie — den ene Dag som den anden.

Ja Venner, meget er dette ikke, og dog var det alt!

Jeg havde ingen Villie — troer jeg — Emilie havde ej heller Villie, men mange ønsker — tror jeg. Og alle hendes Ønsker blev opfyldte — tror jeg. Alle dem hun nævnede for mig.

Saa var der en Dag Ønsker, hun ikke nævnede for mig, og dem opfyldte en anden. Hun skjulte det for mig i otte Dage, maaske længere. Saa erfarede jeg det og døde ikke.

Emilie ej heller. — Og dog havde vi svoret hinanden at dø, før sligt skete. Vi levede begge. —

Emilie var ikke min alene. — Først var denne anden min Fjende, jeg vilde se hans Hjerteblod; saa mødtes vi ved det runde Taarn, og han blev min Ven.

Det vidste Emilie ikke — det var det første, jeg skjulte30

for hende, og derefter vandt jeg lidt efter lidt mig selv tilbage.

Men jeg glemte aldrig Emilie — sidst jeg saa hende var i Gaar — hun var 16 Aar som den Gang, jeg mødte hende første Gang — blot var hun nu blond og blaaøjet. Den Gang var hun brunet med brune Øjne.

Hun har været blond, brunet, sort, ja selv rødhaaret. Hun har været buttet, slank, høj, lille, ja endogsaa fed. Hun har været min alene, hun har været en andens, maaske endogsaa tyve andres. Et har hun altid været — Emilie!«

Kritias tav og snoede sit Mundskæg.

Fællerne drak, og Mesteren sagde dæmpet:

»Jeg har kendt Emilie.«

Men Bent forstod ikke Kritias rigtig, de andre saa dette paa ham og lo, medens han rødmede.

Saa talte Gorgias. Han var af Naturen tavs, men Mesteren bød ham tale, og han adlød.

»Jeg stod en Gang hos, da en Kvinde fødte et Barn. Jeg hørte hendes Skrig, og hvert Skrig skar i mig som Araberens hvidglødende Kniv. Barnet døde, eller rettere, det havde aldrig levet. Jeg tog det lille Legeme mellem mine Hænder, dets Træk var bløde som Smør, det var intet menneskeligt Væsen, en Skiftning syntes jeg, og jeg vrededes paa Legemet, der havde voldt saa megen Smerte. Men Kvinden laa stille; saa vaagnede hun og vilde se Barnet Vi sagde hende, at det var dødt, og hun græd.31

Men Lægen rystede sit Hovedy ti hendes Livskraft sivede langsomt af hendes Legeme, og hun maatte dø.

Hun holdt min Haand i sin, mens hun laa der hjælpeløs. Og hendes Blik hvilede i mit saa fuldt af Kærlighed uden et Gran af Bebrejdelse mod mig, der havde voldt dette.

Jeg svor en Ed, den dyreste, jeg svor nogensinde, at vilde Gud høre min Bøn og frelse hendes Liv, vilde jeg vi dette til Kyskhed, saa længe jeg levede.

Hun blev rask efter et langt Sygeleje — skønt helt karsk blev hun aldrig. Jeg holdt min Ed, hun tryglede mig for at bryde den. Men jeg holdt den, dyr som den var svoren.

To Aar gik hen, og hun døde i Barselseng.

Den Gang stod jeg ikke hos, og mine Bønner søgte ikke frem til den højestes Trone.«

Gorgias tav, og de tav alle.

Men Mesteren lo og sagde: »Siden, Gorgias, lærte du Emilie at kende.«

Og derpaa drak de igen.

Saa hævede Ganymedes Bægret og rystede Hovedet, der var smykket med gule Roser og Vinløv.

»Jeg kan ikke tale om Erfaringer, ti mine Aar er saa faa. Et og andet har jeg lært, og mere haaber jeg at lære. Anna hed hun, og hun ledede mine første Skridt nænsomt og kærligt, fordi hun var over tredive, og jeg kun sytten Aar. Hun kendte mange Mænd, og jeg tror, hun hadede Mændene. Mig elskede hun ikke, men hun havde32

Godhed for min Ungdom og vilde gerne belære mig. Stundom var hun bedrøvet, og en Aften fortalte hun mig noget, som hun siden svor, at hun ikke havde betroet nogen anden Mand. Jeg troede hende ikke, men det sagde jeg ikke.

Hun var en agtet Mands Datter og vel oplært; femten Aar gammel ægtede hun en Kaptajn, som hun elskede. Han var fra Normandiet, og de levede i Rheims. Det var i det skotske Felttog i 23, hendes Mand var med Hæren mod Hertugen af Suffolk i Pas de Calais. Hun kedede sig, og for første Gang, sagde hun, var hun sin Mand utro. Hendes Elsker var en ung Student, hun sagde tidt, han lignede mig, og hun sagde tillige, at han var smuk og vittig. Han var hos hende sent ved Aftentide. En Nat ved Tolvtiden i den mørke Vinter, mens han sad hos hende eller var hos hende, lød der Hestetrampen i Gaarden, hendes Mand vendte uventet tilbage, før Fejden var endt. Han længtes vel, Stakkelen. Stolt var han af sit gamle Navn, stræng af Sæder, og han elskede sin Kone. Elskeren stod i Værelset med Klæderne kastet om sig — Anna bad og bønfaldt ham om at flygte, men han vilde det ikke.

Han elskede hende.

»Min Mand myrder dig,« sagde hun — »fly, — skynd dig. Vinduet vender ud til Haven —«

Men han vilde ikke fly. »Jeg stoler paa min Kaarde, endnu har ingen modstaaet mig—«og her talte han sandt, han fægtede som en Gud.33

Men hun saa paa ham — hendes Øjne skød Ild. »Gaa,« sagde hun, — »jeg elsker min Mand.«

Saa sænkede han Armene og tav.

»For min Æres Skyld,« hviskede hun— »gaa. Dræber han dig, tilgiver han aldrig mig.«

Saa rakte han hende en Dolk og sagde: »Dræb mig og s*fr trængte ind til dig med Vold.«

Og da hendes Mand traadte ind i Værelset, laa Elskeren død for Enden af hendes Seng. Hun havde gjort, som han vilde det.

Ægtemanden lod den døde begrave under Galgen som Kvindeskænder. Men hun sørgede, — Kvinder er ubegribelige.

En Nat i Feber talte hun, og hendes Mand erfarede alt. Saa piskede han hende med en Svøbe og jog hende ud paa Gaden éom en Hund.

Paa Gaden blev hun og solgte sig siden til den, der vilde byde. Hun ejer nu meget Gods og har testamenteret alt til den hellige Claras Søstre, for at de skal læse Sjælemesser over hende og hendes Elsker.

Men naar Vinen jager de sørgelige Tanker paa Flugt, er hun nu stolt, fordi hun den Nat reddede sin Ære og — sin Mands.«

»I en saadan Verden,« sagde Mesteren alvorligt, »bør vi drikke. Ædru har den Kvinde Uret, men i Vinen er Sandhed, og hun har Ret til at være stolt over en Gang at have reddet sin Ære. — Men nu skal du, Antimachos,

fortælle os om Kvinden, hvad du ved, og skønt du er Digter, skal du for denne Gang tale Sandhed.«

»Nej,« sagde Antimachos — »jeg vil først tale, naar I andre har talt — dog skal vor Gæst Charmides tale sidst. Xenophon har nu Ordet.«

»Godt,« sagde Xenophon, »det skal ikke tage lang Tid. Jeg kender kun een Kvinde, og det er min Moder. Havde hun ikke selv sagt mig, at jeg var kommen til Verden paa vanlig Vis, vilde jeg have troet, jeg var vokset ud af hendes Side. Thi hun var mere Mand end Kvinde. Hun er den eneste Kvinde, jeg har holdt af, og vi har begge — Gud forlade os vor slemme Synd — ofte enedes om dette, at Herren, da han i sin Visdom skabte Kvinden af Mandens Ribben, burde have gjort hende til Mandens Søn. Han har siden angret, at han ikke gjorde det, og skabt visse Dyrearter, der formerer sig saaledes ved Udskillelse. Staar de end i mange Henseender lavt, saa staar de dog i dette højt over Mennesket, der forat udføre det for Slægten vigtigste Arbejde skal være selvanden, ihvorvel man til anden Færd agter den højst, der ved egen Kraft og aléne kan øve sin Gerning.

Dette siger jeg og ikke et Ord mere om Kvinden.«

Hvorpaa Xenophon drak akkurat det dobbelte af det, de andre fandt fornødent for dermed at nedskylle sine Ord.

Antimachos rømmede sig og talte, som om han slet ikke havde hørt det foregaaende:35

»Blandt alle Kvinder, jeg har elsket, mindes jeg en med dybest Vemod og størst Kærlighed i Mindet for noget, hun øvede, som jeg her vil fortælle Eder, fordi Vinen løser min Tunge.«

Antimachos talte dæmpet og vemodigt. Hans Sprog var mere snørklet end de andres, men han var ogsaa Digter og hed til daglig Clement Marot. — For saadan en Digter er det af Betydning at bruge Adjectiver og Verber.

»Claude hed hun og var fra Bretagne — en stærk, lys-haaret Kvinde med et fast Blik. Hendes Øjne var som Ha* vet, der skyller mod Bretagnes Kyst, dybt uudgrundeligt — men faste. Og hun vilde. Jeg saa hende en Aften ved Notre Dame efter Messe. Hun var from, hendes eneste Slægtning var en gammel Kone, der havde fulgt Prinsesse Réné fra hendes Hjem, men af en Grund, jeg ikke husker, var forvist fra Hoffet. Jeg talte til Claude, og hun fulgte mig. Den gamle Kone sad angst ventende hjemme, og Claude kom først, da Solen atter lyste over Byen, til sit Hjem. Hun vilde det saaledes.

Gaude forlod den gamle Kone og delte mit fattige Kammer med mig. Vinter gik og det blev Vaar, Vaaren blev Sommer, og Vinteren stundede atter til. Claude blev hos mig. En Dag sagde hun til mig: »Jeg vil gøre en Pilgrimsrejse til den hellige Frue iChourou.« »Hvorfor?« spurgte jeg.»Jeg vil have et Barn,« sagde Claude. »Du har jo mig,« sagde jeg smilende. >Kan jeg ikke hjælpe dig, hvor tror

du da, den hellige Frue i Chourou kan det.« Men Claude

s*36

lagde Haanden paa min Mund, hun var, som jeg sagde, from og taalte ikke at høre gudsbespottelig Tale.

Saa gik hun paa sin Fod til den hellige Frues Billede og knælede ned blandt de ærbare Koner, der bad om Frugtbarhed. Hun var saa syg og mager den lille, da hun kom hjem til mig igjen, og sandt at sige, jeg havde ikke været hende tro, men fæstet en Husholderske fra Pro-vençe.

Claude saa paa mig med et bedrøvet Blik, den anden, der var buttet og fornøjet, lo hende ud.

Men jeg beholdt Claude — jeg er jo af Sind godmodig.

Saa fødte Claude et Barn; om det skyldtes Valfarten, ved jeg ikke, men Claude sagde, at Barnet var mit, og jeg troede hende. Da Barnet blev to Maaneder, svøbte Claude det i et Klæde og tog det paa sin Arm.

»Clement,« sagde hun — »nu gaar jeg, og du ser mig aldrig mere.«

Jeg studsede.

Saa talte Claude venligt og blidt:

»Jeg elsker dig, Clement, og min Kærlighed dør aldrig — men din Hu er vendt fra mig for længe siden — aah — faa Maaneder efter at du tog mig i dine Arme for første Gang. Jeg har dit Barn, og i dette dit Barn vil du leve for mig, saa længe jeg lever. Farvel, Clement. Dog det siger jeg dig, dør Barnet, saa kommer jeg igen, og du maa skænke mig et andet Barn.« —

Dermed kyssede hun mig og gik.«37

»Kom hun igen?« spurgte Rabelais.

Der var underlig tyst i Hallen.

»Hun kom igen,«sagde Antimachos —»men jeg kendte hende ikke. Der var gaaet Aar, og hun var udslidt og hærget Hun havde arbejdet for sit Barn, nu var det dødt.«—

»Og du?« spurgte Mesteren. —

»Jeg holdt mit Løfte,« svarede Antimachos.

»Det var en bedrøvelig Historie,« mente Xavier. — »Fy for Skam, det er jo Samaritangerning.« —

»Al Elskovsgerning er Samaritangerning, »sagde Mesteren.

Drengenebød Vinen rundt, tilLatterogSpøg atter genlød i Salen og alle Skyer var spredte.

Bent smilede forlegent.

»Hvor saa mange kloge og veltalende Mænd har talt, vil jeg, som ikke kan tale Eders Sprog, kun opnaa at blive til Latter. Da jeg sikkert ved dette, vil jeg ikke prøve paa at undgaa det og yderligere ægge Eders Latter med det, jeg vil sige. Jeg er fra Danmark, et Land, hvor de gode Videnskaber næppe kendes af Navn, og hvor alle, store og smaa, taler raat og barbarisk. —

Hvor unge Kvinder kun løser deres Bælte for deres Ægtemænd, og hvor Hustruerne er deres Mænd tro.

Saadant fortalte min Moder mig. I vil altsaa forstaa, at om Kvinden er meget lidt at sige hos os.

Vi kender Friller, men taler ikke om dem, og vi agter det for en Skændsel at tage anden Mands Ægteviv. Jeg38

var 22 Aar, då jeg forlod Danmark, og intet havde jeg til da erfaret om nogen Kvinde. Ikke heller vilde jeg ret godt have kunnet tale derom til nogen, om saa havde været

Men jeg har hjemme en Søster, hvis Navn I ikke kan udtale; paa Dansk hedder hun Ermegaard, og denne min Søster volder, at Eders Tale klinger ligesaa fremmed i mine Øren, som jeg føier min klinge i Eders. Havde alle Mænd Søstre, og var disse Søstre som min er, vildel have savnet Stof til alt det kloge, I i Aften har sagt.«

Dette sagde Bent kun, fordi han havde drukket megen Vin. Ellers vilde han slet ikke have talt.

Men rigtig fornøjet med det var han ikke. Dyden er sød at øve, men for Yngling i Drikkelag lidt svær at præke. Bent var jo ikke Theolog.

De andre stirrede paa ham, men de var høflige og derfor tavse.

Mesteren talte, idet han smilede mod de unge. Hans Ord lød dæmpede, milde som en kærlig Faders til Sønnerne, naar de samles om hans Bord.

»I har talt om Kvinder, Venner, jeg taler om Kvinden som I; ti om andet bør Mænd ikke tale i en Stund som

denne.

Barnet strækker sine smaa, bløde, buttede Hænder mod Kvindens Bryst, og dets Læber suger Næring af de røde Bær, der runder sig over de blaa Aarer paa den hvide Bund. Staar Folk hos, smiler de mod dette Syn, og de yp-39

perste Malere fæster det til Lærredet og kalder Billedet Guds Moder og Barnet. —

Barnet vokser til — Barnet er en Dreng i Fruerstue mellem Piger og Koner. Han leger med Piger som med Drenge, han ser dem tidlig og silde, ved vel, at han er Dreng, men ved ikke, hvad dette vil sige. Saa vokser han til, saa føler han sig som Dreng, og saa haaner han Pigerne, fordi de er Piger.

Men Aarene gaar, og Dunene kildrer hans Hage, saa søger han Pigerne igen, han ved næppe, hvorfor han drages mod dem, men han søger dem uvilkaarligt, som han søgte Moders Bryst i sit Livs første Dage.

Det er Leg — til han standser en Dag og kun søger én. Saa er det ikke Leg mere; og bliver det tidlig Alvor, er han lykkelig i et Liv.

Men der er saa mange Sind, som der er Mennesker, og af Pigesind er der fler, end der er Piger.

Stundom bølger Legen mellem mange, eller Alvoren gaar Kampvej mod en, der ikke vindes.

Imens glider Dagene, og Ynglingen bliver Mand.

Ynglingens Leg klæder ikke Manden vel, Kampen faar han bestaa, om det kræves. Men gaar det, som det bør — og det bør gaa, som det vil — bliver der altid to om lang Lykke som om kort.

Saa er Kvinden én — kort eller længe.

Lykke er saa stort et Ord, og det kan sønderdeles i Glæder. Glædernes Maal er ikke nødvendigt én, og det bør40

ogsaa her gaa, som det vil. Lykken kan være en Sum af Glæder, men ogsaa Sorger kan flettes i dens Krans. Derfor kan I alle fortælle saa meget og saa forskelligt, og skønt er det alt, som alt, hvad gode Mænd fortæller om Kvinden.

Først naar Manden atter bliver Barn, naar den stærke Haand atter bliver famlende og veg, bliver det hæsligt, om denne Haand atter famler om det røde Bær, der runder sig over de blaa Aarer paa den hvide Bund. Det volder de misundelige Guder, der sendte Ælde, som er Lykkens Fjende og Skønheds Grav. Men alt dette er Livet. Xeno-phon har Uret, naar han fordømmer Skaberens Alvisdom, der gjorde det dyrebareste Værk for Slægten til Arbejde for to. Paa saadanne Punkter tager Skaberen ikke fejl, Xenophon I Og er du uenig med Alvisdommen, er Skylden din — du fejler. Charmides var smuk, da han talte om Søsterkærlighed — men vredes ikke, Charmides, du er endnu i Barnekamrets Uskyldsdage. Bliv der saa længe, du føler Lyst derved, din Skæbne undgaar du ikke, det gaar, som det vil. I andre staar midt i Kampen — Gorgias er endnu i Legen, ti Legen er Emilie!

Men mellem de to Poler, den legende Emilie og Claude med Graaden i de dybe, havblaaØjne, lever Mænd deres Liv. I dette Liver kun det hæsligt, der krænker Naturens uskrevne Lov. Og denne Lov er saadan, som den lever iblandt os, ligesom Stemmen i Sokrates* Indre, det han kaldte »Dæmoniet«. Ikke Samvittighed, ti det erTheo-41

logi, og derfor bevare os alle gode Magter, ikke Lovbud, ti det er Tvang, og vi er fri, men Tilskyndelsen, som den kender den, der er Guderne lig, som et ret Menneske bør være. Lyt til Dæmoniet, Venner, og I gaar aldrig vildl

Ethvert Menneske føler, naar han handler ret, og der er Sandhed i Vinen, naar Druen er klar.

Men om det store Spørgsmaal vil jeg sige faa Ord og disse paa Vers.

Gift dig eller gift dlg ikke, Tag en Rus, lad af at drikke, Fast og spæg dig efter Evne, Æd til dn er ved at revne.

Da med Sneglefart skal jage, Mens du fremad gaar tilbage, Og, imens dit Hus du bygger, Slaa kun Tag og Fag i Stykker.

Gift dig eller gift dig e|, Saa gaar du den rette Vej. Gift dig, hvis du ikke, Kære, Hellere vil lade være!

Lad os drikke paa disse Ord, de skyldes Digteren Ra-minogrobis, som I ikke kender.«

Saaledes talte Mesteren, og de blev sammen ved Gæstebudet til Dagen gryede, og de sov ind med Smil.FJERDE KAPITEL Menæchmt.

Dette Aar var et Fredens Aar for Europa. Den store Fare fra Øst, de Vantro, var drevne tilbage af den sejrrige Romernes Konge Ferdinand, efter Slaget ved Wien. Den store Fare fra Vest, Spaniens Konge, Tysklands Kejser, havde efter Religionsfreden i Nürnberg begivet sig til Italien for at holde fredelig Konference i Bologna med Kirkens Fyrste; nu samlede han sin Hær og Flaade for at tugte Khaireddin Barbarossa, Sørøveren i Tunis og føre hellig Krig. Kong Henrik af England fejrede sit Bryllup med Anna Boley n og nød sin Værdighed som den engelske Kirkes Overhoved, medens Paven i sin Haand holdt Ban-bullen, som han ikke turde slynge mod den frafaldne43

Søn og hans Land. Margareth af Savoyen var dødf og i hendes Sted var Maria af Ungarn, den faldne Ungarkonges Enke, Kejser Karls Søster, bleven Nederlandenes Regentinde. I Portugal oprettede de Inkvisitionstribunalet, og Peru blev af Pisaro vunden for Spaniens Krone. De tyske Fyrster havde Aaret forud sluttet Forbundet i Schmalkalden og rustede sig til Modstand efter vundne Fordele ved Freden, medens Katholikerne i Halle forhandlede deres Liga. Om alt dette beretter Krønikerne tørt, men det skader ikke at vide det, det er jo ikke enhver, der har Krønikebøger ved Haanden, og hvad siger ikke Rabelais i det første Kapitel om Statssager I

Kong Frans var i Paris. Hans Søn Henrik havde ægtet Pave Clemens d. Vils Niece Katharina af Medici. Han havde sluttet et Forbund med Arvefjenden England og beredt sig til at tale sin kongelige Broders Sag i Rom. Du Bellay var udset til Sendefærden, og Rabelais skulde med ham, men forinden gav Bispen af Paris en Fest for Kongen i det biskoppelige Palads.

Den engelske Skilsmisse og det engelske Bryllup var de sorte Skyer, der taarnede sig fra Nordvest; i Norden syntes alt roligt, nu da Ørnen sad bag Burets Stænger paa Sønderborg og hans Søn var død, kun femten Aar gammel, fjernt fra sit Hjem. Kun mellem Lybeck og Nederlandene var Fejde til Søs, men man sloges ikke, man laa sejlrede og ventede, til hvilken Side Danmark og Holsten vilde gaa.44

Sværdet var i Balgen, men Haanden laa overalt paa Fæstet, og Kirken rustede sig til Afgørelse af en Kamp, der var udsat, men ikke kunde undgaas. Luther og de nordtyske Fyrster planlagde den nye Kirkes Orden, og MunkenfraWittenbergblev Hoffernes Theolog. I Schweiz tog Calvin Zwinglis Arv for at grundlægge Borgerkrigen i Genf, og i Frankrig rustede Prædikanterne fra Meaux, Luthers Aandsfæller, sig til den sidste dødbringende Kamp mod Sorbonnen. I England strakte Kongen sin Arm ud mod de Kirkens Mænd, der forblev den gamle Kirke tro. Thomas More nedlagde sit Kanslerembede. Nonnen fra Kent forbandede den nye Dronning og samtidig bar de Katholske Ved til Lutheranernes Baal. I København prædikede Hans Tavsen, skærmet mod Roskilde Bisp af Kong Frederik selv, og vor Fruekirke stod lukket paa Kongens Bud, medens Folk strømmede til St. Nicolai. Nu er det snart vanskeligt at huske, — men saaledes saa Europa ud for Samtid og Eftertid. Om alt dette vidste Bent Bille meget lidt. Mange efter ham meget mindre. Men i Paris dansede Hoffets Herrer og Damer i Bispens Palads, mens Kong Frans selv førte op med Margot af Navarra.

Bent Bille var Bispens Gæst. Han stod ved ClémentMa-rots Side i Salen og saa paa Dansen, medens Giger og Fløjter klang. Hans Tanker drog over Land og Hav til Stegehus og Slottet i København, og han smilede.45

Hvad vilde Ermegaard, Klara og de andre sige, om de havde set denne Eventyrpragt?

Festens Glanspunkt var et Skuespil. —

Biskoppens Skuespillere skulde fremstille Plautus* Me-næchmi for Kong Frans. Bent havde aldrig set et verdsligt Skuespil, han kendte kun fra København Skoledrengenes Mysterier og de gudelige Skuespil, som af og til blev givne paa Slottet Han stirrede mod det store, tæppebe-hængteStilladsi GaardensBaggrund —thi i Gaarden var Teatret rejst, og over det hele var trukket et lyseblaat Tæppe, bemalet med Stjerner og Maane, som var det en lys Sommernat, og dog var Festen ved den klare Dag.

Clément Marot fortalte ham Stykkets Forudsætninger, men nu blev der slaaet til Lyd,ogPrologus traadte frem.

Bent lyttede anspændt.

Det første, han hørte, var Stykkets »Argumentum«, dets Indhold kortelig refereret og Navnene paa de optrædende Personer. Saa kom Prologus, der fortalte om en Købmand i Syracus, der havde to Tvillingsønner, hvoraf den ene røvedes som Barn paa et Marked, hvorover Faderen tog sin Død. Den hjemmeblevne adopteredes af Bedstefaderen, der gav ham sit Navn Menæchmus, det Navn den borteblevne bar, og da denne Yngling kom til Skelsaar og Alder, drog han ud i Verden for at finde sin Tvillingbroder.

Han kom saa til Epidamnus.

Prologus slog ud med sin Haand og pegede paa Bag-46

grundens Tæppe, der forestillede en romersk By med nogle Huse, der havde Udgang til Scenen; saa sluttede han:

Her ser I den By Epidamnus, og her skal Spillet begynde, Og skal det foregaa andetsteds, saa bli'er det en anden By. Som Skuespilleren selv, naar det kræves, skifter sin Rolle, Snart er han Kobler, snart Yngling, snart rystende Olding, Snart er han Tigger, snart Konge, Spaamand og Snylter.

Med disse Ord forsvandt Prologus for kort efter at vise sig som Snylteren Peniculus, der holdt en bevæget Tale om sig selv.

»Nu kommer Menæchmus, den røvede,« sagde Marot, »pas nu paa.« Og ganske rigtig viste sig en rigt klædt Yngling. Han skælder ud som en rasende, fordi han er arrig paa sin gamle Kone, der bragte ham en rig Medgift, men passer paa ham som en Toldbetjent. Den unge Herre og hans Snyltegæst enes da om at gaa til den skønne Hetære Erotium og spise hos hende samt drikke til det bliver lys Dag i Morgen. Foruden denne Skændighed skaf Menæchmus forære den Skønne Madamens Kjortel, en saakaldt Palla, som Belønning for vist Erkendtlighed.

Og HoffetsDamer og Herrer klappede, mens de toSkur-ke sneg sig ad den forbudne Vej i Byen Epidamnus. Menæchmus med sin Kones Palla under sin Kappe.

Saa optraadte Erotium — Veninden, en smuk Yngling, klædt som en forførerisk Kvinde. —

»Dette er Erotium,« sagde Marot. »Plautus* Nonner øver ogsaa Kærlighedsgerning, men de øver den ikke om-47

sonst »Meretrix« kalder Snyltegæsten hende, hun tager mod Titlen med et Smil, og nu bliver det hele meget uartigt Ser I, Charmides, saaledes ler man ad Synden ved hans allerkristeligste Majestæts Hof, ja i selve Bispen af Paris' Bispegaard. — Hvad var Plautus* Komedier uden deres fortryllende Præstinder.«

Nu kalder hun sin Kok, og imens han koger, vil de to Skurke drikke. Og idet Erotium giver sin Kok Ordre til at brase op for ti, fordi Snyltegæsten æder for otte, slutter første Akt af det klassiske Drama. —

Det var kun en Indledning.

»Vi er endnu i Epidamnus,« sagde Marot— »nu kommer den søgende Broder Menæchmus Sosicles og hans trofaste Slave Messenio. De har været ude at sejle, og det var en ilde Tur, den Gang som nu,— lad os høre paa dem.

Menæchmus Sosicles jamrer behørigt over sin tabte Broder, til Kokken har braset færdig og kommer for at kalde paa Gæsterne. Han ser Menæchmus, der ligner sin Broder som en Draabe Vand den anden, og nu gaar For-vexlingerne løs. Erotium viser sig og tager fejl. Menæchmus Nr. 2 bliver varm, og da Slaven vil holde ham tilbage, siger han arrig: Hold Mund dit Fæ, gør jeg noget dumt, gaar det ud over mig, ikke over dig. Han gaar under Tilskuernes Jubel paa Hovedet i Lasten, medens Slaven gaar til Guldstikkeren med den stjaalne Palla, — ti48

Erotium elsker skønne Klæder, og Menæchmus spiller gerne Komedie for en skøn Kærlighedspræstindes Skyld.

Og det var anden Akt, ligesaa dydig som første I

Bent Bille morede sig — det var Livet i Paris som fordum i Rom. Han lyttede til de muntre Vers og fandt det hele i sin Orden. Det var nok saa morsomt som Passions-skuespillene i København. Det var jo ikke Skuespil, det

var rigtige levende Mennesker, der teede sig som Mennesker. —

Tredie Akt:

Nu blev det indviklet. Snyltegæsten er rasende, fordi Menæchmus Nr. 1 er gaaet alene til den Skønne, han træffer Menæchmus Nr. 2 og skælder ham vældigt ud. Menæchmus kender ham naturligvis ikke, og de skændes tappert Menæchmus har ingen Madame, han har ikke stjaalet sin Kones Beklædningsgenstande og ikke foræret dem til Erotium. Men Snylteren har selv set ham løbe med Klæderne. Du er fuldstændig forrykt, siger Menæchmus. Det er dig, der er fuldkommen vanvittig, siger Parasiten. Og saa styrter han rasende hjem til Madamen og fortæller det hele.

Erotiums Tjenestepige kommer nu med en anden Gave, en tidligere stjaalen Armring, og vil, at Menæchmus Nr. to skal gaa til Guldsmeden med den i den Tro, at han er Nr. ét Den snedige Menæchmus bliver i sin Rolle, faar Armringen med sig og lover endog Pigen et Par Ørelok-49

ker, men tager det fornuftige Parti at beholde de kostbare Genstande.

I fjerde Akt er imidlertid Snylteren løben hjem til Madamen. Dydens Arne ligger lige overfor Lastens Tempel paa samme Plads i Staden. Snyltegæsten røber Mandens Skarnsstykker, og da den rigtige Menæchmus kommer hjem, bliver han modtaget med en Præken, der fyldte Rummet med Jubel. Bent lo, saa han var ved at sprække ved det, og mindedes sin fromme Moder Pernille, naar hun læste Hr. Anders Teksten — den gamle, længst afdøde Digter maatte næsten have kendt Pernille Mouridsdatter.

Synderen gaar til Bekendelse og lover at skaffe Klæderne tilbage. Ja, det vil jeg raade dig til, siger Madamen, du sætter ikke dine Ben over min Dørtærskel, hvis du ikke kommer med mine Klæder. Men Snyltegæsten faar Haan til Tak af Hustruen og kastes paa Døren for sit Forræderi. Saa god en Kammerat er Plautus alligevel.

Manden gaar til den skønne Erotium, men hun har jo givet Klæderne og Armbaandet tilbage til Menæchmus Nr. to, der er rendt med begge Dele. Stakkels Menæchmus Nr. etl En ny Scene: Den Skønne smider ham ud, og han klager ynkeligt: Nu staar jeg derude paa Gaden og kan ingen Steder komme ind, min Koneharsatmigpaa Døren, min Veninde tror mig ikke; — fortvivlet styrter han til sine Venner for at finde Raad.

Forviklingerne har naaet deres Toppunkt, og dog det

bliver meget værre — hverken Bent eller Clement talte, de lyttede bare.

Femte Akt begynder, og Knuden strammes. Menæch-mus Nr. to kommer intetanende til Hustruens Bolig, han modtages med en frygtelig Skylle, og Svigerfaderen tilkaldes. Man tror, han spiller gal, han selv udstøder frygtelige Trusler i rasende Vers, thi Menæchmus Nr. to er Skuespiller paa en Hals; saa enes man endelig om, at han maa være dødssyg, og henter Lægen. Den Gamle taler bekymret med Lægen, og nu kommer Menæchmus Nr. et, der ved Modtagelsen hidses op til et flyvende Anfald af Raseri. Han beskyldes derpaa for at have begaaet de frygteligste Forbrydelser og trues med de rædselsfuldeste Kure. Saa løses langsomt det hele ved Slaven Messenios Ankomst. Politiet viser sig og vil piske Menæchmus, der bønfalder Slaven om at redde ham, saa vil han skænke ham Friheden. Og endelig finder de to Brødre hinanden i sidste Scene under kærlig Omfavnelse.

Menæchmus Nr. to beretter oin sin Hyrdetime hos den skønne Erotium, han fortæller alt, hvad der er hændet ham, og Menæchmus Nr. et siger broderligt: Hvis noget godt er hændet dig for min Skyld, saa glæder det mig inderligt! De enes om at sælge det hele i Epidamnus ved en Auktion, ja endog Madamen, naar man blot kan være saa heldig at finde en Køber, men hele Krammet er næppe, Madamen iberegnet, hundrede og halvtredsindstyve Gylden værd.51

Messemos bøjer sig mod Publikum og siger:

»Nu Spectatores lev vel og klap bravt af os.«

Spillet er endt, og Rummet genlyder af Klappen og Raab.

»Naa, Charmides?« sagde Clement Marot.

Bent stod helt tavs og tænksom.

»Dydigt var det ikke,« sagde han, — »men det var jo ligesom man saa Paris den Dag i Dag, og det er 1750 Aar siden, det blev skrevet i Rom.«

»Ja,« sagde Marot, — »det er Kunsten, Charmides, evig Ungdom, evig Sandhed, netop saa dydigt som Mennesket er og derfor skønt at se. Det gælder for to hundrede Messer, mærk mit Ord — og det er Plautus' bedste Skuespil, du i Aften har set. Det vemodige er, at vi andre prøver at skrive; — der fødes ikke énPlautusi 2000Aar I«

Og Bent stirrede paa Kong Frans og Dronningen af Navarra, paa de skønne, der dansede. Saa tænkte han paa Plautus og den evige Ungdom, og saa Kunsten — den disse Mennesker elskede og som gjorde Synd til Dyd, den de derhjemme jo slet ikke kendte eller forstod. Det var virkelig som en Messe, Skøgen var en Nonne.— Hun saa dejlig ud.

Og paaLatinen var det slet ikke uanstændigt!—Skade, tænkte Bent, at saa faa i Danmark kender Plautus.

Men i Danmark holder man sig til det levende og søger ugerne tilbage til de Døde, af hvilke dog mangt og meget er at lære.52

Da det blev silde samledes Rabelais og Vennerne til et Gæstebud, og Mesteren spurgte Bent, hvad han syntes om de franske Kvinder.

»De er skønne og yndefulde,« sagde Bent, — »men de vækker Attraa.« Derved smilede han.

»De gamle Platonikere,« sagde Mesteren, »kendte flere fortræffelige Midler, hvorved Hjertets Attraa kunde dæmpes:

Det første er Overmaal af Vin, som jeg fraraader.

Det andet er visse Urter, som dog ej er ufejlbare.

Det tredie er legemligt Arbejde, det er godt.

Det fjerde er ihærdigt Aandsarbejde, der er nok saa godt for Jer og Eders Lige.

Det femte —«

De andre lo.

»Det femte,c sagde Mesteren med et bredt Smil, »er det, som Broder Scyllino, Prior for Klostret St. Viktor ved Marseille, kaldte Kødets Spægelse.«

»Det er mit Middel,« sagde Xavier de Langey, »og det er det sikreste, siger Kong Frans.«

Bent forstod og rødmede, mens de andre lo.

»Tiderne ændres og skifter, men ændrer os skiftende Tider?«FEMTE KAPITEL Byg dit Tempel paa Bjerget!

Bent Bille traf ofte Mester Rabelais. Jean du Bellay ventede paa vigtigt Bud fra England. Kong Henrik havde mødt Kong Frans i Calais, og den skønne Anna Boleyn havde været tilstede. En Maske havde skjult hendes Ansigt for de andre, men Kong Frans havde sethendeiKong Henriks Lønkammer, og talt med hende under Bægerklang. Jean du Bellay var Annas Ven, hun havde givet ham kostelige Gaver, mens han var Gesandt i England, nu skulde han tale hendes og Kongens Sag i Rom, hvor den hellige Rota havde sin Dom beredt, der hævdede Ka-trina af Aragoniens Rettigheder. Men endnu ventedes Bud fra England, og Rabelaisblev i Paris hos Kardinalen,54

mens de trykte hans Bog i Lyon. Ofte var Bent hos Mesteren, og der blev Venskab mellem de to. Rabelais var lærd, Bent var mere videlysten end lærd. Han forstod at ride og fægte, knnde Latin og ikke Græsk, men han elskede nu de skønne Videnskaber, hans Tørst var vakt i Paris.

Dertil var han temmelig from. Han følte vel ikke det gejstlige Kald, hans Maal var Bispestolen og dens Magt, men hans fromme Moders Ord havde fundet Bund i hans Hjerte, fordi de pegede mod Maalet.

Han var ung, og hans Blod var ikke ældre end han — saa spægede han sit Kød og afbad sin Synd. Dog syntes han stundom, at Synden var ringe, og Gangen til Bønnen uværdig.

Han var bly, og han talte ikke gerne med fremmede derom.

Rabelais var lærd. Han kendte Skriften og Klassikerne, han kendte den lærde Erasmus af Rotterdams Værker og havde talt med denne Videnskabens Fyrste. Han kendte den lærde Thomas Mores Utopia, og Mester Budæus, der havde udgivet Utopia i Paris, var Rabelais9 Ven. From syntes han dog ikke at være. Han talte med Smil om sine Elskerinder og drillede Bent, fordi han var bly mod de Kvinder, han traf i Biskoppens Hus.

Og der var Kvinder i Bispens Hus, som der var Synd, flere endda højbaarne og fornemme.

Jean du Bellay var Bisp, Helgen var han ikke.

Det var jo saare naturligt altsammen, saalænge det kun55

gjaldt andre. Men Bent Bille var en Nordbo, han tænkte over Tingene og for ham var de store Maal hele og fuldkomne. Synden gjorde ham mindre, syntes han. Han spøgede vel nok medden, men inderstinde led han under den.

Han var Mand og Præst. Det maatte man kunde være uden Synd.

Det varede lidt, inden Rabelais forstod ham. Nordboens Væsen er fremmed for den galliske Mand. Men da Doktoren flk Blik derfor, morede det ham. Den syndefulde Josef med den hyppige Anger var pudsig, syntes han. Han mindedes Charmides' Ord ved Symposion, Han spøgede dermed, og Bent blev vred.

I flere Dage saa Rabelais ham ikke. Saa følte han Længsel efter den smukke, blonde Yngling oggiktilhamihans Stue,

Bent blev glad, han længtes efter Mesteren, men vilde ikke søge ham.

De drak ikke — men taltes længe ved. Bent talte om sine Studier og sit Maal—Bispestaven, og Mesteren talte om Munke. Det gjorde han tidt ogblevdervedaltidbitter.

Saa brød han af.

»Om Munkene vil jeg ikke tale mere. Jeg kender dem selv, og Erasmus har skildret de lusede Munke fra Montagu, som I bør læse om og saa være færdig med Munkene. De æder Verdens Skarn, Skarnagere, som de er, de lever i Klostre adskilte fra Verden, som Latrinerne ligger ad-56

skilte fra Menneskers Boliger. De pløjer ikke somBonde-manden, de værger ikke Landet som Krigsmanden, de helbreder ikke Syge som Lægen, de præker ikke som de gode, evangeliske Lærere, de underviser ikke som Skolemanden, og de bringer os ikke Livets Behageligheder og Fornødenheder som Købmanden. De er en Hoben ækle, væmmelige, pestbefængte Dyr, sorte, brogede, gule, hvide, askegraa, spættede med Kløf som Harpyer og Brodde som Gedehamse.

Jeg vil ikke tale om dem, og dog har jeg nu talt for længe om dem. Pest ramme dem, lusede som de er og fulde af Skab.«

»Men,« spurgte Bent, »hvorfor har da Kirken givet os Munkene?«

»Deres Tid var der, da Verden var fattig og der var langt mellem Stederne. Da var Munkene, hvad de skulde være. Klostrene var Arnesteder for Dyd og Lærdom, vi skylder de døde Munke, at Oldtidens Skatte bevaredes, at Lægekunsten ikke glemtes, atBøgerne blev til ogatSlæg-teropdroges. De døde Munke i Ære—thi bør daalleMunke nu være døde Munke I«

Bent smilede. »Men Gejstligheden — Bisper og Kardinaler, Kanniker og Præster?«

»Med dem er det en anden Sag,« sagde Rabelais. »Folket trænger til Lærere i Gudsfrygt, og det er bedre at lærde Folk lærer Folket, end at omvandrende, calvinske Sværmere fører det vildt. For Bisperne især bøjer jegmig,57

blandt dem tæller jeg mine Venner, — Herrer af Fødsel og Stand, Venner af Kunsten og de gode Videnskaber. Prælater, for hvem jeg bøjer mig, og Munkenes fødte Fjender. Erasmus og Moras, Budæus og alle de andre ærer med mig Prælaterne, og kan de, som de vil, bliver Kirkens Hus vel renset for Pakket, ogLæren forkyndt ren som den er. Bispestand er den herligste Herrestand, kun fattes der et — Bispens Frue, Benedictus. Thi for at være ret Bisp, maa én være ret gift.«

»Det forbyder Kirken,« sagde Bent og rystede paa Hovedet

»Og dog har alle Bisper Kvinder. Det er bedre at gifte sig end opbrændes af Attraaens Ild, bedre er det at have Viv med Ære, end Slegfred med Uære. Og fordi St. Pau-lusefter sin Natur var afholdende, bør Kirken ikketvinge vore Dages Apostle til det, der er deres Natur imod. Dette er en stor Sag, og I vil sikkert selv møde den. Der lever heri Paris en Søn af den store, engelske Kardinal Wolsey, der nys er falden og død. Ynglingens Lærer er selve den berømte Lupset, Budæi Ven. Der lever mange Sønner af Bisper i Paris, de har hverken Fædre eller Mødre, og det er imod Naturens Orden. Det er ikke godt, at Mennesket er ene—husk Kritias'Ord ved vor Symposion. Bliv Bisp, Benedictus, som du vil det, lær Græsk og tag dig en Kvinde til Ægte. —«

Rabelais listede saaledes Samtalen over i det Spor, han vilde. Saa begyndte han at tale om Luther og Calvin, om58

Bruddet i Kirken og det store Virvar i Tyskland, om nogle Kættere, som Kong Frans havde ladet brænde, og om Troen under et.

Derom havde de talt før, men Bent blev varm.

»Forstaar I, Mester, at disse Mennesker gaar til Baalet med Sang og dør glade?«

RabelaistrakpaaSkuldrene: »MinOverbevisningrækker lige indtil Baalet—lige indtil. Men — som disse gjorde jo efter Legenderne de hellige Martyrer. Troen volder det Det er en mærkelig Glæde, der skabes ved denne blinde Tro, som mange af os ikke forstaar. Den hidser Sindene; det er som den, der dør for den elskede. Vanvid er det — men sød Vanvid. Troen gennemsyrer disse Mennesker, saa deres hele Liv bliver et Vidnesbyrd derom. Det er Vanvid. Overfor Vanvid er vi Mennesker magtesløse; som Læge tror jeg ikke, Baalet er god Lægedom for Sygen, men den er foreløbig den eneste Kur, vikender, og Patienterne lider Kuren vel. Se de blege Prædikanter paa Torve og Stræder. De dør tommevis for deres egen Brand, men de præker Ordet i Flammerne I«

»Det er for Ordet, for Lærens Skyld nødvendigt at brænde disse Stakler?« spurgte Bent.

»Ikke det. Troen har mindre med Menneskets Liv og Lemmer at gøre, end Mennesker tror. Ulykken er den, at hele Slægten lever, som om Ordet og Troen var daglig Kost og saa er det knap nok Helligdags Føde. Folk synder og beder deres Synd af og for hvert Skridt de træder,59

raadspørger de den hellige Skrift, som om den var en Almuébog med letfattelige Husraad for alskens Sot og Skade og ikke Historien om et Afsnit af Tiden, hvad den er. Deraf kommer Farerne for den enkelte, Jammer for alt Folket«

»Det maa I sige mere om, Mester,«sagde Bent. Det vilde han høre.

Rabelais talte bredt og selvbehageligt, det var et Emne, der morede ham, og han holdt af at docere.

»Den fattige Mand har i sin Hytte en eneste Stue, der ser han Lyset og vokser til, der æder han sin Mad, sover sin Søvn, der avler han sine Børn, og hans Hustru føder dem der; der knæler han i Bøn, der raser han i Drukkenskab, der synder han kan hænde, naar Kvinden er ude og en anden vil, — der dør han omsider, hvis han ikke segner i sin Mark under sit Trælleaag. —

En eneste fattig Stue!

Men Herremanden har et Slot, en Hal, et Spiserum, et Soverum, et Kapel, hvor han beder, etRum hvor han arbejder eller drikker, kanhænde et lønligt Kammer, hvor han synder, mensHustruen snorker i den stateligeÆgte-seng.

Han har et helt Hus med mange Kamre.

Og som jeg sagde, han har sit Gudshus ogsaa til Bøn og Spægelse. Han ved, hvad Kejserens eréog hvad Guds er. I Kapellet er han from, som det bør sig, i Lønkamret er han, — som han er.60

Den hellige Kirke var i sin Vugge den Fattiges Kirke, Huset med den ene Stue, og det er den for den Fattige endnu. For de Store er den et prægtigt Slot med hver Ting paa sin Plads. Mange Bygmestre har arbejdet derpaa, siden St. Paulus slog Glughuller i den Fattiges Stue. De lærde,græskeFilosofer, de hellige Fædre,ThomasAquinos og Duns Scotus, alle har de bygget hvert sitRum og gjort Vejen lang fra Lønkamret til Kapellet. I den hellige Kirkes Hus bor de Store lunt og behageligt, thi de forstaar at bebo hele Huset. Men Smaamanden har kun et Rum, er det Kapellet er han from, er detLønkamret, hvor Synden bor, ender han i Galgen her, i Helvede hisset.

Den fattige Mand bærer sit Hus med sig overalt, som Sneglen sit i Fontainebleaus Parker. Forstaar I mig?«

Bent bøjede Hovedet. »Det meste,« sagde han — »bliv kun ved.«

»Godt,« sagde Rabelais.— »I Folk fra Norden tænker godt. Nu kommer der en ny Bygmester som Luther eller ti Aar før ham vor lærde Jacques Lefévre, der allerede lærte, atTroogikkeGerningerer Saligheds Vej. Saadanne ser de mange Skillerum og kender den Fattiges ene Stue. Han river Skillerummene ned og vil gøre et Rum af de mange. Forstaar I — et verdsligt Gudshus, hvori alle skal leve, eller rettere mange verdslige Gudshuse, et til hver Familie.

De Store, der følger ham — og der er Store, der følger — elsker Huset, som det staar med Taarn og Tinder.61

Adelsfolk elsker de gamle Mare om deres Borge. De lader Murene staa og bygger Rummene indenfor efter Tiden. De mange Rumbliver til et, og det bliver stort og rummeligt, større end St. Pauli var, men et Rum som hans, thi det er bygget efter hans Mønster.

Der bliver vidt til Væg og højt til Loft — dette er godt — tildels!

Men Smaamanden jævner sin Hytte med Jorden og skal saa bygge den op paa ny.

Det ævner kun faa, og de mange, der ikke ævner det, ligger nu uden Tag paa viden Hede. Det er Reformationens Værk, Junker fra det høje Nord, og derfor ængstes jeg for den. De gamle Bygmestre var mange, og flere var kloge; det, de tømrede, var Menneskearbejde, men det var stærkt Skillerummene kan falde, hverken I eller jeg trænger til at faa tygget vor aandelige Føde af Thomas af Aquinos, og vi kan taale at læse Lukian, uden at han beskæres for os. Men Murene holder, og Murene er de gamle. Derfor finder de nye BygmestreVenner i Kongens Sale.

Dog derude i de smaa Hytter, — der hvor de vil, at Murene skal falde, og Husetbygges heltaf nyt— tro mig, Junker, der stod de sig ved det gamle Bygværk, det var dog Tag over Hovedet.«

• »I tror altsaa, Mester,« spurgte Bent, »at der bør være en Tro for rige, og en for fattige?«

»Ikke det just — jeg tror, der bør være en Tro for de62

fattige i Aanden og en for de rige i Aanden, eller rettere, hver der rammer det, kan havesin Kirkefløj bygget, som han selv vil, men helst frit ude, langt fra det store Hus. Saaledes maa det være. 11000 Aar og mere har Kirkens Store bygget for os og rejst Kirkens Hus. Saa rev den store Bygmester Dækket til Side, der skjulte det for os, der var før St. Paulus satte Glughuller i det første Hus, Apostlene havde bygget, og der saa vi en Verden i Hellas og Rom, en Verden som det blev vor Lod at genføde ved de gamle Guders Tungemaal.«

»Og dette mener I er Vejen til at begribe,« spurgte Bent. Blodet bankede i hans Tindinger.

»Ja. Gennem alt dette fandt vi atter Mennesket; vi lærte Tanker at kende, fødte, før Guds enbaarne Søn lod sig

føde til vor Frelse, fødte, mens Mørke laa over Sjælene og dog funklende klare som straalede Guds evige Lys i dem. Vi begreb, at Gud skabte Mennesket i sit Billede, ikkesom Træl, men fri og frank for at gaa sin egen Vej. Og saadan Tankens Rigdom gav Gud Mennesket til Eje, at alt det synlige, det, Mennesket kan fatte, blev Menneskets uden Gud. Kun til det ufattelige gaar Vejen gennem Gud, der hvor Menneskets Tanker kan gribe og rumme, gaarMen-nesket Vejen ved egen Kraft.

Der er Dybder, vor Forstand kan lodde, der er Højder, vor Fornuft kan naa og der er det vor Pligt at være Mennesker. Den lyse Dag ligger for os, og i Dagens Gerning øver vi vor Menneskefærd. Naardeklare Stjerner funkler63

og Natten fordunkler vort Blik, saa vi kun skimter og aner, saa søger vi Gud og hans Lys.

Forstaar I det? Før de Gamles Tale lød ren og ægte i vore Øren, var den hellige Skrift, som Kirken forkyndte den, vor eneste Rettesnor i Livet. Nu er Sløret hævet, nu ved vi, at intet menneskeligt er os fremmed, at vi kan og bør kende os selv, og først hvor Tanken standses paa det ufatteliges Tærskel, skal vi bede tilHærskarernesGud, at han leder vor Vej.

Med smaat bør vi ikke besvære vor Gud, han skabte jo Verden og satte os i den, for at vi skulde bruge det, han gav os. Han viste os nu, hvorledes vore Fædre levede, for at vi skulde leve som Mennesker. —«

»Og denne Hedningernes Verden er Menneskets Verden?« spurgte Bent.

»Ja,« svarede Mesteren.

»Hvorledes nægter da I faa Lærde at give Menneskene Menneskets Verden?«

»Vel er vi faa endnu, men som Straaet spirer i Ageren for at sætte Korn, der atter saaede med ny Afgrøde, fordobles, bliver tidobbelt, hundreddobbelt for gennem Tiderne at blive et Hav af Korn, saaledes spirer Menneskets Lærdom i os, sætter Frugt i dig og andre, saa Høsten fuldkommes.«

»Og Høsten?«

»Høsten er nu som før det Skønne, det Sande og det Gode. Alt dette hører hjemme i det Fatteliges Verden.64

Den Verden, Thales begreb, Sokrates forstod, Platon og Aristoteles forklarede. De hellige Fædre har samlet det alt i Gud, fordi Slægten i sin Barndom ikke ævnede at give Gud, hvad Guds var, og Kejseren, hvad Kejserens var. Slægten vilde i sin Uforstand vælge Kejseren og give Kejseren, som den fattede — alt. Saa tvang Gud ved sin Kirke Slægten til at give Kejseren gennem ham. Men Ti-, den kom, da Slægten forstod; de Ypperste forstod først, og da løsnede Gud Tøjlen, da viste han de Faa og Kloge Verden og lod dem søge der, hvor de skulde finde, hvad Menneskets var. For sig selv beholdt han kun det Ufattelige.

Saa højt skal du vide er Mennesket naaet i de Sekler, der svandt.«

»Og I tror ikke, at Slægten fri for Baand vil glemme Gud og atter tjene Kejseren alene?«

»Enkelte Svage vil det — Mange, Utallige maaske, Slægten ikke. Gudsbilledets Præg bærer Slægten, og paa det Ufatteliges Tærskel vil den knælende strække Armene mod Gud!

Frihed, Yngling, er Gudspræget i Menneskets Sjæl. Slægtens Barndomstid i Kirkens Ledebaand er nu tilende, og som den fribaarne Yngling skal den skue Herligheden, lære Menneskeaandens Rigdom at kende, som den straalede i Hellas og Rom. Men for at dette kan ske, maa der være én Hal i Huset, og Templet ligge højt og ene paa sit Bjerg.«65

»Templet, er det Kirken?« spurgte Bent

»Ja, den bygger vi udenfor, Bent Bille. Men gem den Hemmelighed vel, thi den er dyr og farlig. De Bygmestre, der rev Skillerummene ned, vil ræddes, om de anede den.«

Bent Bille foldede Hænderne over sine Knæ. Dette var for meget for ham paa en Gang.—Han forstod ikke, men syntes ikke, han vilde spørge.

Rabelais smilede, han læste den unge Mands Tanker. Men Svaret skulde gro i Tavshed. Dæmoniets Røst skulde lede Bent Bille, eller maaske rettere »det evigt kvindelige«, der af sig selv vokser frem indefra og drager.

»Det evigt kvindelige«. Rabelais smilede.

FaaDage efter sendteBispen ham til Lyon, og Bent saa ham ikke mere.

5SJETTE KAPITEL St. Nytonche.

»ChevalierBenedictus«, sagde Arvingen til Langey en Morgen, han mødte Bent foran Cluny. »Jeg har en Indbydelse til Eder. Men hør og bliv ikke forfærdet. Timen er sen, henimod 9 Aften, Stedet er lige overfor Louvre, og Værtinden er en meget fornem Dame, hvis Navn jeg ikke vil nævne her. Selskabet er meget faatalligt, af indbudne Gæster er I den eneste.

Min Karl skal staa vedEdersDør og føre Eder til Stedet, naar Solen er gaaet ned.«

Bent rynkede Brynene. »Et Stævnemøde?«

»En Stævning,« sagde du Bellay muntert, »men I bør ikke behandle mig, som vi plejer at behandle »Chikanø-67

rerne« med Stokkeslag og Prygl. I er stævnet og véd, at udebliver I, vil I synde mod denhøjesteLov for en Adelsmand. —Ærbødighed mod de skønne—thi denne Dame er meget skøn.«

Bent gjorde en Bevægelse.

»Benedictus,« sagde du Bellay.»Sanct Benedictus, vær nu rimelig. Denne Dame er dydig, ung, smuk, rig, vittig, lærd saagar. — Hun vil tale med Jer, og Herregud er I bange, saa gør som Josef, tag Eders næstbedste Kappe med, og lad den blive, om det bliver Jer for hedt. I en Kreds af Mandfolk, som forleden ved vor Symposion, tør en dydig, ung Mand gøre Regning paa nogen Opmærksomhed for sin Sjældenheds Skyld, men vil han bevare sit Ry, maa han ogsaa vise, at han ikke mangler Mod til at staa mod Kvinden. Dixi—jeg sender min Karl, og I kommer.«

Dermed forsvandt Xavier du Bellay, Arving tilLangey.

Bent Bille gik hjem og tænkte. Hjemme i Danmark havde han aldrig tænkt over den Slags Vaabendaad, til Tiden kom, da han skulde gnide sit Sæde mod Lærebænken. Han læste flittigt og aad dertil bravt. Og i Paris opdagede han, at hanintetkunde og meget vanskelig kunde lære noget, før den Tid kom, da han maatte bort

Han aabnede Døren til de Haller, hvor Oldtidens Skatte laa gemt, han lukkede den atter, overvældet ved Mængden af Skatte. Han stirrede ind i Kirken ogTheologernes

Læresal, han hørte de evangeliske Taler paa Stræder og

ö*68

Torve: Helliggørelse ved Tro, Guds Tilstedeværelse i Nadveren, Pavens Overherredømme, Munkenes Usædelighed og Gejstlighedens Verdslighed. Han stoppede sine Ører og vilde ikke høre, fordi de raabte og skreg i Munden paa hinanden, disse to Partier, der blev til ti, inden de blev færdige, og Bent var Anders Billes rolige Søn fra Søholm ved Storeheddinge.

Saa opgav han at studere—hans Lærere prækede som rasende mod de falske Lærere fra Meaux, Dr. MartinsLige, og Rabelais fortalte ham, at fra Meaux straalede Sandhedens Lys over det franske Folk.

Om Religion, syntes Bent, kunde man ikke kævles, thi enten stod noget i Skriften, eller det stod der ikke—Punktum. Dertil svarede Rabelais, atdetderstod, stod der ikke, og det der ikke stod, stod der. Det havde Lorenzo Valla bevist ved at oversætte Biblen paa ret Latin. Det kunde jo gælde den evige Salighed, naar en Ablativ ved Uforstand var blevet en Akkusativ.

Ret Latin kendte Bent saa ikke, men at Theologien ikke var ret Latin, havde han aldrig troet. Han vilde være Bisp

og ikke Theolog. Han havde drømt at blive de andres Overmand derhjemme i Lærdom, nu lærte han af de store franske Prælater, at slebent Væsen og Ridderfærdigheder var nok. I Frankrig var Bispestole og Prælaturer i Kong Frans' Haand, og Kong Frans var selv Frankrigs første Adelsmand, hans Bisper og Prælater kunde fægte, ride og69

jage, de maatte gerne være lærde i Latinen og Græsken, men Theologien var rent ud sagt af Mode.

Den besørgede Sorbonnen i Paris, og naar Kong Frans var i det Humør, hørte han Sorbonnisterne og brændte Mændene fra Meaux. Til andre Tider gav han de evangeliske store Gaver og tog deres varme Tilhængere Clement Marot til Hofpoet, ja, sendte saagar Guillaume du Bellay til Wittenberg efter Melanchton, der imidlertid klogeligen betakkede sig.

Theologien morede ikke Kong Frans, og Frankriggjorde, hvad Kong Frans gjorde.

Bent var i Frankrig og opgav Theologien.

Men et tredie Studiefag viste sig, som Bent ikke havde anet, og som vilde have forfærdet hans fromme Moder, Pernille Mouridsdatter.

Det var et Studiefag, som Kong Frans og med ham Frankrig dyrkede, hvor det lod Theologien ligge. Ved Rabelais Symposion var Bent indviet i Studiet, han havde skudt det til Side, men det gik levende rundt paa Gader og Stræder og stirrede paa ham med meget nysgerrige Øjne.

Om Fanden var paa Spil eller ikke, vidste Bent ikke ret, men hvor han gik eller stod, voksede der Kvinder op mellem Gadens Sten.

Og Paris var brolagt, ikke dyndlagt som København.

Dette Studiefag lod sig ikke afvise som Theologien. Og det pirrede Bent i Længden. De andre talte aldrig om andet, han drømte og digtede ikke om andet selv. Men han70

havde Villie, og han vilde være ret Bisp uden Bispedeje. Det maatte et Mandfolk da for Fanden kunne.

Lektor Poul havde sagt, at Troens dyre Klenodie kun kunde bevares ved Kyskhed. Og at Mandfolk, der levede mellem Kvinder, for at blive fra Synd maatte være Helgener eller tørre Knubbe.

Helgen var Bent ikke, tør Knub var han vel heller ikke.

Men disse Kvinder! — Løbe for dem kunde en Adelsmand da ikke.

Det var for Bent ingen Religionssag — hans Tro var af Billernes hjemmegjorte, sejge Stof, der taalte alskens Vejr, men det var en Stolthedssag at have Papirerne i Orden. Fra den Dag, han overtog sit Præbende af Roskilde, følte han sig som Præst, med Præstepligter. Han var Adelsmand og førte Sværd ved Lænd, men sædelig set var han Præst. Punktum.

Han digtede og drømte alligevel, men det havde han Kræfter til at holde ud, han var en sund og stærk Bille.

Og dog disse Kvinder! —

Han besluttede sig alligevel til at møde efter »Chika-nørens« Stævning, om ikke for andet, saa for at være stærk. Han skulde jo bygge sit Tempel uden for sit Hus, sagde Rabelais!

Det var til en Afveksling et Eventyr, og hvor havde ikke Eftertiden suget Opbyggelse af den hellige Augustin for ikke at tale om »Josefus Cappatus«.

Klokken blev ni, og det var mørkt, da Bent stod under71

Porthvælvingen ved et stort Hus i Rue St Jacques. Han syntes ikke9 han kunde sige nej, og ikke sandt, den, der besejrer sig selv, er større end den, der betvinger en By. Bent var stærk i Dyden, og det vidste han; dog slog han Kors for sig, inden han bankede og sendte sin Helgen St. Bent en venlig Tanke. Thi intet gør saa godt i Farens Stund, som at paakalde de Hellige.

Efter denne Paakaldelse aabnedes Døren, og en køn, lille Pige med stivede Skørter og en lille Kyse paa Hovedet stod for ham. Hun lagde Fingeren paa Munden, og han fulgte. Hun skottede til ham, som vilde hun tage Skøn over sin Herskerindes nye Erobring.

Bent gik alvorlig som en Skriftefader, der gaar til sin Dont St. Bent var med ham. I et lille Kammer med Billeder og Statuer, ikke hellige, men sikkert kostbare, traf han Husets Frue, en statelig Dame i en let, antikiseret Hjemmedragt med gyldent Diadem i lysebrunt Haar.

Det var Grevinde Claude de Neuilly—Greven var ikke tilstede, han var i Toledo som Ambassadør og befandt sig vel der. Grevinden ønskede ham ikke tilbage, og Bent, der ikke kendte ham, savnede ham ikke.

Grevinden gik lige hen til Bent og kyssede ham midt paa Munden.

Det var Skik i Frankrig og betød kun Goddag — ikke mere, maaske Godaften, for Kysset varede længe og var ret inderligt.72

Bent tog den Plads overfor Grevinden, som hun med en smuk Haandbevægelse bød ham.

Hun saa paa ham og fandt ham saare smuk — hvad han var.

Han saa paa hende og fandt hende meget dejlig—hvad hun ogsaa var.

Men der var den lille Forskel, at medens Grevinde de Neuilly var en Kender, en fordomsfri, fornem Dame, der varUngdommenbevaagenoghavde været det i en Række af Aar, var Bent lidt kejtet og Kannik i Roskilde.

Den smukke, ligefremme Modtagelseshilsen gjorde imidlertid, at han straks følte sighjemmeiHuset, og den dejlige Grevinde talte stilt og venligt til ham.

»I hedder Bent Bille,« sagde hun, — »Navnet kan jeg ikke udtale, men Xavier kaldte Jer Charmides, og var fuld af Ros over Eders Dyd og Artighed. Mester Rabelais holder af Jer, og hans Venner er mine. Jeg har set Jer en Gang, da Biskoppen af Paris gjorde Fest for Kongen. Jeg lagde ikke rigtig Mærke til Jer dér, der var saa mange. Men nu i Aften vil jeg gerne tale lidt med Jer. Drik af denne Vin, det er Beaune, og den er god. Vi er alene, og I maa lade, som I var hjemme.«

Det vilde Bent prøve paa. Nydelig var hun. Her var sikkert en Sejr at vinde over sig selv.

»Først maa jeg lære Jer at kende,« sagde Grevinden, »og I maa fortælle mig alt, hvad I kan fortælle om Eder selv. Jeg holder af at høre unge Mænd fortælle om deres73

Liv og Bedrifter. I Folk fra det kolde Nord har vel ogsaa Ting at fortælle, som lyder nyt for os9 — og dernæst vil jeg høre om Eders Studier. Thi I skal vide, jeg er en Veninde af de skønne Videnskaber. Da mit Sprog falder Eder svært, saa tal Latin, det er et smukt Sprog, som jeg forstaar og hvori Eders Venner siger I er en Mester.«

Saa maatteBent altsaa fortælle, og det gjorde han med ægte, dansk Grundighed. Grevinden hørte lige saa nydeligt til, som hun spurgte. Bents Latin var nordisk ikke Ciceroniansk. Grevinden grimacerede let ved hans Munkevendinger.

Men Bent fortalte løs: *)

»Jeg er født paa en 0, hvor Klipper af det hvide Kridt skraaner stejlt mod et stort, blaat Hav. Øen hedder Møen og er et frugtbart Land dækket af grønneBøgeskove. Ved et blankt Nor ligger Byen Stege, værnet af Mure og et kongeligt Slot, hvor min Fader har hersket som Kongens Lensmand i 30 Aar. Der blev jeg født, mens den fromme Kong Hans regerede i Danmark, og Lybeckernes Vaaben var de første, jeg hørte klirre som Barn, da min Fader værgede Borgen og Byen mod tifold stærkere Fjender.

Min Moder knælede og bad i Slottets Kapel, og vi Børn knælede hos, medens Kartoverne sang, og Baalene flammede om Murene. Min Fader var en vældig Stridsmand, skønt jeg siden har lært ham at kende som en Fredens

*) Ærede og lærde Læserinder bedes tilgive, al Bents Fortælling af praktiske Grande alligevel er oversat paa

Dansk.74

Mand og en dygtig Købmand. Han er blandt Rigets største og sidder i Rigets Raad. «

»Hvad hed det Slot?« spurgte Grevinden — paa Latin.

»Stegehus,« svarede Bent og mindedes sin Barndom og sine Søskende derhjemme.

»Og trods denne Ilddaab vilde I være Præst?« spurgte Grevinden med et lille Smil. »Har I da aldrig selv lært ridderlig Idræt?«

»Jo,« sagde Bent ogrødmede stolt.— »Jeg har selvværet Væbner og kæmpet med Sværd i Haand. 14 Aar gammel kom jeg som Svend til Rigsmarsken Hr. Tyge Krabbes Hird i Skaane. Der strejfede jeg i Moser og Kær med Hr. Tyges Hunde, naar Efteraarsvinden jog over de vide Enge. Jeg lærte at røgte Hr. Tyges Heste, at ride og bruge Sværdet, og da de jog Kong Christiern af Lande, traadte jeg som Væbner ind i Hr. Tyges Hird.«

»Men I prøvede aldrig Krig og Orlov?«

»Fejde,« sagde Bent, — »Krig kan man ikke kalde det., Men da Hr. Søren Nordby, Kong Christierns tro Mand, med en Bondehær faldt ind i Skaane og hærgede mine Frænders Borge, drog Hr. Tyge imod ham. Vi mødte Bondehæren ved Byen Lund, og jeg red ved Hr. Tyges Side, mens vi mejede Bønderne ned som Høstmanden mejer Sæden ved Høst. De veg og flygtede til Bunketoft Lund, men Hr. Tyge fulgte dem, og de kæmpede for deres Liv som vilde Orner.«75

Bents Ansigt blussede, og Grevinden lagde sin fine, hvide Haand sagte paa hans Haandled.

»I fortæller godt,« sagde hun sagte, »fortæl mig om Slaget.«

»Jeg red en Skimmel, der hed Mogens — jeg husker det, som var det igaar. Bønderne havde forskanset sig foran Lunden, deres Fører var en Junker Otto Stisen af HvidernesÆt, fordum mægtig, nu fattig og uden Anseelse. Hr. Tyges Ryttere sprængte frem mod Vognborgen. Der stodfen Karl midt for et Hjørne, en stor, skægget Karl med en vældig Øxe og en bred Jernhat ned over Panden, om ham flokkedes Bønder med Leer og Spyd. Hr. Tyges Ryttere rullede frem over Marken som en Jernlavine. Fra Hestenes Næsebor stod Dampen som fra Falkonetternes Munding, og Hr. Tyge raabte med høj Røst: »Fremad Folk, for Gud og St. Jørgen!«

Vi var tæt inde under Vognborgen, saa hørte jeg Karlene raabe: »Hug efter Hestenes Haser, Rytterne fanger vi nok og i det samme blinkede Solen i Leer og Skæreknive. Jeg saa Hr. Tyges Hest løbe lige mod den store Karl, der havde grebet en Segl paa et langt Skaft og huggede ud efter dens Forben. Saa sporede jeg Mogens fremad, tørnede mod Bøndernes Rækker og stødte med min Landse den svære Karl lige i Brystet, saa han tumlede bagover og rullede ind under Hr. Tyges Hest. I det samme gled Mogens, dens Forben skred under den, og jeg selv sank ned i en forvirret Knude af kæmpende Mænd. Det76

flimrede for mine Øjne, det var som gik jeg tilbunds i en malende Strøm. Jeg slåp Lansen og greb til Sværdet; det klirrede og sang om mig af Slag paa Jern, og Blodet sprøjtede om mig fra Heste og Mænd. Jeg saa endnu Hr. Tyges Skikkelse med det hævede, blanke Sværd og hørte Bøndernes Rædselshyl, medens Rytterflokken brød deres Rækker, og Vognborgen knagede i Faddinger og Fælge. Saa blev det mørkt om mig, og da jeg atter kom til mig selv, laa jeg paa mit Leje i min Frænde Eske Billes Hus, og minSøster Ermegaard stod hos mig med kærligPleje.«

»Og Bønderne?« spurgte Grevinden, hvis Øjne lyste, medens hun snappede efter Vejret, hidset af Ynglingens Fortælling.

»Otto Stisen flyede, og Bønderne døde til sidste Mand for Sværd og Strikker.«

Bent Bille tav lidt, saasagdehan: »Det var min Ilddaab, men siden da harjegikkeværetiFejde. Min Søster Ermegaard —Gud signe hende—plejede mig i Maaneder, saa blev jeg helt karsk, men paa mit Sygeleje lovede jeg hende at blive Præst—Bisp,« føjede Bent til. — »Ogjegholdt mit Løfte.«

Grevinden strøg hans Haand sagte og smilede. — Han tog efter Vejret som en ung Fole efter et hurtigt Ridt — saa mærkede han det selv og trak Haanden tilbage.

»I kom paa Skolebænk?« spurgte hun.

»Ja,« sagde han — lidt forlegen — »jeg lærte Latinen hos Lektor Poul Eliæ, min Faders Ven, og da jeg var ud-77

lært, blev jeg Kannik i Roskilde. Verdslig Kannik uden gejstligt Ordensløfte, men Kannik og saa drog jeg til Paris.«

»Ier kun fire og tyveAar?« spurgte Grevinden, »og længes ikke efter Ridderfærd?«

»Undertiden,« sagde Bent — »Jeg lider vel Beretning om Orlog og Fejde... men jeg studerer nu. Jeg kæmper med Gloser, gør jeg og befinder mig vel derved.«

»Hvorledes lider I Livet her blandt Studenter iParis?« spurgte hun.

»Taaleligt nu,« sagde Bent »Rejsen var streng herned, ogPengene slåp op; der er jo langt til Danmark. Hjemme var jeg den rige Hr. Anders' Søn, her er jeg en ukendt blandt Titusinder. Men ogsaa dette vil det glæde mig at mindes. — Et hæc meminisse juvabit!«

»OgEdersStudier? Livet hernede blandt de fremmede Studenter, for til Sorbonne selv har I jo som Fremmed ikke Adgang — hvorledes behager det Jer?«

»I Begyndelsen ærlig talt slet — meget slet. Jeg traf nogle Landsmænd her—Mænd paa min Alder, der kendte Livet og førte mig til deres Kollegier og Medstudenter. Jeg svarer Jer, Frue, siden I spørger mig. Jeg levede bedre i Moserne mellem Hr. Tyges Hunde end i Kongens Paris. Vort Kvarter var tarveligt, vi sov længe, til Klokken var 8 eller 9, hvad enten det var lyst eller mørkt; parisiske Studenter agter ikke Renlighed højt — de kæmmede sig, somdekalderdetmedden »tyske Kam«, deter deres Fing-78

re, og de vaskede sig næppe, naar de stod op. DeresLader var ikke høviske, der var en Spytten, Nysen og Hosten, som jeg ikke vil tale om for høviske Øren, og de spiste som Daglejere, saa snart de satte Foden ud af Sengen. Ikke heller bevægede de sig før Morgenmaaltidet, og de drak, saa snart de saa Dagens Sollys, som gjaldt det et Væddemaal at fylde sig paa Morgenkvisten.«

»Men Messen?« spurgte Grevinden. — »Messen?«

»20 Messer hørte vi, og Bønner mumlede de om os efter deresRosenkranse. En Del af deres Gudstjeneste var de 20 Minutter, som de ofrede paa deres Bøger før Middagsmaal-tidet. Var Frokosten drøj, var Middagen det endnu mere. — Disse Mennesker aad som Dyr og drak som de Sold, hvori Bonden sigter sit Mel. Saa spillede de Kort, og vi maatte spille med dem, medens Kande paa Kande blev tømt, og Slagsmaal udkæmpedes ved Kortspillet paa de blotte Næver. Derefter sov de for at vaagne til Aftensmad og ny Drikken, indtil Dagen sluttede med Tugt at melde paa Krostue og i Jomfruhus.«

»Og I syntes, det var en ilde Uddannelse for Præster?« lo Grevinden.

»Jeg gjorde saa, til en lærte mig, at det var Synden, de studerede for siden at fly den. Derved blev jeg en kort Stund. Men saa opgav jeg Kammeraterne og flyttede til et stilleLogis ved Cluny for at studere for mig selv. Mine Kammerater fra Danmark blev ogsaa trætte af Parisernes79

Studereliv og efterhaanden som vi lærte Sproget, indrettede vi os efter vort eget Tykke.«

»Lad mig høre, hvorledes Nordens dydige Sønner staderede?« sagde Grevinden. Han morede sig over at se, hvorBentefterhaandentøede op og befandt sig vel i hendes Selskab. Hun fandt ham smuk og naiv. Han talte saa frejdigt om sig selv, sagde saa meget og sagde det paa barbarisk Latin, men alligevel var han veltalende.

Og smuk var Charmides.

Bent befandt sig vel. Grevinden var en fortræffelig Til-hørerogsletikkefarlig. Smuk var hun nok, men heltung var hun ikke, og nu var Bent sikker, han blev saa sikker ved at tale om sig selv.

»Vi stod tidlig op,« sagde han, »ved fire slet eller saa. Vi badede, som vi var vant til hjemme fra, vi spiste kun lidt og drak slet ikke. Saa læste vi i flere Timer og søgte saa Boldspilhuset eller Engen for at øve os i Idræt. Vore Lemmer var blevne helt stive af det frygtelige Studieliv. Og Legemets Vækst maa ikke forsømmes for Aandens.«

Dette sagde Bent meget vigtigt, og strakte sine unge, stærke Lemmer, saa Grevinden fik Lyst til at kysse ham, men hun gjorde det ikke, fordi hun ikke vidste, om han vilde paaskønne det. Han fortsatte: »Efter Boldspillet skiftede vi Linned og indtog vort Maaltid. Vi spiste ikke meget og drak heller ikke meget, thi efter Bordet samledes vi hos vor nye Lærer, en lærd Doktor fra Meudon og lærte ikke saa lidt ogsaa af Naturvidenskaber, som vi i80

Norden slet ikke kender. Og Musikinstrumenter lærte vi at behandle: Fløjte, Viola og Luth og senere paa Eftermiddagen besøgte vi Rideskolen og opfriskede vor Ungdoms Vaabenidræt

En Bisp kan ogsaa blive nødt til at bruge Værge,« tilføjede Bent undskyldende. —

»Og Kaarden falder nu en Gang en Adelsmand lettere i Haanden end Pennen,«sagde Grevinden smilende.»Men Aftenen — Aftenen —!«

»Der er langt til Aftenen endnu, naadige Frue,« sagde Bent. »Vi svømmede i Seinefloden, vi dykkede mellem Siv og Klipper, vi strakte os i Engen ved Sommertid og ved Høst drog vi stundom ud med en ung Herre fraTou-raine, der havde Jagt og som havde sluttet sig til os. Jagten var mig det kæreste, det hvorefter jeg havde længtes mest, thi jeg er opvokset paa Landet og elsker Jagten, til Hest efter den spejdende Falk, til Fods mod den skummende Orne.«

»Men Kirken —!«

»Kirker,« sagde Bent — »besøgte vi sjældent, thi der er meget Folk, men liden Andagt Vi bekendte vor Tro i Hjemmet med Aftenbøn, og jeg sov tidlig ind, befalende mig Gud og St. Bent i Vold.«

»Er det Eders Helgen?« spurgte Grevinden.

»Ja,« sagde Bent.

»Og I tror paa Helgener?«81

»Det har min Moder lært mig,« sagde Bent. »Og derved vil jeg holde fast.«

»Og Kvinder?« spurgte Grevinden med et lille Smil.

»Jeg tror ikke paa Kvinderne,« svarede Bent kort.

»Nu er I uhøflig,« sagde Grevinden. »Men I har ikke fortalt mig om Eders Studier. Kan I Græsk?«

»Meget lidt,« sagde Bent lidt skamfuld.

»I hedder Charmides og kan ikke Græsk. Godt, jeg har et Forslag. I lærerGræsk af mig. Jeg kan Græsk, Mester Rabelais har selv lært mig det, og det er Gudernes Sprog. Xavier de Langey har lært Græsk hos mig.«--

»Damerne er lærde i Frankrig,« svarede Bent med et lidt spodsk Smil. Dette sagde han paa Fransk.

»I skulde ikke smile,« sagdeGrevinden alvorligt— ogsaa paa sit Modermaal. »Platon selv lærer i »Staten«, at Kvinden bør være med i Arbejdet; de græske Ynglinge og Platon med ler ad Kvinder,der kæmper nøgne i Palæstra— mærk vel, ungeNordbo, disse Grækere leradnøgneKvin-der i Palæstra — det vilde en Pariser Adelsmand næppe gøre. Men Platon giver Kvinderne Ret. Den hellige Paulus var en arg Kvindehader, han dømte os til evig Tavshed i Kirken og Menigheden. Paulus maa have været ulykkelig i Kærlighed, eller —. Naa, Kirken holdt os i Umyndighed, og Riddere gjorde os til Herskere ved deres Minnehof og i deres Viser, men hjemme paa Borgen maatte Ridderkonen trælle som en Pariser Slagters Hustru træller nu. De gode Videnskaber har kaldt Platon til Live

igen. Nu staar vi Damer der igen medAspasias Smil, men med Hustrus Herreret. Og nu vil vi lære de unge Mænd Græsk, for at de hos Platon kan lære, at vi Damer ogsaa er Mennesker.«

Bent syntes, den godeGrevinde prædikede som en Lærer fra en Lærestol, men hun var saa nydelig, naar hun var alvorlig.

>1 hele Eders smukke Studieplan savnede jeg Kvinder, Charmides.—Eders gode Moder er hjemme blandtEders Hjemlands Barbarer, Eders Søster den kærlige Sjæl, I talte om, ogsaa. De Kvinder, Eders ParisiskeStudiefæller satte Pris paa, behager ikke Eder. Altsaa er I uden Kvinder, og det er for en ungMand beklageligt. I kan vedStudier øve Eders Aand, ved Øvelse styrke Eders Legeme, men uden Kvinder ingen ret Student! Naar min Søn vokser til — han er nu kun fire Aar— vil jeg sørge for, at en god og lærd Kvinde, der fuldt ud forstaar de skønne Videnskaber -'- omtrent en saadan som jeg haaber at opdrage min Datter, — og dog ikke hans Søster giver ham Adgang til blidt og sødt at blande i sin Visdom og i sin Vaabenfærd en Kvindes Opdragelse, som skaber den rette Mand. DenMand er den rette, derelskerde çkønne Videnskaber, ser sin Fjende lige i det hvide af hans Øjne og — kan træde Gulvet let men fast, hvor skønne Kvinder er til Huse. Det kan I ikke, men I kan lære det. Tro mig, en Dame som jeg er ikke den daarligste Læremester selv for en vordende Bisp. —83

Men Eders Kvinder i Norden, kender vel ikke de gode Videnskaber?«

»Nej,« sagde Bent, »vist ikke meget.«

»Naturligvis,« sagde Grevinden, og hendes fine Overlæbe krusedes i Haan. — »De stopper Hoser, laver Mad, bøder Linned og føder Børn, som de selv giver Die, til Skade for deres Buste: Lad Ammen tage sig af de smaa Børn, de store Børn trænger til en klog Kvindes ledende Haand. Og I er et stort Barn, Benedictus— derfor vil jeg lære Jer Græsk!«

Bent Billes Mandfolkeoverlegenhed svigtede ham. — Han vilde gerne lære Græsk, det var et smukt Sprog, og Grevinden var en smuk Lærerinde. Men kunde han forsvare det, eller rettere, kunde han forsvare sig?

Grevinden saa saa skolemester-strengt paa ham, at han besluttede sig til at vove Forsøget, men i det samme smilede hun, og saa flk han Tvivl. Besejret var han egentlig, men tung tillige og ikke forelsket.

Bent Bille var ikke forelsket i Grevinde de Neuil ly, skønt han kunde have tænkt sig den Mulighed.

Grevinden derimod var i Grunden lidt bevæget, hun var 29 Aar — det havde hun været et Spand af Aar; og saa var hunbegejstret for Græsken og forde unge Menneskers Studieplaner. Det havde hun Lov til, hun var jo selv Moder.

Det var silde—Bent Bille sadiGrunden godt, hvor han

sad, hun var dejlig at se paa, og han var meget rolig. Men

v84

bryde op maatte han alligevel en Gang, derfor rejste han sig.

Grevinden rejste sig ogsaa og traadte helt hen til ham. »Lov mig saa, at I vil komme igen og læse Græsk med mig,« sagde hun meget blidt og meget indtrængende.

Saa kyssede hun ham lidt mere dvælende end før, nu kendte hun ham jo helt godt, og det stred ikke mod god Tone.

Mandfolket i Bent kom i Forlegenhed, han gjorde en Bevægelse, til eller fra vidste han ikke rigtig.

»Naar I i Aften bekender Jer Tro, og beder til Eders Helgen,« sagde hun med et stort Smil, »saa bed til en anden Helgen, end I plejer. Hvem var Eders Helgen?«

»St. Bent,« sagde han kort, — saa rettede han det til Benedictus.

»Det maa være en nordisk Helgen,« sagde Grevinden, »ham kender jeg ikke.«

»Det er det ogsaa,« sagde Bent.

»Men saa længe I er i Paris, maa I bede til en fransk Helgen, Eders Nordbo kan ikke høre Eder hernede. Og da I hjemme beder til St. Benedictus, Eders Navne, saa bed hernede til en anden Navne, han hedder St Nytou-che.«

»St Ny touche,« sagde Bent, »ham kender jeg ikke.«

»Spørg Mester Rabelais,« sagde Grevinden smilende. »Han ved hvem St. Nytouche er.«

Bentvidste ikke, om hun gjordeNar ad ham, men hun85

benyttedehansForvirring til at kysse ham en Gang endnu og det temmelig forsvarligt — mere forsvarligt end hun i Grunden kunde forsvare overfor Hr. deNeuilly, som var i Toledo, der laa saa langt borte.

Saa skød hun lempelig Bent mod Døren.

Den lille Kammerpige lukkede ham ud, og hende gav hanetSølvstykke, men ikke det Kys, hun nok kunde have brugt og plejede at faa.

Ude paa Gaden var det mørkt, og Maanelyset ikke helt sikkert, for tunge Skyer jog hen over Himlen. Bent gik famlende et Par Skridt, saa tørnede han imod en Mand, der stod ved Muren hyllet i en vid Kappe.

»Ulykkelige,«sagde den Fremmede.»I kommer fra hende, og derfor skal I dø.«

Bent regnede ud, at det maatte være en af Damens forsmaaede Tilbedere, og det gjorde ham ondt for Manden, men han fandt ligegodt hans Tone usømmelig.

»I vil maaske lade mig komme forbi,« sagde han alligevel fredsommeligt, nu vilde han hjem og i Seng.

»Træk blank,« sagde den Anden. »I kommer fra hende, nu skal I dø.«

»I maa være paa Vildspor,« sagde Bent »Jeg har blot taget en indledende Time i Græsk.«

»Græsk,« hvæsede den Anden — »ja, netopGræsk, træk blank, eller jeg stikker Jer som en Gris.«

Han er aabenbart faldet igennem i Græsk, tænkte Bent, men da det ikke kunde være andet, trak han fra Læderet.86

Bent kunde fægte, og det bedre end den uheldige Græker.

Maanen blev nysgerrig og kom frem fra sin Sky, skadefro og hulkindet. Bent bed Tænderne sammen og slængte sin Kappe af Skulderen. Den anden slængte ogsaa sin. SaakrydsedesKlingernemedlet Klirren. Maanen var eneste Tilskuer.

Bent mærkede straks, at han var den stærkeste.

»Stik Sliren ind,« sagde han, »saa skal I slippe. Jeg har jo sagt Jer, det var kun en indledende Time, og nu er jeg tidig til at gaa i Seng.«

Men den Anden gjorde store Bevægelser og svor meget ukristeligt

»Jeg vil gøre Jer opmærksom paa, at jeg er Kannik,« sagde Bent høflig.»I maaikke bande saa skammeligt i min Nærværelse. Med de Møllehjul, I slaar med Jeres Rapir, risikerer I at gøre Ulykker, eller rende Jer min Kaarde i Maven. I harnæppe lært Græsk; at I ikke har lært at fægte, kan jeg se.«

Den Fremmede faldt drabeligt ud, og Bent smuttede til Side.

Maanen morede sig, saa den skinnede som en lille Sol. Nu morede det ogsaa Bent. Saadan et Mandfolk foran en KaardespidsvardogalligevelmerejævntSpil foren dansk Adelsmand. Her var han den overlegne, det kunde han bedre end Græsk og Kurmageri. Men en Præst maatte nødig udgyde Blod.87

Altsaa med et let, katteagtigt Spring stod Bent atter for sin Modstander og trak ham med en Finte Klingen af Haanden, saa den røg klirrende hen over de toppede Sten.

Maanen skjulte sit Ansigt. — Maanen er af Hunkøn og taaler ikke at se Blod.

Den Fremmede gled ud ogfaldt lige paa sine Halehvirvler, saa Tænderne smækkede i Munden paa ham.

Men Bent var i Krigshumør.

»Jeg vil dog have en Erindring om Jer,« sagde han, idet han stod bøjet over den faldne, og med et lille, dansk Hug skilte han sin Modstanders højre Øre fra Hovedet og løftede det afhuggede Øre mellem to Fingre.

Den Anden udstødte et Vræl som en stukket Gris og sprang op — medens Maanen ståk Hovedet frem for at se, hvad det var, derpaa forsvandt han i Løb hen over Stenbroen ned mod Floden.

Bent ståk det afhuggede Øre ind paa sit Bryst. Saa saa han sig omkring, han var helt alene.

Langsomt hyllede han sig i sin Kappe, for hans Fod laa Franskmandens bred og foldet over Stenene.

Bent Bille var praktisk, han tænkte paa Jørgen derhjemme og tog Kappen op.

Saa gik han hjem.

Junker Homuth vaagnede og gned sine Øjne.

»Hvor har du været Kammerat?« spurgte han.

Bent lo.»HosPotifars Hustru, Jørgen, men jeg klarede migadskilligt bedre end salig Josef. Han reddede sinDyd,88

men maatte lade sin Kappe i Stikken, jeg reddede Dyd og Kappe og bringer oven i Købet en fortræffelig ny Kappe med hjem.«

Jørgen lo. — »For den Betaling kande du ladet Dyden springe, synes mig. Fortæl mig det hele.«

»Derom mere i Morgen,« sagde Bent.

Saa gik han til Ro. Men næste Morgen naglede han Franskmandens Øre fast til Væggen under sit Krucifix, og det syntes baade Junkeren og Niels var en herlig Prydelse paa Væggen.

Kappen var bedre end Bents egen og derfor beholdt han den selv, hans egen flk Junkeren, og dennes flk Karlen. Det hele var saare godt

Men han besluttede at tænke nærmere over Grevindens Tilbud, han var jo dog en Kirkens Mand og burde kunne læse det nye Testamente i Grundsproget 1SYVENDE KAPITEL

Brev fra Hjemmet.

maaneder gik, og den saarede Junker var nu helt rask. Han opslog sin Bolig hos Bent, og de to andre Danske syn-tesgodtom dennye Kammerat. De spillede og drak tilsammen, og Junkeren tabte adskillige Guldstykker til Erik Krabbe, der forstod sig paa Penge.

Bent havde ikke hørt hjemmefra længe — det kneb ham med Penge, og i den fremmede By kunde han vanskelig skaffe dem.

Saa laante han af Erik Krabbe mod god Forskrivning. Erik Krabbe kendte Billerne vel og vidste, at der var Guld nok i Gemme hos den gamle Hr. Anders paa Søholm og Stegehus. Der kom flere Danske til Paris. Mester Christi-90

ernMorsing med sin Elev den unge Peder Oxe, og Jørgen Brahe, der læste lidt, men studerede Synden med større Eftertryk end Bent Bille.

Ogsaa de franske Venner kom nu ofte til Bent og morede sig over de fremmede Junkere. De talte kun slet Fransk, men Xavier lærte lidt af deres Sprog og lo ofte, naar han talte med hul Røst som en Bugtaler.

Bent var stille som altid, men Jørgen talte meget. Han lagde ikke Dølgsmaal paa sine Bedrifter, skønt de ikke alle geraadede ham til Ære. Men raadsnar var han og modig. Hans Klinge røg let af Skeden, men han ståk den ogsaa

villig ind igen og drak med sin Modstander, om det skulde være. Vin flyder lindere end Blod, sagde han, og Farven er den samme. Om Aftenen hændte det ofte, at Bent besøgte sin Lærer i Græsk, men længere end til natåevw, der betyder jeg opdrager, kom han ikke. Tænk hvilket Held, at han ikke lærte Latin og skulde conjugere Amare.

Det led mod Sommeren, og Bent blev utaalmodig. — Endelig kom det ventede Brev og foruden Brevet Penge gennem en Købmand i Staden, der handlede med København og just fik Skib og Ladning fra Østersøen til Havres.

Brevet lød saaledes:

Min hjerte, kære Søn, jeg kan ikke fuklskrive dig til, hvor glad det gør mig at høre fra dig og erfare, at du trives vel i den Stad Paris og haaber, at du har modtaget de Penge, som jeg her paa din Begæring har tilskikket dig91

ved Mester Vinke. Jeg haaber, at du vil fyldestgøre Erik Krabbe for de 10 Gylden, du skrev du havde bekommet af ham, thi kære Bent, det er ilde at laane, men naar Nød er, og Laan er gjort, bør det ogsaa lydeløst komme tilbage, for at man i Nød atter kan laane af Landsmænd. Kære Bent, din gode Moder er svag, og Gud ved, om det forundes dig at se hende levende iblandt os, naar du vender tilbage. Bed til Gud derom, at han føjer det naadeligt efter sin Visdom, og til den hellige Jomfru og St. Bent, som er dig en god Skytshelgen. Kære Bent, du maa vide, at din Moder ikke ret vel kan skrive til dig for Sygdoms Aarsag. Jeg har nu ved en god Ven Hr. Anders Glob, Provst i Odense og Degn i Bergen, søgt at mage det saa, at han udvælger dig til sin aandelige Søn, og da Hr. Anders er højt til Aars, vil det — ham Gud naadelig bevare—være godt for dig i Tiden. Med Hs. Naade Bispen af Odense vil det for Aarsagers Skyld, som du vel kender, have sin Møje at træffe Handel i disse Dage, Hs. Naade er desværre de lutherske mere hengiven end godt er. For dette bevare Gud dig, kære Bent, som jeg og forhaaber, han altid vil. Hs. Naade Kongen er i Gottorp, ogBispen i Roeskilde med Hr. Mogens Gøye, der har mest Regimentet udi Landet, hvorpaa nu er lidet at klage og bedre bliver det, om Gud vil. Jeg sender dig og Indkomster af Prælaturet i Roeskilde og lader Hs. Naade Bispen dig sige mange gode Nætter og er dig en bevaagen Herre. De taler meget om Hs. Naade Bispen og Hr. Mogens Datter Birgitte, men hun92

er lovlig trolovet med Hr. Jesper Daa, og ingen vil tro, at Bispen skulde bryde Løfte om ugift Stand, endda han er en verdslig Mand. Gud bedre det for mange af vore Bisper. Hr. Niels Stygge til Børglum er syg, og de siger, han lever ikke, men hans Bispedømme skal jo Hr. Stygge Krumpen arve. Kære Bent, din Søster Clara er nu trolovet til Hr. Henrik Rosenkrantz fra Gulland, Gud signe deres Pagt. Og Ermegaard lader dig flittig sige, at hun beder for dig, hun er paa Steenstrup med din kærlige Moder, som er ilde syg. Gud gøre hende karsk. Om noget Degne-dømme skulde blive ledigt, skal jeg søge at ramme dit bedste, kære Bent, min Frænde den kære Ove af Aars har givet mig gode Ord, men der er intet Degnedømme ledigt der og bliver det vel næppe.

Kære Bent, beflit dig dagligen paa Lærdom og Dyd og husk vel at spare, thi Sparsomhed er god Høst for Tider, der kommer. De Lybske og Vesterlændingen er nu i Or-log, og vi ved ikke ret, om denne Sag vil gaa os an, da vi ikke har fornummet noget, om deLybske vil staa ved de Aftaler, som er os og dem imellem. Kære Bent, om du skulde finde noget nederlandsk Klæde, da send dette til din Moder ved Mester Hans med Brevskab, hvorefter vi alle længes, især om din Hjemkomst Du bør ikke forblive ved Studiet nu, da et Degnedømme er dig sikret, hvilket, om Gud vil, ikke vil vare længe.

Hermed befalende dig den Himmel og Jord har skabt med alle de Helgene i Himmerig ere, de være dig saa huld93

og god, som jeg er dig, kære Bent, saa sandt hjælpe mig Gud. Skrevet i Hast paa Stege Hus.

Ånders Bille

Ridder D.R.R.

Ærlig og velbyrdig Mand Bent Bille min hjerte Søn sendes kærlig Brev.

Bent foldede Brevet sammen og sad en Stund tankefuld. —

Jørgen Homuth, der stod ved Vinduet, drejede sig og spurgte: »Gode Tidender?«

Bent smilede.

»Min hjerte Fader strænger sig an, han holder mig et Degnedømme i Udsigt og befaler mig alle gode Helgene i Vold samt kalder mig hjem.«

»Og du rejser?«

»Det faar jeg vel. Degnedømmet er Bispestolens Fodtrin.«

»Saa rejser vi,« sagde Jørgen. »Din Fader, der kan skaffe dig et Degnedømme, kan vel ogsaa skaffe mig en Høvids-mandspost, hvis ikke, tager jeg Tjeneste hos de Lybske.«

Saa blev Rejsen bestemt« —OTTENDE KAPITEL En nordisk Helgen.

Bent Billes Afrejse fra Paris var i Ordets egentligste Forstand kongelig. Da han indfandt sig hos Biskoppen af Paris for at erhverve Lejdebrev til Afrejsen, meddelte denne ham, at Kong Frans med et stort Følge vilde begive sig til Compiégne, hvor Biskoppen skulde med, og han tilbød Bent at drage med i Følget

Det vilde Bent gerne og saaledes kom han og Jørgen Homuth i det allerbedste Selskab. Madame de Neuilly var med blandt Dronningen af Navarras Damer, og det var en statelig Kavalkade.

Kartoverne drønede fra Palais Royal, medens Skaren drog forbi ud ad den nordre Port, hvor Frans den førstes95

nye Paris langsomt rejste sig udenfor Philip den smukkes Mure. Toget drog frem mod Nord ad Landevejen til Amiens.

Forrest red paa lette, albanesiske Heste Kongens alba-nesiske Krigere, Stradioterne, som de kaldtes, klædte i græske Dragter med deres Huer »å haute testiére«. Siden Ludvig den XIFs Felttog i Italien var disse Hs. Helligheds paalideligste Livtropper blevne en Del af den franske Konges Hær. Rytterne red tre og tre i Række. Derefter fulgte Kongens Garde, første Trop fra Soutche og Bourgogne, væbnede med Bøsser og bærende deres Brødposer paaNakken, anden Trop FranskmændmedBuerogHelle-barder og, umiddelbart foran Kongen, Livgarden, høje statelige Skotter; saavel Franskmænd som Skotter i samme Livré, rigt baldyrede Trøjer af fint, hvidt Klæde med en Søm af Sølvbroderi, vel en Haand bred.

Kong Frans red en let, spansk Hest, der dansede fornøjet under hans Saddel, og hvis Hovedtøj var rigt broderet med Lidser i Sølv. Kongen selv bar en hvid Trøje og hvide silkebroderede Hoser, over dette bar han en lang, lilla Fløjelsvams, besat med Skind. Ved hans Side red Kongen af Navarra, hans Svoger, og paa en Pasgænger Kardinalen af Sens, Rigets Kansler.

Nu fulgte Side om Side de største Herrer ved Hoffet. Kardinalen af Lothringen, Bispen af Paris, Herrerne af Guiseog Vaudemont, og Hertugen afLothringen, Kongens96

Fætre, Admiral Bonivet, Kaptajnen af Grevskabet Somme, Hr. de Biez og andre af Rigets første.

Umiddelbart efter Herrerne kom den salig Regentinde Madame Louises Karm, og i den sad hendes Datter Dronningen af Navarra og Dauphinens Brud, Katharina af Medici, Karmen paafulgtes af Bærestole, ophængte mellem Muldyr, hvor Prinsesse Réné af Bretagne, den afdøde Dronning Claudes Søster, og Hertuginden af Vendöme, de lystige Koners Herskerinde, havde Plads. Derefter kom et halvthundrede Damer paa hvide Pasgængere, blandt dem Mme de Neuilly.

Saa sluttedes Toget af en Række Hellebardister til Hest i tykke, sorte Vamse med sort Ridetøj og bag dem Haand-heste ogForraadskærrer, Tjenere og Svende i Hundredtal.

Over halvanden Fjerdingvej fyldte Toget fra den første Stradiot til den sidste Forraadskærre.

Jo, det var kongeligt Selskab, i hvilket Bent Bille forlod Paris.

Efterhaanden som Toget skred frem Fod for Fod, løstes den ceremonielle Orden, Fodfolket troppede af og

dannede saa Bagtroppen, Kæden brødes, og Herrerne red ved Damernes Side.

Bent søgte Grevinde Neuilly, der red et Stykke bag Dronningens Karm, og de talte vemodigt sammen, som Afskedstimen bød. Bent havde kun lært Begyndelsesgrundene i Græsken, i Latinen var han ikke naaet til ars97

amandi. Det var udelukkende hans Skyld, og Grevinden var utilfreds med sin Elev.

»Charmides,« sagde hun, »naar I nu kommer hjem til Eders kolde Hjemstavn deroppe, hvor Sneen ligger længe og tæt, hvor Kvinderne, som I siger, er koldsindige og dydige; naar I derhjemme læser Eders Messe i en stor, mørk Kirke mellem dumme Munke og uvidende Klerke — mærk mit Ord, da vil I mindes med Vemod Lutetia Pari-siana og mig. I vil huske, hvorledes den gyldne Vin var skænket i Eders Bæger, og I lod Vinen dovne i Skaalen. Ryst ikke paa Hovedet, Bent Bille. Jeg ved, I vil det. Her blandt Frankrigs Roser har I vandret som en Istap, Vinteren har glemt, og Sommeren ikke kan smelte, og deroppe vil Istappen være smeltet — aah — smeltet forlængst, men Roser er der ikke, kun Asters og Levkøjer. Saa vil I længes til Frankrig, Charmides, til Græsken, I aldrig lærte, og ars amandi, I ikke vilde se. Tænk Eder, hvor lidt I bringer hjem, trods Eders Forældres anvendte Guld: Fromhed — I var jo en Helgen, før I kom herned — Lærdom — I er jo saa uvidende som en Kapuciner. Tænk, om I kunde lært de danske Kvinder, hvad vi hernede kan. Bent Bille, I var bleven den lykkeligste Bisp i Kristenheden og den nyttigste tillige.

Thi Fromhed, Lærdom og virkelig dyb Erfaring — den, der kun læres af Kvinder — er det kosteligste Pallium, en Bisp kan bære, naar han er saa ung og saa køn som I.«

Palle Rosenkrantz: Bent Bille. 798

Disse meget letsindige Ord sagde Madame de Neuilly.

Bent Bille tav.

»Og saa,« sagde Madame — »det harmeligste af alt. Hernede er St Nytouche Eders Helgen, hjemme beder I til St. Bent. Jeg kender ham ikke, men jeg ved, han er et Skarn. Han vil førejer lige lukt i Armene paa den første smukke, lille Borgerpige, der stirrer paa Eders franske Vams.—Badaus — der ligger Glorien og det hele, og saa er der hundrede Mile mellem Eder og mig.«

»Tror I det?« sagde Bent — han følte sig.

»Nej,« sagde Madame — »jeg ved det. Jeg læste en Gang Græsk med en Skotte, der drev det videre end I, lidt, ikke meget for Resten. Han var ogsaa Kannik, jeg holder af hellige Mænd, som I ved. Hernede var han om ikke kølig, saa dog, lad mig sige, lunken — og hjemme i sit eget Land, i en By med et rædsomt Navn, jeg ikke kan udtale saa lidt som Eders Køppe-hafnia—eller hvad det frygtelige Sted hedder — var min lunkne Skotte hedere end græsk Vin. De kaldte ham le François, og en Herre, der var fulgt med Hertugen af Albany, har fortalt mig, at deres Bodsprædikanter brugte ham til Prædiketekst, og vore Fjender ham tilEksempel paa Franskmænds Ugudelighed.

Tro mig, Charmides, I bliver saadan en François i Jeres frygtelige Land — og med hvilke Kvinder 1«

Dette og meget mere sagde Madame de Neuilly, men Bent Bille var paa Post, han havde sine Principer.99

Undervejs gjorde de Holdt i St. Denis, og Kong Frans gav et kosteligt Gæstebud. Næste Dag drog de videre og ankom om Aftenen sent til Compiégne.

I Kirken St. Jacques var stor Messe, og efter Messen drog hele Skaren af Hoffets Herrer og Damer til Biskoppens Palads, hvor Kongen boede.

Her saa Bent Bille et mærkeligt Syn: I Forhallen knælede vel to Hundrede Mænd, Kvinder og Børn, der led af Kirtelsyge, og her gik Kongen før sit Hovedmaaltid fra Mand til Mand, barhovedet og uden Handsker paa sine Hænder, velsignede og gned hver en af de Syge, medens hans Almisseuddeler fulgte ham med en Sæk og delte Penge ud til dem.

Folk sagde, at de kom sig; det bedste Middel imod den Syge var, at en Konge berørte dem. Bent syntes, det var underligt, og Jørgen Homuth mente, at de Syge vel nok havde mere Nytte af Pengene end af Haandspaalæggelsen. Kongen vaskede sine Hænder i en stiv halv Time, inden han gik til Bords, men han gjorde sin Samaritanergerning med stor Anstand og Venlighed. Og hvor han ellers kom, jublede Folket ham imøde.

Dagen efter var der Vildsvinejagt i Skoven ved Compiégne.

Skoven var ikke videre stor, det var en Lund af Kastanietræer, hist og her Buskadser af Hassel og unge Ege. Rundt om den var rejst et Jægergarn paa solide Egepæle, og kort forinden Jagten begyndte, blev et Vildsvin, der var fanget

7*100

i en Fælde og hidbragt paa en Kærre, sluppet ind i den indhegnede Lund. Dyret rodede et Øjeblik med Snuden i Jorden, men tog saa Fart ind mod Skovens Midte og forsvandt i Krattet.

Kongens Jægermester Hr. de Biez satte Posterne af. Kong Frans sprang af Hesten og traadte hen til Posten i Nettet, hvor Jægerne knælede. Han havde kastet sin Vams og bar en tæt siddende Trøje og stramme Hoser af graat Klæde; fra Knæet og opefter var Hoserne rigt indvævet med Silke i samme Farve. Han holdt nu selv i sin Haand en Løkke med et Par fine, langbenede Graahunde, der var pansrede ligesom Turnérheste mod Ornens Hugtænder.

Omkring stod hans Herrer, klædte som han, med deres Hunde i Baand og væbnede med korte, stærke Spyd. Biskoppen af Paris og Kardinalen af Lothringen var klædt ligesom Kongen, Stormesteren Montmorency og Admiral Bonivet var klædt i grønt. Grønt var Hovedfarven, men Snittet var ens for alle Herrerne.

Bent og Jørgen Homuth stod ved Siden af Xavier de Langey. Kongens Blik traf Bent, han nikkede venligt

»Vil de danske Herrer prøve vor franske Idræt,« sagde han — »man jager vel ikke Svinet tilfods i Danmark?«

Bent bøjede sig dybt. Kongen kaldte en af sine Svende hen, og paa hans Bud rakte Svenden Bent et fint, men skarpt, fransk Spyd paa et kort Skaft.

»Prøv det,« sagde Kongen smilende, »saa kan I bringe101

Bud til min høje Fætter og Broder, at I har jaget den vilde Orne med os i Compiégne.

Eders Kamerat vil vel være med?«

Junker Jørgen bøjede sig. —

Kongen gik frem mod Nettet.

Jørgen Homuth greb enLandse,som hans Svend rakte ham, det Vaaben forstod han bedre at bruge.

Saa slåp de Hundene løs.

Imidlertid tog Herrerne Plads i en Halvcirkel kort indenfor Nettet. Damerne forblev i deres Karme og paa deres Pasgængere. Dronningen af Navarra, Prinsesse Réné og Dauphins Barnehustru Katharina af Medici tog Plads bag Kongens Standplads, men udenfor Nettet

Hundene satte med Glam af Sted efter Ornens Spor, og nu gik Jagten derude i Skoven. Det varede en Time. Ornen søgte til Krattet og Hunden efter den, den satte sig til Modværge, men dens Fjender bed sig fast i den og jog den over Stok og Sten. Jagtsvende samledes i en Flok for at jage den tilbage fra Nettet frem mod Herrerne.

Jørgen stod i Udkanten af Kæden. Pludselig saa han Ornen forfulgt af en enlig Hund, den havde Kursen mod ham, standsede forvildet og stirrede paa Selskabet Saa røg Hunden i dens Nakke, og med et Ryk væltede den Hunden af sig og sprang frem mod Jørgen. Han fældede Landsen, men den var for lang og for spinkel. Dyret styrede frem, og Jørgen plantede med et rask Greb Landsen midt imellem sig og Dyret, der nu var ham faa Skridt nær.102

Den brast som Glas. Saa rev han sit Sværd fra Lænd og fældede det mod Dyret.

Fraaden stod om dens lange, hvide Tænder, og Jørgen bed sig i Læben, han følte, at alle Blikke hvilede paa ham.

Saa lød der en Glammen fra hele Koblet, der væltede ind over Ornen, og inden Jørgen saa sig for, laa han med fem Hunde over sig i Græsset, medens Vildsvinet jog ned langs Linien, forfulgt af Koblet.

Ornen tog Retning ned mod Bent. Jægerne sprang til og jog efter Hundene, nu skulde Kampen staa mellem Dyret og den Jæger i hvis Lod det faldt.

Bent saa det komme, han klemte sine Hænder om det korte Spyds Skæft og stirrede lige mod Dyret. Blodet flød over dets Nakke af Hundebid, og det røde Skum dækkede dets Bringe og uhyre Hoved med de blodskudte Øjne og de stive, sorte Børster. Det var en vældig Kamerat.

Ornen var bestemt paa at hugge fra sig og gik lige paa Bent.

Alt andet svandt bort, Kongen, de kongelige Damer og alle de fornemme, franske Herrer. Bent saa kun Ornen, der gnistrende rullede frem mod ham over det korte Græs.

Han var ikke vant til at bruge Spyd, men han var dog helt rolig. Støde vilde han ikke, ti fejlede han Stødet, vilde Dyret flaa ham med de store, opadbøjede Tænder. Han vilde vente, til det kom tæt ind paa ham og saa hugge med det brede Spydsblad for at sætte det i Farten.

Et Nu, saa yar det ham paa Livet. Bent traadte et Skridt103

tilbage og huggede til. Blodet stod i Sprøjt op om ham, og foran ham sad Vildbassen paa sine Køller ude af Stand til at røre sig. Men det vældige Hoved virrede og sank ned med de overskaarne Sener. Dyret rullede, kom op paaBag-partiet og huggede fremefter med hele Forkroppens Vægt.

Bent løftede Spydet og jog det ind midt i Bringen, ind efter Dyrets Hjerte, sikkert og selvfølgeligt

Saa segnede Ornen over til venstre og var stille død.

Herrerne kom til, og Kong Frans bøjede sig smilende mod Bent.

»Dagen er Eders,« sagde han, »det var elegant gjort. I staar Ansigt til Ansigt med Faren, som det anstaar sig en Adelsmand og Kriger. Hils min Fætter og sig ham, at skulde jeg, hvad Guderne forbyde, atter komme i Bekneb i Leding, saa skal han sende mig en Haandfuld Karle af Eders Slags — som han lovede, den Gang vi fejdede med Englænderne for en halv Snes Aar siden.«

Kongen tog et Tag i Ornens buskede Nakke; det tykke, haarede Hoved faldt slapt ned, og Blodet drev over Bringen.

»Først et rask Snit og saa et sikkert Stød, min Kompliment, unge Herre — foi de Gentilhomme, jeg kunde ikke selv have gjort det bedre,« sagde Kongen.

Bent Bille rødmede.

Saa kom Damerne til. En Jagtbetjent flaaede Gabet op paa Ornen, og af Dronning Margrethes Haand modtog Bent de to store Hugtænder som Dagens Trofæ.104

Den Aften festedes der i Slottet i Compiégne, og alle Damerne vilde se og tale med den danske Junker, der havde fældet Vildbassen, som kunde Kong Frans gjort det selv.

Grevinde Neuilly var stolt over sin Protegé.

»Charmides,« sagde hun —»havde jeg vidst, I var saadan en Karl, saa havde jeg ikke ladet det blive ved Begyndelsesgrundene i Græsken.«

Jørgen Homuth var venlig, — han undte Bent Sejren og havde selv gjort en Erobring af en blidere Art, der gav ham nok at bestille.

Efter Aftensmaaltidet stod Bent i et Vindu i Slotshal-len og stirrede ned i Slotsgaarden, hvor Heste og Tjenerskab myldrede imellem hverandre.

En høj, gejstlig Mand traadte hen til ham og lagde sin Haand paa hans Skulder.

Bent saa op; det var Kardinal Antoine Duprat, Frankrigs mægtige Kansler.

»Unge Mand,« sagde han, »Biskoppen af Paris har fortalt mig, at I er Kannik og vil være Bisp. Jager I Kættere saa vel, som I jager Vildbasser, vil I kunne gøre den hellige Kirke stor Gavn i kommende Tider.«

Bent bøjede sig.

»Sig mig, er ikke Eders Riges Kansler Biskoppen af Zé-land, den samme Joachim Rønnow, der gæstede os før i Tiden og deltog i salig Kong Ludvigs Brudefærd i Abbé-ville?«105

Bent nikkede.

»En Karl som I var han, mere Kriger end Bisp synes mig. Men saadan er vel de danske Bisper. Det gøres nødig, unge Mand. De vilde Svin fra Sachsen formerer sig og søger til Skovene; sæt Spydet i deres Bringer og fortæl Eders Kansler, at Kardinalen af Sens ikke har glemt ham og ønsker at høre Bud fra Danmark, naar Lejlighed gives. Vi har fælles Fjender, selv om de nu synes beskæftigede andetsteds.«

Bent bøjede sig og kyssede Ringen paa Kardinalens Haand. Duprat lagde Haanden paa hans Hoved:

»Benedictus«, sagde han med et Smil og forlod ham.

Grevinde de Neuilly traadte hen til ham. — »Kardinalen af Sens har velsignet Eder. Det kan vel hænde, at I ikke fortjener hans Velsignelse, Kætterbrænder som han er. Ti I er overbevist Kætter, Benedictus — og nu skal I følge mig til Dansen.«

Giger og Fløjter klang i Salen, hvor Kong Frans traadte Dansen med Dronningen af Navarra.

Den næste Dag brød Bent op. Kongen var naadig ved Afskeden og skænkede ham en skøn Guldkæde. Biskoppen af Paris gav ham en prægtig Hest, og Grevinde de Neuillys Øjne var duggede af Taarer.

Hun rakte ham et kostbart broderet Klæde med en græsk Inskription—der stod »viet den hellige Nytouche«.

Da Bent og Jørgen red forbi Slottet, stod Grevinden endnu og viftede fra et Taarnvindu.106

Bent smilede og sporede sin Hest.

De tog Vejen imod Amiens.

Kort udenfor Byen saa de et sælsomt Syn. Paa Grønsværet tæt ved Vejen knælede en ung Mand, klædt i en tarvelig Dragt, med bagbundne Hænder, og just som de naaede tæt hen til ham, lynede et bredt Sværd i Luften, og Ynglingens Hoved rullede i Græsset, medens Blodet stod i en tyk Søjle af hans Hals.

Bent standsede Hesten.

Nogle Karle greb Hovedet og naglede det til en Pæl midt imellem Geviret af en vældig Kronhjort.

Jørgen trak paa Skuldrene. — »Det er en Krybskytte, der straffes,« sagde han — »det er Landets Skik — se nu deri«

Bent saa, hvorledes de rev Klæderne af den hovedløse Krop og huggede den med Øxer i fire Parter, som Slagteren deler et Lam.

»Nu kører de Stumperne ud i Skoven og kaster dem der,« sagde Jørgen. »Det er kort Proces og meget fornuftigt, saa har Stormændene deres Vildt i Fred.«

Bent syntes, det var vel meget for en saadan Forseelse.

De red fremad. Rundt om laa Gaarde i Ruiner, og Markerne laa uden Dyrkning. Dét var her, Hertugen af Suf-folk og hans Folk havde hærget og plyndret faa Aar forud.

Jørgen fortalte om Lombardiet og Valpladsen i Schweiz og Tyskland, om Plyndring og Mord og om Landsknægtehærenes Tog gennem afbrændte Byer og afsvedneMarker.107

Bent stirrede fremad og sagde alvorligt: »Danmark er bedst.« —

»Hele Verden er Gudskelov en Valplads,« sagde Jørgen. »I sætter nu Jert Maal højt i Fredens Gerning.«

»Nej,« sagde Bent, »Danmark er ingen Valplads, du. Der ser du ikke som her brændte Gaarde og usaaede Marker. I over 100 Aar har ingen Fjende hærget i Landets Hjerte. Vi kriges udenfor Landets Grænser, og kun i Skaane kender de Fjenders Indfald. Fejder er ogsaa sjældne, vi forliges taaleligt, ogBondendyrkersinAgersomHerre-manden sin. Derfor agtes Krigskarle mindre end Mænd, der forstaar deres dagligeDont. Vi er ikke et Folk af Krigere, og vor Adel lærer at røgte Hunde og en Gang imellem og højst ugerne at slaas uden for Landet.Det bliver Bisperne, der faar Styret hjemme, fordi de har det meste Gods at raade over og derfor er de stærkeste. Saa har de desuden Gud i Ryggen, ser du, og de kan løse og binde. Nu drager der nok Prædikanter Landet rundt og vil have sat en Stopper for det. Den salige Konge holdt med Prædikanterne, fordi Bisperne blev ham for stærke. Og Herremændene havde et godt Øje til Klostergodset ogsaa. Men den letteste Maade er alligevel selv at blive Bisp og give sine Frænder Bispegaardene til Len. Enhver stor Æt maa tælle en Bisp blandtsine, vorSlægt tæller to. Krigerhaand-værket er kommen i Vanry, fordi det nu alene gælder, hvem der kan leje de fleste Knægte. Riddertiden er forbi. Jørgen, du kan købe lige saa mange Sværd og Landser,108

du vil, og der hører en Knægt til hver. Nu bruger de ogsaa Musketter og Kanoner og Falkonetter, der piller Riddersmand og Hest bort i et Drøn. Du skal se, det giver en helt anden Krigsførelse. Fanden skulde slaas med en skiden Karl, der staar bag en Mur og spyr Ild ud af en Fal-konet.«

De red langsomt op adBakke, og Bent talte meget. Han tænkte paa Hjemmet og sinePlaner. Jørgenrev en Vaand af en Pil, de red forbi.—Solen skinnede varmt, og Hestene pustede i de dybe Spor paa Vejen, der sneglede sig frem over Bakker mellem de øde Marker og afbrændte Gaarde.

De to Karle red en halv Snes Skridt bagefter. — Niels holdt Haandhesten, som Bent havde faaet af Bispen.

»Du er ærgerrig Bent,« sagde Jørgen, han syntes han maatte sige noget.

PludseligslogBentsHestmodenSten, og en Sko sprang af.

De holdt alle an.

Faa Skridt fra dem laa en lille Landsby, og højt over den, paa en Bakke, hævede sig et Slot med runde Taarne. En Fane vejede over Porttaarnet og meldte, at Borgens Herre var der tilhuse.

Bent stod af og lod sin Svend trække Hesten til Byens Smedie.

Medens han stod der og ventede, kom en Svend til og109

spurgte ham, om det ikke var den unge Mand, derfældede Vildsvinet paa Kongejagten Dagen forud ?

Bent sagde Jo.

Saa bad Svenden ham og hans Følgesvend gaa med til Slottet, hans Herre vilde 9erne beværte dem.

Det sagde de ja til og fulgte Svenden.

Borgen laa paa en Høj, en Vej løb snirklet op til den over en Dæmning. Rundt om den var en Grav. Broen var firet ned, men tæt bag Broen hævede sig et mægtigt Sandstens Taarn med en stærk Plankeport. Her stod en vældig Portgemmer med en Landse og et Horn.

Han bøjede sig dybt for Bent og hans Følgesvend og førte dem ind i den snævre Slotsgaard, hvor Slottets Ejer, en venlig, ældre Herre i sort Fløjelsvams, stod i den hvælvede Hoveddør og strakte Armene ud til Velkomst. Han traadte hen til Bent og kyssede ham paa begge Kinder.

»MitNavn er Monsieur de Crecqui,« sagde han — »jeg er en Frænde af højsalig Kong Ludvig og har en Ven i

Eders Land, Bispen afZéland, en prægtig Herre, som har været min Gæst. Jeg saa Eder ride ad Vejen og tillod mig at bede Eder være min Gæst i Dag, som I i Gaar var min Konges.«

Bent var høflig. —

Franskmanden hilste venligt paa Junker Jørgen og tog saa Bent ved Haanden og førte ham ad den snoede Egetræstrappe op i Slottets Hal. Langs Væggene i Hallen hang Haandskydevaaben saa tæt, at de skjulte Væggens110

Sten, og midt i Hallen stod et Falkebur med flere toppede Falke, der sad døsige paa deres Pinde.

Saa førte Husets Herre sine Gæster ind i sin Stue, hvis Vægge var dækkede med Buer og Spyd.

»I ser Jer om,« sagde M. de Crecqui — »det er en Ridderborg, I gæster. I Anno 27 laa Hertugen af Suffolk med sin Hær for at berende Slottet Crecqui, men han maatte bryde op med uforrettet Sag. Og kan det more Eder at se denneBorg, skal jegvise Jer, atden ikke er saadan attage i een Mundfuld.«

Saa førte han sine Gæster nediBorggaarden efter først at have budt dem rød Vin i Sølvbægre. — Voldene var mere end femten Fod tykke, og overalt stod der svære Kanoner og Falkonetter ladede og beredte til at forsvare Borgen mod Fjender.

»Det er et uroligt Land,« sagde Herren til Crecqui, »man maa altid være beredt paa Angreb.«

Saa førte han Bent og Jørgen til Stalden, hvor hans Heste stod og viste dem sin egen Ganger, der var fire hundrede Kroner værd mellem Brødre — et kongeligt Dyr.

»Lad os saa gaa til Damerne,« sagde han.

De fandtDamerne i Porttaarnet, hvor Fruerhallen var. En fin, ældre Dame og to unge. Der stod et Bord dækket med Aftensmaaltid. Damerne var glade ved at se de to Fremmede og kyssede dem hjerteligt, hvilketvarrart, da de unge Damer var meget smukke.111

Idet de gik til Bords, kom en ung Mand ind for at tage Plads ved Bordet.

Husets Herre forestillede: »Min Nabo, Monsieur de Montdidier.« —

Bent hilste paa den Fremmede. Han bar Hue paa Hovedet, og hans ene Øre var dækket af en sort Lap.

Bent studsede og stirrede paa ham.

Han stirrede igen.

»Kender de Herrer hinanden?« spurgte Hr. de Crecqui.

»Nej,« svarede de begge.

Men efter Bordet sagde Bent til Jørgen: »Du, det er ham med Øret — eller rettere uden Øre. Vi burde have taget Lappen med fra Paris og flyet ham den igen — skønt nu havde han vist ikke megen Fornøjelse af den.«

»Tag dig i Agt, Bent,« sagde Jørgen, »han ser ond ud.«

»Aa, hvad,« sagde Bent, »han kender mig.« —

Damerne var søde og naturlige, og de sloges om Bent. De lo adhansFransk, men fandt hans blonde Haar yndigt og hans blaa Øjne allerkæreste.

Det var stakkels Bents Lod, at alle Damer sloges om ham. Manden med det ene Øre saa nedrig ud. Damerne vilde slet ikke se til ham.

Bent var venlig, men den Enørede skelede fælt.

Jørgen var ogsaa jaloux, men trøstede sig med at tale med Husets Herre om Stormen paa Rom.

At han havde været med der, gjorde ham til en Mærke-112

lighed, — men de unge Damer syntes alligevel bedst om Bent, skønthan ikke havde været med til at genere Paven.

Hr. de Crecqui vilde endelig, at de to Junkere skulde blive hos ham nogle Dage. Men Bent vilde videre. Saa slog de sig ned for en Nat.

Borgen Crecqui havde mange Rum, og Jørgen og Bent flk hver sit ud mod den indre Gaard, hvor en Svalegang førte rundt om det store Taarn.

Bent var træt og kastede sig paa Sengen uden at gøre Toilette til Natten. Han havde en ubestemt Følelse af, at hans Ven med Øret vilde lade høre fra sig. Derfor kunde han ikke sove ind. Jørgen Homuth laa i et Rum ved Siden af, men der var ikkeDør imellem,ogVæggenvarmegettyk.

Bent blundede, saa hørte han med et, at en tog i Døren meget forsigtigt, den var ikke til at laase. Bent for op.

Maanen kastede nogle Straaler ind ad en Vindusaab-ning, der sad højt oppe, Ruden varaf Horn, men Vinduet stod aabent.

Paa Tærskelen stod, forsigtig hyllet i en Kappe—ikke Manden med Øret—men Husets Datter Cecilie, den yngste af de to. Pigebørnene havdç i landlig Uskyldighed kastet Lod om Bent, og Cecilie var bleven den lykkelige. Nu vilde hun se, om Bent ogsaa fandt sig til Rette i hendes Fædres Borg.

Det gjorde Bent.

Han var nok søvnig — men alligevel altid høflig. Der var ikke andre Møbler i Stuen end en Brix, der var skam-

melig haard, og Bents Seng, som var temmelig blød. Han bad venligt Jomfra Cecilie om at sidde paa Sengen, selv satte han sig paa Brixen og var parat til at konversere. Takket være de græske Timer hos Mme de Neuilly, var han ret øvet i denne Kunst

Jomfru Cecilie syntes, at det maatte være altfor haardt for Bent at sidde paa Brixen; paa Sengen var der saa ypperlig Plads. Desuden syntes Jomfru Cecilie, at der var meget varmt i Værelset — det var der ogsaa — og dette endskøndt hun var ved at afføre sig nogle generende Klædningsstykker.

Der var al Grund for stakkels Bent til at bede til sin Skytshelgen — og Gud ved, om denne i det lange Løb havde kunnet gøre noget for ham. Denne landlige Uskyldighed var vist selv St. Bent for stærk. Men en from Katolik lades ikke i Stikken af sin Skytshelgen, og St. Bent var virkelig snedig.

Ligesom det virkelig begyndte at knibe for de to Helgener, lød listende Skridt paa Svalegangen, og det var lige alt detBent fik dækket sin venligeGæst medSengens Tæppe, saa traadte Manden med Øret over Tærskelen.

Bent var atter høflig og bad ham tage Plads — dog paa Brixen, medens han selv af let forstaaelige Grunde blev siddende paa Sengen.

Hr.deMontdidier var mærkelig nok kun besjælet af de venligste Følelser. Han erkendte, at han havde gjort Uret i at overfaldeBent, han var vanvittig forelsketi Grevinde

de Neuilly — den Gang. Han var det ikke mere, han foragtede nu ældre, usædelige Kvinder, nu da hans Hjerte var indtaget af en ung, uskyldig Pige, der tilbad ham og som han tilbad. Han nævnede uforbeholdent hendes Navn, det var Husets yngste Datter Cecilie, en lige saa skøn som dydig Ungmø med en stor Medgift i Vente.

Bent var henrykt, han fandt Cecilie yndig og var overbevist om, at hun var ligesaa dydig, som hun var smuk.

Medens han sagde dette, var der en, der kneb ham alvorligt i Ryggen lidt over Lænderne. —

Saa spurgte han Hr. Montdidier, om det var Aarsagen til hans Besøg i denne noget natlige Time?

Franskmanden var lidt flov. Nej, Grunden var den, at han frygtede for, at Bent, om han blev længere i Huset, skulde røbe deres fælles Hemmelighed. Det var det med Øret — han havde fortalt sin vordende Svigerfader, at han havde mistet dette Øre i en voldsom Kamp med otte Svende i Paris — nu vilde han nødig, nogen skulde erfare ....

»Gudbevares,« sagde Bent, »allermindst den dydige Cecilie.« Det søde Barn vilde straks miste sin Kærlighed til sin Hjertensven, om hun erfarede, at han havde elsket en anden. Det forstod Bent saa overmaade vel. Det vilde være baade Synd og Skam — for Resten var det taabeligt af Monsieur de Montdidier at være jaloux paa Bent. Bent havde nemlig i det bittert kolde Norden en Gang haft et Kærlighedsuheld, som han ikke nærmere vilde tale om,115

men som havde medført, at han havde svoret at vie sig til den gejstlige Stand og forsage Verden for Tid og Evighed. Bent haabede, at Hr. de Montdidier paa sin Side ikke vilde fortælle den skønne Cecilie eller de andre Damer om dette Uheld, det var ikke værd at tale derom — men maaske det alligevel vilde nedsætte Bent i Damernes Omdømme.

Under denne Samtale var Bent overbevist om, at han blev grøn, gul og blaa paa Ryggen.

Hr. de Montdidier trak sig tilbage.

Jomfru Cecilie var halvt kvalt af Latter, men efter en indgaaende Underholdning med Bent, blev hun alligevel alvorlig, og da hun naaede sit Jomfruleje, fortrød hun alligevel paa, at hendes Søster Marie havde trukket det Lod, der betød Jørgen Homuth.

St. Bent havde atter bevaret sin trofaste Søn.

Næste Dag brød de to unge Mænd op, og Bent syntes, de unge Damer var noget kølige. Men han var overbevist om, at Hr. de Montdidier vilde blive uendelig lykkelig.

Saa drog de hjemad mod det kolde Danmark — Bent, rig paa Viden og Erfaring, stolt ved sine Sejre over sig selv — Jørgen, stolt ved sine Sejre over Frankrigsyndefulde Døtre.

10*ANDEN BOG

ST. CLARA

Motto: Först see oc befinde vi deraff I at naar It Rige oc Stand Icke ere eens med sig selff I hvor stort oc mectlgt det er / da kan en ringe udvordls Mact göre oc udrette der store Forandringer adl / som de Lybske gjorde heri Riget / formedelst at Borgerne oc Bonder vaare uens med Adelen.

(Arild Huitfeldt: Kronnlcke9. Part.)FØRSTE KAPITEL St. Nicolai Kirke.

Nogle, og disse er vist de klogeste, mener, at den ældste Stad København laa ved Stranden. Det skal have været en Række Huse om den gamle St Nicolai Kirke, værnede af Østergaard, senere kaldet Vingaarden,—Byens Borg eller Hus — i den Bydel, der siden kaldtesGam-melboderne. Efter at Absalon saa paa Holmen ved Havnen havde bygget sin Borg og anlagt en ny Stad med vor Frue Kirke, Nørregade og de Graabrødres Kloster, blev de to Byer endrægtig sammensmeltede til én. St. Nicolaus var Helgen for alt Folk, som farer til Søs; som Søstad mindes Knytlinga Saga Staden Hafn, og i St. Nicolai Kirke bad fromme Købmænd, Fiskere og Skippere den120

hellige Nicolaus Confessor — i sit Liv Biskop af Myra — om god Bør. Om den Søens Helgens Hus, bør vi da med de klogeste tro, at den var Staden Københavns ældste Kirke, — ældre end selve Absalon 1

Er den det ikke, vil det næppe nogensinde blive bedre oplyst.

I Aaret 1509,Torsdagen efter den Søndag invocavi t, indviede Biskop Anders Mus af Oslo paa Roskildebispen Johan Jepsøns Vegne »in honoris beati Nicolai confessoris, Sanctæ Crusis og beati Olavi Regis«, den restaurerede Sognekirke i St. Nicolai Sogn, en Korskirke med et skønt

Taarn.---

Det var Skærtorsdag Aar 1533efter Verdens Forløsning, den 10. April, en Solskinsdag med truende Byger.

Paa Prædikestolen i denne St Nicolai Kirke stod Hans Tausen, Bondesøn fra Birkende, kaldet af Danmarks Konge Frederik, af det Navn den første, til Sognepræst ved Kirken i August, Aar 1529, kaldet ulovlig imod Kirkens Skikog Vedtægt, Kætternes Fænnikedrager, men den ene-ste, Folket vilde høre.

Tavs stod han med Blikket hævet mod Kirkens Loft/ mens Sangen lød om ham. Menigheden sang, kvad og klynkede meddeNoder og Lader, som mere havde Façon efter Springviser end efter hellige Salmer. Det sagde Lektor Poul og Papisterne I Solen gød sit Guld genem de høje, spidse Vinduer, over Høye Alteret, over Sanct Annæ Alter, over vor Herre Jesu121

Christi og Sanct Brandani Alter, over hellig Kors Alter, over S. Mauritii Alter, som Peder Bødker havde stiftet paa den nørre Side, »som Jomfru Mariæ Billede udi Soel-Gi-selen midt paa samme Alter standende var«.

Og Solen gød sine Straaler over Hellig Trefoldigheds Alter paa den søndre Side, østen op til Kirkedøren, stiftet afBorgmester Hans BogbindersSvigerforældre, over Jomfru Mariæ Alter, Sanct Mikkels Alter, som var stiftet ved den nørre Dør, og over Sanct Jostis Alter.

Sanct Sørens Alter, hvortil Hr. Hans Nielsen var Vika-rius, naaede Solen ikke, ti det laa under en Pille, derskær-mede mod Lyset fra Øst, skjult i Kirkens Kors.

Mester Hans Tausens Lys kom fra Gud ved Doktor Martin i Wittenberg og derfor smilede Mester Hans Tausen mod de gyldne Altre for Jomfru Mariæ, Sanct Josti, Sanct Nikolai og de andre hellige Kvinder og Mænd, hans Blik strejfede den hellige Trefoldigheds Alter, foran dette sad i deres Stol, bøjede i Andagt, Ambrosius Bogbinder og hele hans Hus. Og mod Kirkens Hvalv lød Sangen: »af Dybsens Nød«, Evangeliets Venners Stridsang.

Hans Tausen vendte sit Blik mod det Høje for at fornemme Kraftens Vejr under Aandens Vinger, inden han løftede Røsten for at tale.

Sangen tav. —

Saa talte Prædikanten:

»Der Jesus og Disciplene aade i den Nat, han blev forraadt, tog den Herre Jesus Brød, takkede, brød det, gav122

det sine Disciple at nyde: tager og æder, dette er mit Legem som gives Eder, det gøres i min Hukommelse. Des-ligeste tog han og Kalken, der Nadveren yar gjort, takkede, gav dem og sagde: drikker alle sammen heraf, denne Kalk er et nyt Testamente i mitBlod, som udgydes for Eder og for mange til Syndernes Forladelse, det gjøres saa ofte som I drikke i min Hukommelse. Og de drak allesammen deraf«.

»De drak allesammen deraf.---«

Prædikanten talte, og hans Ord klang mod Kirkens Væg, førtes hen over St. Nicolai, St Josti,ja, selv St. Søren Alter, hvortil Hans Nielsen i det Herrens Aar 1526 var Vikarius.

Han talte om den sande, salige Sjæletørst, hvorved vi Kristne paamindes, om sandt Brød og Vin, dog ikke saa blot og bart, som nogen anden Kost, der vi fødes ved, men endog det samme Brød og Vin, som vi saa æde og drikke og sende saa ned i Bugen efter Guds Ord under en sand Guds Lydelse udi en fast Tro til Ordet, der samme Sa-crament er grundet paa; ti æde vi sandelig ved Troen udi Aanden paa det inderste Menneskets Vegne vor Herres Jesu Christi hellige Legem og drikke sandelig hansBlod.

Og alle saa mange var i Guds Hus følte de, at nu vilde de lyde, de stærke Ord mod Fjenderne derudenfor, mod dem, der efter Bispernes Bud, under deres Beskyttelse, holdt Vor Frue Kirke besat for dem alene.123

Og Ordene lød fra Prædikantens Mund: »Han siger: Drikker alle. Hvilke alle uden hans Discip le, hvilke han nu havde givet Brødet, de samme skulde og alle drikke, saa gjorde de, og—siger Markus—dedrukke der ud af alle sammen. Thi skulde dog menneskeligVished skamme sig noget og ej gøre sig saa meget klog og saare myndig

over sin Mester Christum og driste sig saa til at forvandle, formindske og forringe noget i hans Ord og Vandel. Havde enten Skæg kunnet spilde eller forvanske noget heri, da havde han vel ogsaa været det betænkt. Derfor skal Kirken som en lydig Brud være sin hellige Brudgom hørig til at annamme enfoldig hans Sæt og Sagn, lige saaledes som ham han har sat og sagt og hverken gøre det anderledes mer eller mindre«.

Nu laa St. Josti, St. Søren og JomfruMariæ Alter i Mørke, men gennem Skaren der neden for Prædikantens Fod gik som en Summen af Trods.

Prædikanten talte, og medens han talte, gled hans Blik hen over Gulvet, og af Mængden steg Træk for Træk de enkelte frem. Han kendte dem jo alle, deres Sag var hans, var det sande Evangeliums.

Han kendte jo hver en af dem dernede. — Saavel defaa Store i deres Stole, som de mange paa Bænkene. Der sad tavs og tilbagelænet Rigens Hofmester, hans Strenghed Mogens Gøye til Krenkerup, den rigeste Mand paa Gods, Danmark og Tysklands Rige i hundrede Aar havde set, og ved hans Side den strenge Ridder, Rigens Raad, Hr.124

ErikBanner til Asdal, Lensmand paa Vallø, Kong Gustav Vasas Fangevogter. Der sad pyntet og prunkende Hr. Johan Bjørn, Rigens Raad, og nogle faa gode Mænd af Rigens Adel.

Nogle faa,—thi vel lovedeMesterHansTausenGud for dem, der havde annammet Ordet — næst Hs. Naade den kongelige Majestæt, der laasotbunden i sin Rede paa Gottorp, som han saa ugerne forlod, — men af Riddere og Riddermænds Mænd var Ordets Venner saare faa.

Større var Skaren blandt de ærlige og fornumstige Mænd af Stadens Raad, og dette havde da ogsaa sagt Hs. Naade i det Herrens Aar 1530 alle Sjæles Dag: at Stadens Almue var opvakt med Messer og Vigilier, sigende, at de ingenlunde led eller fordrog sligt, saa de daglig for denne Aarsag laa Raadet paa Halsen, at det skulde afstille og aflægge saadan Afgud Dyrkelse, og varderiStaden mange Kumpaner, baade Baadsmænd, Fiskere og andre Embeds-svendesaa vel somBorgere, som Raadet ikke kunderegere i denne Handel, thi de vare alle sammen Guds Ord med-fældige og den papistiske Handel og Regimente imod. — De var det mere i dette Aar end tre Aar forud, og derfor var St Nicolai Kirke fyldt Hoved ved Hoved af Evangeliets Venner.

Ansigt for Ansigt steg frem af Mylderet for Prædikantens Blik, og han hævede Blikket mod det Høje og bad:

»Kære Venner, lad os ydmygelig bede Gud, forst for den hellige, kristne Kirke, at Gud vil hende styre og raade125

med sit hellige, rene Ord og sin Naade og bevare hende vel fra al Falskheds Kætteri og Vildfarelse. Deslige alle hendes Tjenere, Bisper, Præster, Sogne, Herrer og alle Gads Ords Prækere, og at Gud vil tilføje de, som fromme og gode er og give dem sit salige Ord i deres Mund, og dertil Dristighed det rettelig og trolig at fremføre og et ærligt og gudeligt Levned at have, paa det den hellige Kirke kan aldeles, baade med Ord og Exempel, være ved dem stadfæstet, forbedret og bestyrket til alt godt mod Diævelen og alle vore Fjender og Modstandere, at Christi Evangelium maa leve rent og fast hos os i alle Maader«.

Og Mester Hans Tausen bad for Verdens Ståt, først for kejserlige Majestæt, andre Konger, Herrer og Fyrster og Rigers Raad, Stadens Raad, for fribaarne Folk, Borgmestre, Raadmænd, Fogeder og Dommere, særligt for vor egen naadigste Herre Konge, Frederik den første og Rigs Raadet. Han bad, at Gud vilde miskunde sig over Danmark og forlade Synder, afvende fra Danmark sin Vrede og Synderes fortjente Straf, fri og bevare for Hunger og Dyrtid, for Pestilence og anden Krankhed, afværge al Fejde, Krig, Orlov, Oprør, Bulder og Blodstyrtning, paa det, at alle Kiv og Trætter, Avind og Usamdrægtighed med al anden Ulykke og Vedermod maatte være efter hans Vilie nedlagt, at Danske med Fred og Kærlighed indbyrdes maatte leve tilhobe i Guds Behagelighed.

Han bad for Syge og Fattige og sluttede med hævet Stemme i Bønnen: »Fadervor, du som.....«126

Saa faldt han paa Knæ:

»O, almægtige, evige Gud, som est al vorTilflugtog Styrke. Vi bede dig, at du vil værdiges at høre din christne Kirkes gudelige Bøn og unde os, hvad vi efter din Villie rettelig bede, vi det og naadeligt maa forhverve ved din Søn Jesum Christum vor Herre. Amen.---«

Solen var skjult bag Skyer, og hver Mand i St. Nicolai Kirke fornam et Bulder som af et Uvejr. Og i den samme Stund døde paa Gottorp Slot Danmarks Konge Frederik, af det Navn den første.

I St Nicolai Kirke bad Menigheden med sin Præst, og Sangen lød, mens Uvejrsregnen slog mod Rudernes Glar.ANDET KAPITEL Clara Ambrosia«.

Vinduet i andet Stokværk i Ambrosius Bogbinders statelige Stengaard paa Hjørnet af Højbrostræde og Amagertorv stod Ambrosius' Datter Clara. Der var Glas i de Ruder, og der var bygget en sirlig Karnap i Jomfruens Kammer, saa man kunde se ned ad Tyskmannegade og helt nedadØstergade, om man vilde, skønt Vinduerne var faste i deres Rammer og ikke til at lukke op.

Claraflettedesit lyse Haar. Det var ved Solnedgang, kort efter Paaske, St. Nicolai Klokker brummede, og de lette Smaaklokker i Helligaands Kapellet sang. Ned ad Købmagergade drev de en Drift Kvæg, der skulde hjem fra Græsningen paa Serridslev Mark. Vogterdrengen skreg128

og slog medPilevaand over Halerne paa Køerne. Der var otte, og det var Fogden Hans Vinkes. Clara kendte Drengen, en hørtoppet Stump, der hed Peder.

Svinene, der rullede rundt paa Rendestensbanken ved Hjørnet af Færgestræde og Østergade, var Hans Boses. Der var hele tolv og deriblandt en ualmindelig fed So med store, sorte Skjolde. Clara kendte Soen, hendes Morfar Hans var stolt af Dyret, det var en Vestfaler af Race, ligesom han selv og ligesom Clara, for Ambrosius Bogbinders Fader, den ærlige og fornuftige Mand Hans Met-zenheim var kommen fra Vestfalen i den første Kong Christierns Tid.

Nu rullede Svinene mellem Hans Vinkes Kør, og den sorte Gavtyv, der drev dem, laa i Haarene paadenhørtop-pede Peder. En Ilder var den sorte Dreng, hvor han hug til den anden.

Frans Ipsen, Ambrosius' første Mand maatte frem i Boden og skænde. Hvor han raabte, og hvor han talte raat I

Det gøs i Clara, at hendes Søster Anna havde fæstet sig bort til den tunge, grove Karl. For at blive gift var det. Anna vilde giftes, til Mikkelsdag skulde hendes Bryllup staa. Alle Piger vilde giftes, Clara ogsaa. — Kom Svenden, han skulde ikke frygte, den hende behagede, han fik ikke nej I

Men han kom ikke — eller han behagede ikke. Der var jo nok unge Borgersønner, der kiggede efter den rige Ambrosius Metzenheims Datter, skønt nu, siden Kongen129

havde sat ham ud af Borgmesterbestillingen, fordi han vogtede sin Mund saa ilde og altid talte om den fangne Kong Christiern---

Clara blev ligesom lidt alvorlig, Folk skævede jo til hendes Far, og Karlene ogsaa, det var ikke som i gamle Dage. Clara var tyve Aar. Hun .var kun lige fyldt de sytten den Juledag, da hendes Far og Morfar brød ind i vor Frue Kirke og huggede løs med Øxer paa alle de hellige Billeder derinde. Hendes Mor havde grædt, og Mester Hans Tausen havde været ilde ved det, skønt han ellers selv prædikede, at det var Synd mod £ud med de Helgenbilleder, og kloge Folk sagde, han vidste mere om den Billedstorm, end han vilde være ved. Fra den Juletid stammede ogsaa det onde. Da saa Kong Christiern drog til Norge med en vældig Hær, blev hendes Far sat fra Borgmesterbestillingen, og da Kongen laa paa Reden, mens de Store og Lybeckerne sad i Helligaandshuset og lagde onde Raad op mod hende, var hendes Far Fange i sit eget Hus. Nu sad Kong Christiern paa Sønderborg, som nogen mente, han havde fortjent. Clara vidste ikke. Hun var et Barn, da Kongen drog af Staden med Mor Sig-brit og Dronningen. Hun huskede godt den gamle, hollandske Kone, der havde boet der skraas over for i den store, rødeGaard, hvor nu Rigshovmester Hr. Mogens Gøye boede.

Mor Sigbrit kom tidt i hendes Fars Hus, og Kong Christiern ogsaa. Han havde jo været der i Huset hos hendes

Bedstefader, mens han og hendes Far var Drenge. Men det var mest hendes Farbror Hans, Kongen holdt af. Han havde flakket i hans Udlændighed med ham. Den hellige Jomfru var ham naadig, ihvor han saa var i Verden, om han ellers levede. De troede alle, han var falden i Fjende-haand og omkommen. —

Saaledes flakkede Claras Tanker vide Veje, og de lyse Fletninger blev liggende i Snoning om hendes Fingre. Den hellige Jomfru se i Naade! — Det tænkte Clara saa tidt, skønt hendes Mor sagde, at det var Synd at bede til Jomfru Maria. Hvor kunde det nu være Synd, som var helligt og godt i gamle Dage. Clara var tyve Aar nap og knap, og alligevel var der noget, der hedgamleDage. Det var de glade Dage, da hun bad til Jomfru Maria, til St. Nicolai, St Josti, St Søren, men mest til den hellige St. Clara. Clarissernei Klostret paa Rosengaarden dér havde været salig Dronning Christines bedste Venner, og hvor havde Clara som Barn leget dér mangen god Dag og faaet meget kosteligt Bagværk at spise!

Nu laa St. Clara Kloster hen med tre stakkels, fattige Nonner; Munkene, der tiggede for Klostret, var drevne ud, og den store Gaard foran Klostret var solgt; og nu gik Far og Mor i Kirke hos Mester Hans Tausen og hørte strenge Ord om Tidernes Ondskab og Nadveren i de to Skikkelser.

De skønne Sange var ikke mere, og Røgelseduften, der dæmpede Stanken fråde Dødeunder Kirkegulvet, var helt131

borte af Kirken, Kordrengen med, og alle Kannikerne i deres Stole. Og Optogene paa Gaden med Korsdrager og Monstrans! — Aa, det var saa dystert og strengt altsammen med den Hellighed og sorte Tale om Synder og Ugudelighed, og Kiv med Papisterne.

Clara sukkede. Hun holdt saa meget af sinRosenkrans og sine Helgenbilleder, hun holdt saa meget af Clarisser-ne og af al den dejlige Pragt i vor Frue ved Paasketider. Nu var det saa mørkt og traurigt altsammen med saa mange Ord — saa forfærdelig mange Ord.

De gamle Dage var lyse Dage, syntes Clara, nu døde Sangen bort. Mor nynnede Salmer, og Far sad hele Dagen bøjet over den hellige Læst og Dr. Martins Postiller, naar han ikke skrev hemmelige Brevskaber til de lybske og andre.

Der laa saadan Tyngsel over Huset, og de unge Karle gik i Buer uden om det. Det var det værste. For med Gudstjeneste og det gik det vel nok an, og den kunde vel være rigtig nok, siden saa mange fromme Mænd gik den Vej, og Kongen først af alle. Men det andet var værre, det var en Plet paa Huset, syntes hun, og det forstod hun ikke.

Hun forstod ikke sin Far. Han var jo dog Borgmester en Gang, det var det højeste, han kunde naa. Hvad vilde han mere? Han skulde tænke paa sin Datters Fremtid. Men han saa næppe til hende. Og dog havde han holdt af hende, inden han begyndte saadan at gruble, til han fik dybe Furer over Øjnene.--

i132

Clara flettede sit Haar med et Suk.

Hvad var det?

Det klaprede over Stenene der nede ad Tyskmannegade, det klirrede af Vaaben, og Køerne trængte mod Fortovene og Boderne langs Torvets Huse.

Overalt i Døre og Ruder kom Hoveder til Syne. Ligeoverfor rakte selveste Hr. Anders Bille sit skaldede Hoved ud ad de kunstige Ruder og bøjede sig mavesvær helt ud over Balustren.

Krigsfolk var det, Riddere og Riddersmænds Mænd paa svedige Heste, tilsølede af Dynd og støvede. Der var vel tyve i Tallet, og de to forreste kunde Clara kende. Det var Anders Billes Frænde Claus, ham Kongen havde sendt til Norge for at vogte Grænsen mod de Svenske, og den anden, ham med det store, sorte, buskede Skæg, var Hr. Truid Ulfstand fra Varberg Slot.

Clara lænede Hovedet mod Ruden.

Nu stod Hr. Anders Bille uden Vams og Hue paa Fortovet dernede, mens hans glatte, fede Ansigt dampede af Bevægelse.

Hvad var vel det? —

Clara ilede nedenunder. Hendes Fader og Moder stod i Døren under Bislaget og rundt i alle Bislag paa Torvet, i Højbrostræde og Tyskmannegade stod ærlige og for-numstige Borgere med deres Kvinder, Piger og Karle.

Hestene stampede, og Sveden stod med Skummet om deres Bringer.133

Nu traadte Rigshofmesteren ud af den hvælvede Dør paa Dyvekes Gaard. Hvad var dog det? Hr. Ånders Bille slog Kors for sig—og nu lød Piber og Trommer deroppe fra Gaden, fremad foran den udvalgte Biskops gule og røde Drabanter. Der kom han, selve Bispen i sin sorte Fløjlsvams med Sværd ved Side paa en staalgraa Hest! —

Og mellem Svin og Køer og Heste, mellem Embeds-svende, Drenge og Drabanter stod de fire høje Herrer foran Rigshofmesterens Hus, medens Klokkeklangen døde i Nicolai Taarn, og Helligaandshusets Sangværk tav.

Saa kæmpedeBysvendene sig frem, ført af Fogden Hans Vinke og nede fra Slottet lød ogsaa Hestetrampen over Højbro. Hr. Johan Urnes Folk drog frem med Spidser og Hellebarder.

»I Jesu Navn,« sagde Margrethe, Ambrosius* Hustru, »er Fjenden i Landet?«

Ambrosius rystede sit Hoved, men Clara gøs og mindedes Tumlen og Kartovernes Drønen, da Hertug Christian og Holstenernes laa for Byen efter Kong Christierns Flugt.

Nu traadte de to fremmede Riddere over Hofmesterens Tærskel, og/flr. Anders Bille og Bispen fulgte med. Bysvendene drev paa Køerne, der brølende trængtes ned mod Færgestræde, og Svinene jog i vild Flugt mod Østergade, saa Drengen væltede og rullede i den dybe, brede Rendesten midt ad Gaden.

I Mængden saa Clara sin Morfar Hans Boses røde Hoved med det stride, graa Haar under den sorte Fløjls Hue.134

Hans Bose kæmpede sig frem til Ambrosius* Hus. Han tog efter Vejret, og Sveden haglede ham ned over Panden. Stemmen var ligesom gemt bort i Halsen paa ham.

»Hans Naade Kong Frederik er død—giv mig en Stob Rostocker. Det sidder mig i Halsen!« Saa blev han bænket i Storstuen og fik Rostocker 01. Ambrosius Bogbinder sagde ikke noget. Rygtet trængtefrem i Mængden derude, først i Hvisken, saa i Tale, siden i Raab. Og inden Solen sank, vidste de ti tusind Sjæle, der levede inden Københavns Murer, Pæle-værk og Volde, at Kong Frederik Skærtorsdag var død paa Gottorp Slot. —

I Rigshofmesterens Gaard tændtes Kærter og Lys, og flere kom til af de høje Herrer, som just var i Staden for vigtige Aarsagers Skyld. —

Clara Ambrosius knælede ved sin Seng og bad til Gud og St Clara efter gammel Vane. — Saa bad hun ogsaa for den henfarne Konges Sjæl, det var jo gammel Skik. Men hun var ikke bedrøvet, da hun laa mellem de hvide, hollandske Lagener og saa op mod det brune Træloft.

Nu kom vel nye Tider, og nye Tider bragte vel en Mand — en Svend, som hende kunde behage og saa flk han ikke Nej. En Riddersmands Mand helst, for adelig Byrd var det skønneste Zirat for en Svend. Hendes Faders Ven, Jørgen Mynter i Elbogen hinsides Sundet, var bleven adlet af Kong Frederik, vel ikke for Daad og Dyder, og hendes Fader kunde godt været det samme, om han vilde. Ingen135

var rigere end han, og Borgmester var han en Gang i København, som var større Stad end Malmø. En Krambodsvend som Frans Ipsen vilde Clara ikke have, og en Præst —nu var det Skik, at Præster giftede sig— men en Præst!

Maaske en gejstlig Kannik, en Adelsmand. De sagde jo, selve den udvalgte Biskop Joachim Rønnow skulde giftes med Rigshofmesterens Datter Birgitte, og hun var da ikke for køn!

Maaske Clara kunde faa en adelig Præst eller en Degn.

Eller allerhelst en Riddersmands Søn.

Nu var jo Kongen død og der blev andre Tider. Og andre Tider betød en Mand —

Clara Ambrosius lovede sig selv, at vilde Svenden ikke komme, saa vilde hun selv gaa ud at søge ham.

Og med dette Løfte sov hun ind.TREDJE KAPITEL Rlgen« Raad.

I Bispen af Roskilde Joachim Rønnows Gaard paa Frueplads var Herrer af Rigens Raad samlede til Raad-slagning faa Dage efter Paaske. De sad i Hallen om et bredt Bord i stive Træstole og drak fransk Vin, som Bispen holdt af og som smagte Raadets Herrer. De sad som gaardejende Mænd i Sognets Raad og drøftede Sognets Tarv, men glemte ikke deres eget. De sad med Rigets Bisper, der skulde vogte Guds Sag og Kirkens Sag og ikke glemme deres egen heller.

Hallen var stor, hvælvet og tom, kun et stort Krucifix smykkede Endevæggen; det var endnu lys Dag, henimod fem om Eftermiddagen. For Døren stod Bispens Draban-137

ter Vagt i Rønnowernes gule og røde Farver. I Salen var kun Raadets Mænd i hemmelig Raadslagning. Statshverv havde kaldt dem til København, nu flk de vigtigere Stats-hverv at røgte. Tyve var de i Tallet af Raadets halvthun-drede Medlemmer. Men de var de ypperste og derfor havde deres Ord Vægt

Kun Bispen af Aarhus Hr. Ove Bille og Ribebispen Iver Munk var i gejstligt Ornat De to gamle Mænd, godt oppe i de seks Gange ti, bar Bispernes violette Kjortel og den lette, gejstlige Hue med »Haandtaget« i Pullen. De røde, runde Gammelmandskinder var glatte som moden Frugt, men Ove Billes Ansigt var det smukkeste, roligt venligt og aabent, thi Aarhus Bispen var en from, men enfoldig Kirkens Tjener af den gamle Kirke og Skole. Disse to Bisper var indviede og havde deres Pallium fra Rom.

Seks andre Rigets Bisper sad i Raadet, og af disse var de fem tilstede. Erkebispen af Lund, Hr. Torben Bille, mere Ridder end Præst, beskikket af Kongen, medens to andre Gejstlige gjorde Krav paa Erkesædet. Torben var ingen betydelig Mand, men en Mand af Billernes mægtige Slægt, Fætter til Aarhus Bispen og rig paa Gods. Skønt den første i Raadet veg han Pladsen for sin Frænde og sad tavs og lyttende hos. Han var en god Katholik, men bunden ved sit Løfte til Kong Frederik at taale evangelisk Prædiken. Og de gode Borgere i Malmø gjorde ham Helvede hedt. — Han var omkring de halvt hundrede Aar.138

Bisp Jørgen Friis og Hjælpebispen fra Børglum Styge Krumpen var 40 Aar; de var klædt som Riddersmænd, og deres Tanker var mere i denne Verden end i Aandens. Det var Bisper som disse to, der voldte Forargelsen i de Dage.

Bispen af Odense Knud Henriksen Gyldenstjerne, der sad ved Rigshofmesterens Side, var fyldt de 50, en Ridder at se til mere end en Præst, og han var Lutheraner.

Det hed sig, at det var Roskildebispen Joachim Rønnow ogsaa. Han sad for Bordenden og var Husets Vært, men han var ogsaa Rigets Storkansler, og de udenrigske Sager var i hans Haand.

Om Roskildebispen vil blive mere at sige.

Disse Kirkens Mænd, disse Ridderbisper, der siden Christiern den anden forlod Riget havde staaet for dets Styr i haard Kamp med Troen og trængt af Evangeliets Prædiken paa Torve og Stræder, var Danmarks mægtigste Mænd. Slotte og Len i Snesetal laa til deres Stifter, Skarer af adelige Kanniker flokkedes om deres Domkirker, og Kirkens Guld og Sølv var i deres Eje. Selv mægtede de næppe at skrive deres Navn paa Dansk, og af Latinen forstod de meget lidt. De kendte ikke de lærde Fædres og Skolastikeres Skrifter saa lidt som Oldtidens Mesterværker. De aad, jog, drak og holdt Drabanter, somme endog vitterligt Friller. Kirkens Vinranke havde skudt sine Skud højt mod Nord, og dér var de visnede i Toppen. Bisper var de ikke i Skrud til Hverdag, og aldrig i Sind, selv139

paa Jesu Christi Opstandelsesdag, naar de stod i Kordøren, klædt i Kirkens Pragt, som var den samme i Nord som i Syd.

Ja, Roskildebispen og Erkebispen af Lund turde end ikke træde frem i Kirken, i Roskilde Domkirke forrettede Bispen af Grønland den hellige Tjeneste paa Højtidsdage.

De to gejstlige Oldinge var vel i Sindet Kirkens Mænd, de andre var Sognets gaardejende Mænd, der talte deres egne Sager som deres Frænder talte dem, der sad hos.

Og disse Sognets gaardejende Mænd! Billerne var de fleste. Brødrene Knud Bille, Mogens Bille, Claus Bille, Aarhusbispens Brødre, og Brødrene Anders Bille og Hans Bille, de førstes Farbroder Sønner. Der var her i Rigens Raad paa samme Tid syv Biller, og saa sad endda den ottende, Eske, Erkebispens Broder, som Norges verdslige Herre paa Bergens Hus. Ikke med Urette sagde man da, at Billerne stod for Styret i Danmark.

Billerne var Mænd, der forstod at værge sig selv og deres Gods. Storraadige var de, gifte med Rigets første Mænds Døttre, deres Len og Borge taltes i Snesetal, og mod deres Bøndervar de haarde. Handel drev de med Stude, og det forstod de. Rigets Sager forstod de som Gaardens Drift, omend de trættedes drabeligt om Markskel og løsslupne Høveder, om Skovhugst og Fiskedræt. Danske Mænd med brede Fødder paa fast Bund — danske Gaardmænd var Billerne, som de sad i Flertal i Rigets Raad. Frem gik de nok mod mere Magt for at binde Kongens Hænder; med140

de Bisper, der ogsaa var Biller og Frænder, var de Venner, og de dyrkede deres Gud fromt efter gammel Sæd, men de glemte ikke sig selv, naar Munkene joges af Kloster, og Kirkens Gods blev delt ud. Dog var de støtte og sædvanekære Mænd, disse Biller, der ejede de danske Gaarde. De var Arvtagere efter de frie, danskeBønder, og Bønder var de selv; de skriblede deres Navn, saa ingen kunde læse det, og trykkede adeligt Indsegl i Voks for Bomærke der hos.

Bønder var alle, der var i Rigets Raad i de Dage, om de ikke var Bisper ogsaa maaskeBønder endda, og den klogeste af Billerne var Bent Billes Fader, Hr. Anders; han kunde været Formand i Sognets Raad, ti han forstod at liste og dreje. —

Af den nye Læres Venner var kun tre tilstede foruden Bispen af Odense. Det var Rigshofmesteren Mogens Gøye, en Storbonde, hvis Rigdom og høje Rang gjorde ham til Raadets første verdslige Mand, saa rig paa Gods, at hans Blik svævede ud over den ene Gaard til de Tylvter, han ejede, og som derfor blev en Ener mellem de mange.

Med ham hans Staldbroder, den rige Johan Bjørn, en Ven af Bordets Glæder og en spøgefuld Herre. Og Erik Banner til Aadal, der vogtede Gustav Vasa saa slet paa Kalø Borg, Hr. Mogens Eftersnakker og Abekat kaldte Lektor Poul Helgesen ham.

Disse tre var i Raadet Billernes Modstandere, men i Sæder, i Opdragelse, i Viden, i Kunnen var de Billerne141

lig. Stredes de end i enkelte Sager og mest i Troen, saa gjorde de fælles Sag i mange, og Gaardmænd var ogsaa de.

De Mænd, her er nævnt, sad altsaa om Roskildebispens Bord og med dem endnu tre andre, som skal nævnes, fordi da alle er nævnede, som i de Dage talte med i Raadet.

De to var Svogrene Rigsmarsken Tyge Krabbe, Befalingsmand paa Helsingborg, og Oluf Nielsen Rosenkrantz, Hertug Hans' Hofmester. Marsken var Helten fra »Fantehullet«,en bidsk og bøs Kriger, men en svag Mand i stærkeres Haand, han gav og brød Løfter, som det faldt sig; Oluf Nielsen var en stille, mager Mand, tro i sit Ord, men snæver i sit Syn, begge store Gaardmænd og begge Tilhængere af den hellige Kirke i Rom.

Den tredie var Hr. Truid Ulfstand til Varberg, der bragte Hertug Christian og Enkedronning Sofies Bud til Danmarks Rigens Raad, og til ham lyttede de andre ved Bispens Bord.

Hertugen bad Raadet være hilset og mindes, hvad hans salig Fader havde været for Danmark, ikke glemme hans Enke og hans Børn og gav sit Ord, at han var Danmarks Ven og vilde møde paa Herredag, om Raadet ønskede at

tale med ham. Rigets Skæbne stillede han i Raadets Haand.

Da Hertugens Budskab var bragt, bad Erkebispen sin Broder i Gud, Bispen af Sjælland at tale og sige Raadet, hvad han vidste om Riget og de andre Naborigers Tilstand.142

»Som I vil,«sagde Joachim Rønnow, » dog tror jeg ikke, jeg ved stort mere at berette, end I alle saare vel ved. Kong Gustav er Rigsraadet god. Det siger han, og da haner min Frænde og Ven, tror jeg ham. Har han Planer mod Gulland, vil Henrik Rosenkrantz vel nok vide at forsvare Øen. Kong Gustav trænger mig haardt for nyt om de Lybske, og naar I vil det, beretter jeg ham, hvad jeg ved. Det er kun lidet. Jeg holder for, at af Jørgen Wullenwewer, der nu spiller Herre i Lybeck, har Rigens Raad kun ondt at vente. Men er det rigtigt, som Truid meddeler, at Holstenerne vil være Venner med de Folk fra Brabant, saa skal det vel holde os haardt at sejle vor Kurs midt imellem. Vi er endnu ikke bundne til at hjælpe de Lybske, og ret er det vist at holde dem hen, om derved kunde vindes noget for vor Sag i Holsten. De tyske Fyrster spidser alle Mund efter Danmarks Krone, og Hertug Christian har vel ikke andre Venner end sin Svoger i Preussen og den Nar Philip af Hessen. Jeg holder for, at vi kan vælge vor Konge, om vi da vil vælge, som var Danmark det eneste Kongerige paa Jorden. Der er Fyrster nok, der gerne vil hoppe, og jeg tror, det baader os vel at lokke. Men synes I— som jeg—, at vi ikke bør forhaste os, saa skal I vide, at intet i vore Nabolande skynder paa Valg.«

Mogens Gøye rystede paa Hovedet: »I tager fejl, min Ven,« sagde han. »Og naar I fejler, som har set Europa i Flammer fra Syd til Nord, som har gæstet Valland og143

Frankrige, hvor let fejler da ikke de andre gode Venner. Men I taler, som I vil det, ikke som I ved det.«

Joachim Rønnow trak paa Skuldrene — men han tav.

Anders Bille smilede lunt og bøjede sig mod Aarhus-bispen: »Du bør sige os, Ove, som den af de værdige Herrer i Gud, der bedst forstaar Statskunsten, hvad du mener om Tiden. Bør vi tage den i Agt, eller har din værdige Broder i Herren Ret?«

Ove Bille rystede paa Hovedet: »Enkedronningen vil vel ikke komme ind i Riget og forestaa det. Kongeløs Tid er ond Tid. Jeg saa helst, at vi straks valgte os en Konge efter vort Sind.«

Mogens Gøye nikkede, men Erik Banner rykkede sig i Sædet: »Efter vort Sind. — Her er sikkert flere end et Sind, Eders Naade, og jeg skøtter ikke om at vælge en Konge, der ikke er efter mit Sind.«

Saa blev der Tavshed.

Mogens Gøye brød den.

»Bispen af Roskilde har Uret, men selv om han havde Ret: vi maa vælge en Konge, om ikke for Naboernes Skyld saa for vor egen. I Norge raader Erkebisp Olaf, og kun ved at slaa til nu, da de norske Raader har lovet at staa Last og Brast med os, kan vi bevare Norge for os. I Holsten og Slesvig er Hertug Christian valgt, og vel er Slesvig Len af Danmark, men Hertugen vil værge sit Len og uden hans gode Villie mister vi det dyre Land. I skal vide, Bisper, saa mange I er, at det var Jer, der jog Kong Chri-144

stiera af Lande, mens jeg og mine Frænder stod hos saa længe, vi kunde —; min Broder Henrik, som nys hensov, endog til Nøden tvang ham, og Staden faldt i Orlog. I Bisper og I Biller, saa mange I er, har aabnet Holstenerne Vejen,nu harl slaaet Bom for Tilbagetoget. Og ser jeg ret, har I intet Valg mere.«

Anders Bille afbrød: » Aa jo, aa jo. Vi har, som I vel ved, Hr. Mogens, Valget mellem Kong Frederiks Sønner. Det er skønne Fyrstesønner alle, og den, der har Valget mellem gode Sager, bør vel overtænke, inden han griber til. Kong Frederik var en naadig Herre, han hvile salig...«

Bispen fra Viborg satte Bægeret haardt i Bordet. »Vi er mellem Venner, Anders Bille, vi taler ikke over Lig i Kirkedør. Stod det til mig at ønske, ved den hellige Jomfru» jeg ønskede, jeg selv var en Djævel for at pine Stodderkongen i den evige Ild, hvori han nu vansmægter, den Kirkerøver han var.«

»Det var talt som en Bisp,« sagde Erik Banner og strøg sit Mundskæg. — »Man hører straks, Jørgen Friis, at I er

vant til at gøre skønne Ligtaler. Kan hænde den hellige Jomfru tager Jer paa Ordet. Hornharlog Bukkefod med.«

Bispen vilde give et hastigt Svar, men Anders Bille lagde Haanden paa hans Arm:

»Lad de Døde i Fred, Jørgen. — Vi handler her om de Levende. Kong Frederik havde flere Sønner, og de Unge vokser til.«

Oluf Rosenkrantz bøjede sig fremover. Han talte hur-145

tigt og nervøst, tav af og til og saa smilende paa de andre med et venligt Blink i de graa Øjne. Naar han talte, bøjede han sin høje, spinkle Overkrop fremover og drejede Hovedet

»Jeg er Hertug Hans' Mand,« sagde han, »ham har jeg svoret Troskab, og sidder jeg her, er det kun som hans Mand.«

»Hansemand,« sagde Johan Bjørn, og de andre lo.

Oluf Nielsen blev vred: »I ved alle vel, at Raadet har bestemt at vælge Hertug Hans, og da jeg opgav min Tjeneste som Høvidsmand paa Sælland — det ved særlig I, Ånders Bille, for vi var to om det den Gang, da var det kun, fordi jeg som den vordende Konges Hovmester skulde opdrage ham til at tage Krone og Scepter efter hans salige Fader. Er det ikke saaledes? Og hvorfor saa tale om Valg, naar vi har valgt?«

Ove Bille nikkede: »Jeg mener som Oluf Nielsen — vi har valgt Hertug Hans har mit Hjerte og mit Valg. Gud oplyse Eder alle, saa I ser dette og vælger Danmark og Eder selv til Baade.«

Erik Banner brummede, og Johan Bjørn tømte sit Bæger:

»Er der ikke Børn i Fruerstuen, der endnu hænger ved Moders Patte. Jo klejnere Barnekonge vi faar, des længere kan vi nyde den Herlighed.«

»Johans Ord er drøje,«sagde Mogens Gøye med et Smil. »Men Johan har Ret Det er ikke Tider til en Barnekonge.

En Karl skal vi have, og der er Krummer i Hertug Christian, saa ung han er, det har jeg selv set.«

Jørgen Friis snerrede: »Er det, fordi han kan slaa Knude paa en Munks Kuttetov og røve Kirkens Guld, som han gjorde i Oslo. Er det, fordi han æder Kød Fastedage og ligger paa Knæ for Dr. Martin?«

De lutherske Raader knurrede, og Mogens Gøye rejste sig i Sædet.

»Fred om Bordet,« raabte Roskildebispen. — »Fred, Frænder og Venner. Vi er ikke menige Mænd om en Prædiken paa Ølstuen. — Fred. Hver sin Tro for sig, og lad det ikke skille os. Vi vælger Konge, ikke Pave, og den, der vil leve i Verden, maa følge sin Tid. Tiden er ikke til at kævles om sligt. Vi fandt jo god Tid og gode Raad med Kong Frederik, og stifter Dr. Martin end Ufred mellem Kejser og Fyrster i Tyskland, han skal ikke sætte Splid mellem gode, danske Mænd. Lad hver blive salig ved sin Tro, men lad os for Himlens Skyld ikke skændes om den. Drik!«

»In vinum veritas«, sagde Jørgen Friis. —

»Vino«, rettede Roskildebispen.

»Det bliver alligevel dér, Slaget skal staa,« brummede Johan Bjørn. Men han drak fredeligt, og de andre tav.

Saa talte igen Anders Bille. Hans glatte, røde Ansigt laa i de frommeste Folder, men om hans Læber spillede det lune, lille, sællandske Smil, der jævner Trætte om en Ko i en Handel.147

»Jeg holder for, vi skal tage denne Handel, som den Handel det er. Men hvorfor skal vi byde os til? Lad de Herrer fra Land Holsten komme til os. Valg bliver der ligegodt ikke, før de norske Raader kommer til Danmark, og det vil vare over et halvt Aar. Godt, lad det vare i Guds Navn — vare saa længe det vil. I salig Kong Frederiks Tid styrede vi Landet vel og enedes, som vi kunde. Lad de Herrer af Land Holsten byde. Lad os se, hvad de vil

give. Den sælger godt, der lader bravt byde. Og ikke sandt, Frænder og gode Venner, vi skænker ikke Danmarks Krone bort, vi har selv et lille Ord at skulle have sagt. Der er nok, som vil byde. Lad os høre et Bud.«

»Det er Studehandel,« sagde Mogens Gøye vredt.

»I handler selv med Stude, Mogens,« sagde Anders og vendte sig hurtig til ham. »Vi Danske handler med Stude og staar os vel derved. Og hvad er vel Landets Røgt andet end Jordens. Den Dag, de haaner en dansk Mand, fordi han, som vore fremfarne Frænder, sælger sine Stude og dyrker sin Jord, skøtter jeg ikke om at leve i Danmark. Vi handler alle med Stude, Bisperne som vi andre, og der har før været god Handel paa Holsten med en Stud. Vi skal selv fede den, er det saa ikke ret og rimeligt, vi tager os den godt betalt?«

»De holstenske Prangere snyder os, bitte Anders,« sagde gamle Biskop Iver Munk. »Johan Rantzau og Wolf Utenhofen har set en dansk Stud i Spejlet før i Dag. Fanden staa i de Holster.«

10*148

Det mente de alle som én.

»Men det var ikke godt andet, end om vi kunde staa de Holstenske Herrer imod, omend de er vore Mestre i at se en Stud i Spejlet,« sagde Mogens Gøye. »Saalænge jeg sætter Fod i dansk Jord, skal danske Mænd være Herrer i Danmark, om end Holstenerne troppede op i Fænniker paa 1000.«

»KanlholdedetOrd, Hr.Mogens?« spurgte Aarhusbis-pen og rystede alvorligt paa Hovedet.

»Paa mit Ord og min Ære — saalænge Gud forunder mig at drage Aande.«

Joachim Rønnow smilede: »Store Ord,« sagde han. »Jeg holder for, at Hr. Anders har Ret. Hold dem ude, yi trænger ikke til Holstenere i Danmark. Vi trænger ikke til nogen, gør vi. Vi kan hjælpe os selv. Det er min Mening. Lad os gøre det. Den er bedst faren, der stoler paa sig selv, og der er mangt og meget at lægge til Rette, før vi bør slippe en fremmed Herre ind i vor Studefold. Vi skal bevare Danmark for os selv, Slesvig og Norge for Danmark og holde Holsten ude. Det gør vi sikrest og bedst ved at raade for os selv og se Tiden an.«

Rigsmarsken Tyge Krabbe sad tilbagelænet i sin Stol og sov. Han snorkede lidt — saa vaagnede han pludselig og saa meget venlig ud, som Folk gør, der vaagner i Selskab.

»Ikke sandt Tyge,« sagde Erik Banner, der var hans Svoger, Tyge var gift med Oluf Rosenkrantz's ene Søster,149

og Erik var gift med den anden. — »Ikke sandt, Tyge, det gør vi?«

»Jo jo — ja ja,« sagde Tyge Krabbe og nøs.

»Det nøs han paa,« lo Johan Bjørn. »Hvad?«

Tyge smilede: »Jeg blundede vist?«

»Det var ikke løjerligt,Tyge,« sagde Erik Banner, »for dette her var Søren hente mig ikke morsomt. De gode Venner vil udskyde Kongevalget«

»Jeg er Hertug Hans' Mand,« sagde Tyge.

»Han er ogsaa Hansemand,« sagde Bjørn — men nu var Vittigheden gammel.

»Venner,« sagde Anders Bille, »vi skal jo ikke vælge i Dag—vi har godeStunder til de Norske kommer, og Herredagen skal være først i Juni — tænk over det. Vi giver ikke noget bort — vel? Og den unge Holsteners Hænder skal bindes fastere end hans Faders.«

»Hvis han saa slaar Porten op paa Sønderborg og slipper Bødlen ud?« sagde Tyge.

»Gør han det, er han alligevel for dum til at blive Konge i Danmark,« sagde Ivar Munk.

»Børn skræmmer man med Bussemænd,« mente Bispen af Odense, men Knud Henriksen Gyldenstjerne var alligevel den, der mindst led at høre Christiern den andens Navn nævne. Det var ham, der lokkede ham i Fælden

og derfor saa de andre lidt skævt til ham.

Tyge Krabbe og Anders Bille havde været ærligt med, men det havde de halvt om halvt glemt.150

»For at tale om noget glædeligt,« sagde Tyge Krabbe. »Nu gør jeg Jaord mellem min Datter Elsebe og Pedér Skram, der samles vi alle og tales ved. Jeg er paa min Ære søvnig.«

Saa skiltes de.

Men Mogens Gøye gik til sit Hjem paa Højbroplads i Følge med Erik Banner, Johan Bjørn og Odensebispen.

»Vil I som jeg Venner, vi er faa her, men flere i Jylland og paa Fyn. Imorgen den Dag drager jeg til Gottorp og byder Hertug Christian Danmarks Krone til. Jeg gør det som Rigshofmester, og jeg vil Rigets Vel. Tager Hertugen Kronen, er Danmarks Rige vel befæstet og vor Sag og Evangeliets ført i Havn. Fordi Billerne ikke giver mig Regimentet, som mit Embede kræver det, lader jeg mig ikke sætte til Side; jeg bærer Kronen til Kongens ældste Søn.«

»Men tager han den ikke?« sagde Odensebispen.

»Saa er han for dum til at blive Danmarks Konge,« gentog Johan Bjørn.

»En Gang kan sligt siges, ikke to,«afbrød Mogens Gøye. »Gud raader for dette som for alt« —

Billerne og de jyske Bisper forblev hos Sællands Bisp og taltes længe ved. Hr. Anders forstod, at det blev Sællands Bisp, der flk det afgørende Ord, fordi han som alles Ven var Tungen paa Vægtskaalen. Hertug Hans eller ingen. Helst ingen, i det mindste endnu.151

Men i hvert Fald ikke Hertug Christian — eller Joachim Rønnow, tænkte Anders Bille.

Men det sidste sagde han ikke.

Danmark var uden Konge, og Regimentet førtes af Bisper og Raader, som det var ført i salig Kong Frederiks Tid.

Det fik vel gaa, saalænge der var Fred i Landet; et Valgrige var Danmark og for hastigt Valg kunde volde Ufred siden. Desuden var Riget nok saa vel styret af danske Gaardmænd som af holstenske Hofmænd.

Og Hertug Christian var en Tysker!FJERDE KAPITEL Bent Billes Hjemkomst.

For en let nordostlig Brise gled en Junidag nedad Sundet en hollandsk Kravel. Den var lastet med Varer fra Antwerpen, oprindelig Krigsskib, men nui Fejdens Tid tagen i Brug som Handelsskib. Man vidste ret vel, at de lybske Skibe laa og lurede et Steds i Østersøen. Man vidste ogsaa, atKongFrederik havde underhandlet med de Lybske om ikke at tillade vesterlandske Skibe at føre Stabelgods gennem Sundet, men Traktaten var ikke underskrevet, og Regentinden af Nederlandene havde indledet Underhandlinger med Kong Frederik om Fred og Forbund mod de Lybske.

At Kong Frederik var død, vidste man ogsaa i Antwer-153

pen, da Kravellen løb ud, og man var ret glad ved at have ombord med Regentindens Søpas velbyrdige Mand Hr. Bent Bille, Rigsraadens Søn af Søholm og Stegehus.

Paa Krogen ved Helsingør, hvor Tolderen kom ombord, sad Johan Rantzaus Foged og ved ham slåp Anders Billes Søn med Lempe gennem Strædet. Bent vilde sejle til København, han havde solgtHest og Ridetøj i Antwerpen og vilde ikke anskaffe nyt, før han havde talt med sin Fader. Fogeden paa Krogen meldte, at Rigens Raader nu var forsamlede til Herredag i København, der var Anders Bille ogsaa.

Bent stod paa Kravellens Agterdæk lænet til Lønningen og stirrede mod Sjællands skovbevoksede Kyst, der smilede ham i Møde. De var nu ret ud for Hvidøre med Rævehaledybet i Sigte. Jørgen Homuth stod hos og stirrede ogsaa mod Land.

»Af alle Ting, Mester Rabelais har sagt,« sagde Bent, »er det den sandeste: en Daare er den, der gør den Rejse til Søs, der kan gøres landværts.«

»Nu er det forbi,« sagde Jørgen, »og saa er det glemt, men lang var Rejsen og stundom haard.«

»Jeg gør den ikke om igen,« sagde Bent.

»Jeg ikkeheller,« sagde Jørgen. »Benene sidder krumme under mig som en Grævlingehunds, og jeg har rent glemt, hvordan rigtige Mennesker taler, disse fordømte Flamlændere er jo kun en Slags tobenede Sælhunde, og Skipperen en ren Hvalros.«154

»Men vi har været fri for Fejde,« sagde Bent.

»Ja, og for listige Jomfruer,« sagde Jørgen og lo. Han mindedes Slottet Crecqui.

Bent smilede og tænkte paa Manden med det ene Øre.

Skipperen kom agterud. Han talte lidt Plattysk, som Jørgen forstod.

»Hvad er det,« sagde han, og pegede ud mod Amager, der viste sig som enflad Streg i Horisonten. »Der ligger to Orlogsfartøjer op mod os paa skarpt Kryds. Det er Lybecker e.«

»Fanden staa i det,« sagde Jørgen, »skal vi nu have Batalje lige ud for vor Havn.«

Skipperen kløede sig i Haartotterne: — »Jeg sagde det nok til Mester Vankerken —jeg sagde det, til Krogen gaar det, men ud for Elbogen kommer der Utur i det. ModLy-beckerne kan vel den unge Herre ikke redde os?«

»Løb fra dem,« sagde Jørgen, »staa ind under Land. Det er jo dansk Kyst og der er Vand nok, der tør vel de Sataner ikke følge os?«

»De skær os af,« sagde Skipperen. — »Skuden er gammel og sejler derefter. De to dér er Galeoner med Aarer til Hjælp, og Vinden sløjer af. Vi maa hellere fodre Kanonerne. Vi er jo Karle nok, maaske de dyr sig, naar vi puster efter dem.«

»Saa skal vi altsaa slaas,« sagde Jørgen. »Det kan være meget fornøjelig til en Afveksling, men jeg havde alligevel hellere set, vi var sluppen fra det.«155

Nu kom der to Galeoner til tæt ud for Pynten.

»De bliver for mange,« sagde Jørgen til Skipperen — »skyder vi, faar vi Spektakler. Lad os hellere løbe an paa at klare det fredeligt. Bag Refshalen ligger København, og de maa da for Fanden respektere en dansk Adelsmand i hans hjemlige Farvand. Hvad mener du, Bent? Vore Papirer er jo i Orden.«

»Jeg vilde søge Land,« sagde Bent, — »jeg forstaar mig saa daarligt paa Søkrig.«

»Der er for lidt Vand og Vind,« mente Skipperen.

Kravellen gled langsomt frem, Strømmen var imod, og Galeonerne havde Aarerne ude.

Der varadskilligeSejl at se udei Løbet mellem Amager og Holmen. Det maatte være den lybske Flaade, de havde talt om den ved Krogen. Den laa altsaa ude ved Dragør. Danskerne havde kun faa Skibe, og ingen sejlrede for Tiden, vidste Skipperen. DeLybske var Herrer til Søs, men der var god Forstaaelse mellem Kongeriget og de Lybske endnu. — Saa holdt de Skibsraad og besluttede at vente paa Lybeckerne. Bent skulde sige, hvem han var og fortælle, at han havde fragtet Skibet til København.

Galeonen kom paa Siden af dem—det var ganske rigtig Lybeckere.

Hollænderen var fredelig, og man forhandlede, men Lybeckerne holdt paa, at Skibet var deres for Fejdens Skyld.

Saa vilde den hollandske Skipper slaas, — men Ly-156

beckerne var de fleste og der var adskillige Tænder i Munden paa dem, der glinsede i Sollyset.

Bent holdt paa Fred.

Saa huggede Lybeckerne Entrehager i Kravellen og sendte Folk om Bord.

Hollænderne stod rustede paa Mellemdækket, og Skipperen bandte, men Bent var rolig. Han sagde, hvem han var, og viste Pas fra Fogden paa Krogen. Lybeckerne havde mest Lyst til at skære Halsen over paa hele Selskabet, men Jørgen raadede dem fra det.

Da Førerne hørte Bent Billes Navn og fik at vide, at han var Søn af Hr. Anders paa Stege, blev de mere betænkelige; de kendte godt den Gamle, der var Folk ombord, som havde været med til Gæsten paa Møen. Det endte med, at de besluttede at sætte Folk ombord og føre Kravellen til Dragør, hvor Borgmester Jørgen Wullenwewer laa med Reimer Kok og Johan Sengestake, saa kunde de høje Herrer selv afgøre, hvad der skulde gøres med Hollænderne.

Derved blev det og i Følge med de fire Galeoner drev nu Kravellen ned forbi Rævehaledybet til Dragør. Der laa en lybsk Flaade med Borgmesteren ombord, og Kravellen blev ankret op tæt udfor det lybske Admiralskib. Som Fanger førtes Bent og Jørgen ombord til Lybeckerne tillige med den hollandske Skipper.

Det var henimod Aften, men endnu helt lyst. Fangerne157

førtes ind i Kahytten under Agterdækket, hvor de lybske Herrer sad ved et Bord.

Bent var arrig, men bestemt paa at bevare sin Ro. Jørgen var ligeglad, han kunde i værste Fald tilbyde Lybeckerne sin Tjeneste, han var ledig og bar sit med sig. Med Bent kunde det nok ordne sig.

Jørgen Wullenwewer sad for Bordenden — han var mørk med kortklippet Haar, en høj Pande, og fremtrædende Øjne. Hans Næse var bøjet og stor, Skægget studset om en smal Mund, og hans Ansigtsfarve var fin, men bleg. Han bar en Købmands jævne, sorte Klædesdragt med Borgmesterkæden over Brystet. Ved hans Side sad lille, lidt krumbøjet, Præsten Reimer Kock og de to lybske Raadsherrer, Johan Sengestak og Albert Kiever. Endnu en femte Mand var til Stede, en høj, mager Mand, henimod de halvthundrede, mørkmed kort, studset Haar og Skæg og stærke, sammenvoksede Øjenbryn. Han stod bag Wullenwewers Stol, lænet til Bordet og stirrede skarpt paa de indtrædende.

Det var Ambrosius Bogbinder.

Bentkendte ham straks. Hans Gaard paa Højbrostræde laa skraas overfor Anders Billes. Bent vidste godt, at der var ringe Forstaaelse mellem Hr. Anders og den tidligere københavnske Borgmester. Hr. Anders havde siddet i Retten, da Raadet tre Aar forud havde holdt Forhør over de københavnske Raadmænd og Borgmestre i Anledning af deres Strid med den Roskilde Bisp. Bent havde selv158

været til Stede og huskede, hvorledes der var vidnet om Ambrosius, at han havde sagt, at dersom den naadige Herre Konge ikke vilde forsvare Borgerne, saa fik de vel en anden Herre, og, at han vidste fire hundrede Borgere, der paa deres Haand var besvoret til ham. Det kostede Ambrosius hans Stilling som Borgmester, ogskrappeOrd fik han i Købet af Hr. Anders.

Men Bent var alligevel glad ved at træffe kendte Folk, og Ambrosius greb den lybske Borgmester i Armen og hviskede noget til ham. —

Jørgen Wullerwewer saa op — et fast Blik fra de udstaaende, sorte Øjne hvilede paa Bent, der besvarede det ligesaa fast. Borgmesteren rejste sig og sagde paa Tysk: »I er Hr. Bent Bille, Kannik i Roskilde?«

Bent bøjede Hovedet. Han forstod Tysk, men talte det daarligt

Ambrosius traadte til som Tolk.

»Hvorledes kommer I, velbyrdige Herre, ombord paa et Skib fra Brabant?«

Bent Bille svarede: »Jeg har fragtet det for Hjemrejsen fra Paris.« —

Ambrosius smilede: — »I maa forlade mig, men det maa I ikke sigetil en Købmand, som kender Eder og har set Jer vokse op fra Dreng. Vel er Hr. Anders, Eders strenge Fader, en stor Herre og har brugt sit Gods vel paa sine Børns Uddannelse — men fragte Skibe til dem fra Brabant, det gør den strenge Herre ikke, og selv har I159

næppe tjent Guld i Paris, omend I er bleven forfremmet i Kirken under Eders Ophold der.«

Bent bed sig i Læberne.

Ambrosius fortsatte: »Det er Lybecks Borgmester en Ære at have hos sig paa sit Skib enÆtling af Eders stolte Slægt. I er hans Gæst, ikke Fange. Men som I ved, mellem Lybeck og Nederlandene er aaben Fejde, og Skibet er Prise. Eders Gods er selvfølgelig frit, og Eders Tjener ogsaa.«

Bent svarede kort: »Jeg troede ikke, Kong Frederik taalte fremmede Folks Fejde paa sine Strømme.«

»KongFrederik er død,« sagdeAmbrosiusligesaakort.

»Men Rigets Raad, og min Fader?«

Ambrosius bøjede sig. »Lübeck er stærk til Søs, Junker Bent.«

Saa trak Herrerne sig tilbage for at raadslaa. Bent stod lænet til Døren ud til Dækket og stirrede htn over Tovruller og Kanoner. Ved en Kanon stod en ung Pige med lyse Fletninger og saa paa ham med et underligt, ubestemmeligt Blik, som en Kvinde ser paa en Forbryder, der føres forbi: halvt nysgerrig, halvt medlidende.

Bent smilede.

Saa smilede hun igen.

Det var Clara, Ambrosius' Datter.

Tæt under de store Ruder i Kravellens Agterspejl holdt Ambrosius Raad med Jørgen Wullenwewer.160

»Det er letsindigt nu,« sagde han, »om I tænker i Morgen at fremstille Jer for Rigsraadet og kræve Traktaten underskrevet, da at lægge Baand paa den hollandske Kravel. Bedst var det at lade Hollænderen sejle til København med den unge Knægt.«

»Og lade Skuden slippe os af Hænderne. Nej, min gode Ambrosius, derom kan der ikke være Tale. Skuden ervor, tagen i aaben Sø.«

Ambrosius rystede paa Hovedet. »Hr. Bent maa I lade rejse fri og frels til Staden.«

»Selvfølgelig,« sagde Jørgen Wullenwewer, »han var god at holde fast, men det lader sig ikke gøre. Skønt vidste jeg for vist, at de hollandske Djævle kom med sluttet Forbund i Lommen, saa beholdt jeg Hanekyllingen for at presse den gamle Kok.«

»Det gaar ikke an,« sagde Ambrosius hovedrystende. »Otte Mand stærk er Billerne i Rigens Raad. I faar en Ufærd, om I lægger ham et Halmstraa i Vejen. Siden I ikke vil give Skuden fri — hvad jeg vilde raade til, saa vent i det mindste, til vi har talt med de holstenske Udsendinge. Som jeg sagde Jer, Johan Rantzau er i Staden, Wulff Pogwish og Melchior Rantzau er komne fra Holsten med Bud fra deres Færd i Burgund. Raadet maa give Jer Svar.«

Jørgen Wullenwewer knyttede Haanden. »Jeg kender Svaret, som jeg siger. Forbund mellem Vesterlændingene Holsten og Danmark.«161

Ambrosius afbrød: »Men endnu er der ingen Konge i Danmark. Billerne vælger ikke af sig selv Hertug Christian af Holsten, og I og jeg, Mester Jørgen W ullen wewer kunde maaske hjælpe Hertugen til Danmarks Krone for den evangeliske Kirkes Skyld og for andre Aarsagen Saa faar I vel drevet en Kile ind mellem Holstenerne og de Folk i Burgund?«

»Maaske,« sagde Borgmesteren, »men netop derfor beholder jeg Skibet.«

»— Og lader Junker Bent følge mig til Staden i Aften. Jeg har ikke noget imod at finde en Vej til Hr. Anders Bille og endnu er intet afgjort, hverken om Forbundet eller Kongevalget. Altsaa overlad mig Hanekyllingen og lad os behandle ham som Ven.«

Derved blev det.

Bent Bille og Jørgen Homuth med Niels og deres Sager blev som Gæster optagne i det lybske Skibs Besætning. Hollænderen og hans Folk holdtes i Arrest og dem saa Bent ikke mere til.

Skibslejen havde han betalt forud, og han bekymrede sig kun lidt om Hollænderen.

Borgmesteren beredte et Maaltid for sine Gæster, og Bent sad bænket ved Claras Side i Lybeckernes Kahyt. Han blevbehandletsomenFyrstesøn. Ambrosius spurgte ham om Paris, og Bent fortalte lidt. Han var ærgerlig over Standsningen, men anerkendte den københavnske Købmands Hjælpsomhed.

Clara var lidt benovet over de fine, unge Adelsmænd, hvis kostbare, franske Klæder vakte hendes Beundring. Bent var ridderlig. Det morede ham atter at tale med en Kvinde, og han behandlede hende som en Adelsdame. Clara blussede ved hans smukkeOrd; —saa vovede hun at spørge om de franske Damer.

Bent sagde, at de var meget lærdere, men meget mindre smukke end de danske, og ingen var smukkere end hun.

Ambrosius gned sine Hænder. Han var veltilfreds med, at Clara havde faaet Lov til at følge ham til de lybske Skibe. Det var sket for at afvende al Mistanke. Man troede ham ikke rigtig i København, men man erkendte, at han som Forretningsven af Lybeckerne kun de gøre Gavn. Og tog han Datteren med paa Færden, var det vel hans Agt at vende tilbage.

Nu vendte han tilbage med Anders Billes Søn, som han havde ydet en væsentlig Tjeneste.

Det var altsammen saare godt. —

Ved SolnedgangrædeLybeckerne dem iLand til Dragør, dér ventede Karle og Heste. Ambrosius lod sine Folk blive tilbage ved Kærrene, og de tre Fremmede flk Heste at ride paa. Clara var ogsaa til Hest. Hun kunde ride, selv om det gik smaat, og Bent red ved hendes Side.

Jørgen blev hurtig gode Venner med Ambrosius. Det voldte det, at han var Søn af sin Fader, som Ambrosius163

havde kendt vel, medens hans naadige Kong Christiern var i sin Velmagt. Han lovede Jørgen at gøre for ham, hvad han kunde, hvis han ringe Tjeneste kunde hjælpe ham.

Det var en lys Nat, og det gik fremad Fod for Fod.

De kunde ikke naa Staden, medens Færgen var i Fart og for ikke at møde Hindringer, overnattede de hos en hollandsk Bonde, som Ambrosius kendte vel fra MorSig-brits Dage. Han hed Issebrand og var gift med en Pige, der havde tjent den gamle Hans Metzenheim. Derfor var han bleven skaanet, da det gik ud over Mor Sigbrits Hollændere.

I den fine, rentskurede, hollandske Bondestue tilbragte Bent Bille den første Nat i sit Fædreland efter Hjemkomsten.

Han laa længe vaagen og tænkte egentlig mere, end han vilde være ved, paa den smukke, lyshaarede Pige, der talte saa lidt, men hvis Øjne var saa fulde af Beundring.

Clara laa i et lille Kammer op til Storstuen, hvor Husets to Kvinder snorkede.

Hun kyssede sit Haandled, inden hun sov ind og hviskede til det: »Sov sødt Bent!«

Og hun drømte om en ung Ridder i franske Klæder, der hviskede Elskovsord til hende og lagde sin Arm om hendes Liv.

Men over Bent Bille vaagede St Bent, der havde værnet ham paa Rejsen og nok skulde værne ham i Danmark baade paa Legeme og Sjæl. En saadan Skytsengel er god at have!FEMTE KAPITEL Bispen af Sjælland.

Da Bent Bille kom til København, søgte han straks sin Fædrenegaard. Jørgen Homuth blev hos Mester

Ambrosius. Han havde sine Aarsager, sagde han, og Bent trængte ikke paa.

Hr. Anders tog mod sin ældste Søn med værdig faderlig Venlighed. Bents smukke, franske Klæder tiltalte Hr. Anders, og han spurgte om deres Pris. Han forstod nu, at Bent i sit sidste Brev til Moderen havde klaget over, at han havde maattet laane 10 Guldkroner af Erik Krabbe. Men ved Bents Hjemkomst vilde Hr. Anders ikke dvæle ved sligt. Han vendte Øjnene mod det Høje og sagde med salvelsesfuld Alvor:166

»Hjerte Bent, nu hviler din Moder, salig i Gud i sit sidste Hvilested i Magleby Kirke i Stævns Herred. Hun gik ind til Herrens Glæde den 13. Dag efter Paaske, og din Søster Ermegaard lukkede hendes Øjne. Hun døde hos Ermegaard paa Jørgen Podebusks Gaard, Steenstrup. Det var en from Kvinde og en god Moder, nu er vore stakkels, fattige Børn uden Moder, og Hustruens Stol ved min Arne er tom. Allerede som ung Hustru indtraadte hun i den hellige Antonius9 Broderskab i Præstø, og i disse Dage, hvor Ugudelighed og Vantro griber om sig som Ild i Mosen, er en saadan troende Kvindes Død et Tab for alle. Hun tænkte paa dig til det sidste og saa dig i Aanden som en lærd og streng Bisp fly Messer, Gudstjenester og Processioner op igen som Værn for den eneste sande Kirke. Mindet om din Moder vil bevare dinLivsvej ren!«

Bent bøjede bedrøvet sit Hoved under denne faderlige Tale. Nu var hans kære, gamle Moder død. Han græd dog ikke, for ikke at synes svag. Hr. Anders derimod tørrede en Taare fra Kinden. Hr. Anders kunde græde, naar det sømmede sig og passede til Tiden og Stedet.

»For dig har jeg gjort, hvad jeg kunde, Bent,« sagde Hr. Anders saa, »og tomhændet skal du ikke staa i dit Fædreland, efter denne din lange Rejse. Dit Kannike-dømme i Roskilde har du, takket være Hs. Naade Bispen af Sjælland, ubeskaaren. Jørgen Friis har givet mig Løfte paa det første ledige Kannikedømme til dig i Viborg, og paa den Herredag, som nu erinde, vil Hr. Anders Glob,167

Provst i Odense, bekræfte dig Degnedømmet i Bergen. Ove, min gode Frænde i Aarhus, har udvalgt dig til Kannik ved Aarhus Domkirke, og som duser, minhjerteSøn, er du nu din egen Mand med gode, gejstlige Embeder. Jeg skal ogsaa i Fremtiden, hvor jeg kan, ramme dit bedste.«

Bent tav overvældet, med en glædelig Følelse af, at nu var han i et Land, hvor hans Slægt havde Indflydelse. Saa fortalte han om Færden og Lybeckerne.

Anders Bille rynkede sine Bryn: > De lybske Kræmmere er frække,« sagde han, »og Mester Ambrosius dristigere, end det sømmer sig en Købmand mod Adelsfolk. Dog har han her gjort os en Tjeneste, der ikke skal glemmes. Du skal i Hemmelighed vide, at Raadet har sluttet Forbund med Holstenerne og Nederlænderne, og at Jørgen Wullen-wewer vil blive sendt hjem til Lybeck med en Bergfisk. Om andre Rigets Sager, vil jeg ikke tale nu, endnu er intet bestemt, men—gaa min Søn til Bispen, din Herre, og fremstil dig for ham; er der end noget mellem os, saa er han en saare mægtig Mand i disse Tider, og du vil gøre ret i at søge hans Venskab,—han selv siger, at du er ham kærest blandt alle Stiftets Kanniker.« —

Bent Bille gik til Bispens Gaard og blev af Drabanterne indladt i Hallen, hvor Bispen stod i heftig Trætte med en almuesklædt Mand.

Bent blev staaende lidt inden for Døren, ærbødig for ikke at forstyrre.

Joachim Rønnow var i Hjemmedragt, lilla Klæder med168

Vams og brede, silkestukneÆrmer, ved hans Side daskede en bred, guldknappet Daggert, og om hans Hals hængte en gylden Kæde. Hans mørke, krøllede Haar var strøget tilbage, og paa hans Pande brændte en heftig Rødme; hans Ord gjaldede fra Hallens hvælvede Sten.

»Din jammerlige Karl, din lusede Tigger, tror du, at dette pjaltede Stykke Papir, der stinker af Fedt og Skarn, kan aabnedigVejen til gejstligMands Gerning ogskal sætte Splid mellem Menigmand og min Kanniker. Beskærmel-sesbrev kalder du det; du siger, Hs. Naade Kongen gav dig det med Ret til at præke for Folket og gebærde dig som Præst, pjaltede Skarnager. Sjællands Bisp beskikker Præster i Sjælland. — Hund, tag dine skidne Papirer og brug dem til at gøre dig ren i bag, om du ellers har Trang dertil, men kom ikke her med din brustne Finkelstemme

og puk paa Ret til at øve gejstlig Gerning. Du siger, Niels Spandemager har indviet dig, som om den Karl kunde indvie Præster. Men jeg skal indvie din skurvede Pukkel og det med Spanderem i min egen Gaard. Karle, træk denne Karl nøgen af Skjorten og hæld ham over med Vand, til hans lusede Krop driver af det. Tærsk ham med Kniplerne saalænge I orker, og slæng saa Køteren ned i Hundehullet, for at han kan lære at tænke over, hvordan Sjællands Bisp indvier Skiddenkarle som ham, til Præster for Rotter og Utøj.«

Og Bispen slog Papiret, han stod med i Haanden, lige169

i Synet paa den skælvende, blege Almuesmand og drev ham en Kindhest, saa der stod Gnister af den.

Drabanterne sprang til, og medens Bispen gik op og ned ad Gulvet, skummende af Raseri, hørte Bent derudefra Karlenes Latter og de dumpe Drøn af Slagpaa en Ryg.

Det var Bispens Folk, der viede Præsten i Bispegaarden.

Joachim Rønnow blev Bent vår. »BentI« sagde han og strakte Armene ud, »ved Jupiter, en Glæde. Her ser du mig i mine Embedspligters slidfulde Røgt, saaledes vier jeg de Satans Prædikanter, som det holstenske Regimente har stampet op af vor hjemlige Grund og som opvækker Folket til Strid og Kiv med Haansord og Skænds Tale. Nu ligger Stodderkongen med Næsen i Vejret og nu skal vi nok faa Skik paa Præsteskabet i Sjællands Stift. Jeg har ikke noget mod Prækere, men tudende Ulve i Kirken vil jeg ikke taale. Velkommen Bent, det gør ordentlig godt at se en kær Ven igen.«

Bent tog Bispens Haand, og Rønnow lagde den venstre Haand over hans. »Saadant kendes ikke i Frankrig,« sagde han.

»Nej,« sagde Bent smilende. »KongFrans indvier Prædikanterne med Ild. Eders Naade bruger Vand.«

»Pokker og Franzoser ramme det usle Rak,« sagde Bispen. — »V; vil ikke tænke mere paa det. Kom Bent, Middagsbordet staar beredt, og jeg vil knække Halsen paa en god Flaske Vin, jeg flk af Kansler Duprat paa min sidste Sendefærd. Vi vil tale om Frankrig og glemme170

disse Stodderpræster. Giv mig blot et Par Maaneskifter og der skal ikke være en af disse Markskrigere, der tør puste Kallunet op mere. —«

Bispens Køgemester var ferm; der var Fuglevildt og Lam paa Bordet, og Vinen var god.

Bent spiste, og Bispen blev atter i godt Lune.

»Fortæl mig om Paris,« sagde han, — »hvor I boede, hvilke Værtshuse I søgte, om Kvinderne hernede, om Kong Frans og hans herlige Jagter, om Dronningen af Navarra, om det altsammen.«

Og Bent fortalte.

Bispen sukkede: »Bent, vi burde være fødte i Frankrig. Mig var det altid, som kom jeg ud i Vinter, Slud og Kulde, naar jeg fra Frankrig eller Valland satte Kursen herop. Growærk—Hundeslid er dette heroppe. Danmark er en Røverrede, hvor alskens Rakkerpak stikker Snuden over Jorden. Men her er vi, Bent, og her maa vi blive. Velkommen hjem.«

Saa drak Bispen ham til i den franske Vin.

Bent talte om Fremtiden, og Bispen rystede paa Hovedet.

»Bent,« sagde han, »vi er ene to, og du erminYngling, som du ved, du er klog og tavs. Jeg er glad, at du er her tilbage. Vi staar imellem Skylla og Karybdis, det er en hvirvlende Malstrøm og der er faa, der ved at holde Kursen. Som du ved, har Pavens Stadfæstelse paa min Udvælgelse ikke været at faa. De siger i Rom, at den Slub-171

bert de Veze, Kong Christierns Kansler, har faaet den. Vi har nu tilskrevet Hs. Hellighed om Stadfestelsen og giver han den ikke, kan han og den hele Rota gaa Fanden i Vold. Der er saa langt til Rom, og vi trænger ikke til Paven. Dr. Martin har vist os en Vej, som vi kan følge. Vi danske Bisper kan grundlægge en dansk Kirke helt

uafhængig afRom, og den kan vigivesaadanSkikkelse, som er os fornøden.«

»Men den rene Lære,« indskød Bent.

»Den rene Lære,« sagde Bispen og smækkede med Tungen. »Det er vel den hellige Skrift—ikke sandt? Lad lærde og kloge Mænd lægge den ud, som de synes, det var aldrig min Sag. Jeg staar for Styret, forvalter Kirkens Gods og skikker Regimentet Selv holder jeg for, atdaDr. Martin og Papistereikkebegge kunne have Ret, har begge Uret, og jeg skulde tage meget fejl, om ikke den Gamle deroppe over Skyerne — om han er der — er led af os og vor Skænden og Kivsmaal hernede. Min Viden, Bent, er ikke meget værd mellem Brødre, min Tro uendelig meget mindre. Detanser jeg for den Stærkes Ret, og jeg har ladet mig sige, at jeg deri er enig med Sokrates. Denne Enighed kan jeg være bekendt Hvad de mange og dumme angaar, er Lektor Poul god til sit Brug, og Mester Hans Tausen ypperlig til sin. Af disse to Kamphaner vil jeg gøre en Mellemting, en fredelig Gaardhane, der kan gale fra Stolen en Gang imellem, naar det er nødvendigt. For megen Kristendom gør kun Skade. Kunde de Gamle hjæl-

r172

pe sig med et Par Evangelier og nogle Breve, kan vi vel ogsaa og lad saaFolk faa ud deraf, hvad de vil. BlotPræsterne er godt samlede og vel eksercerede, saa glider det hele. Med Vold skal Barnet ikke rives fra Moderens Bryst, og Kirkens Mælk er endnu sød for Mængden.

Folket vil nu som altid panem er circenses, Brød og Skuespil. Det er nu ikke Naumachier eller Gladiatorkampe, de forlanger, deres højeste Fryd er at se to skurvede Karle i lange, sorte Kutter eller Kapper staa og skælde hinanden ud — helst fra en Prækestol—idet de bombarderer hinanden med hele Nævefulde, gudelige Gloser, som ikke en Kat forstaar, fordi der ikke er en Gran Mening i dem og som derfor alle mener at begribe. Det kalder nogle, at den religiøse Følelse er vakt i Folket, og disse Taaber fremhæver det som noget prisværdigt Det er Mængden af alle dem, der ikke selv kan tænke en Tanke, der drikker sig drukne i de faa Tænkeres Ord.

Taaber I Det er kun Lysten til de gamle Skuespil. Det begynder med Ordkampe, saa tænder de rygende Baal, og derpaa slænger de deres Modstandere og danser vilde om Baalene med deres kaudervælske, aandelige Sange eller Salmer, som alle kan vræle og alle forstaa, fordi der ikke er en sund Tanke eller Gnist af Mening i nogen af dem.«

Bent sad og lyttede, mens Bispen talte, og Bispen drak tillige godt og tæt.

»Ser du, Bent, Folkets Lyster skifter; nu vil de det, de173

balder Religion, og den døde Kong Frederik har sagt, at man ikke kan tvinge Folk til at tro. Det er et meget fornuftigt Ord der, saavidt jeg ved, ogsaa findes i den engelske Kansler Mori* Bog om Utopia, som jeg har set i Paris.

Sætningen er kommen fra Rom og er som sagt forstandig. Lad dem da tro, hvad de vil og kan, saalænge deres Trang staar dertil, noget skønt ser jeg ikke deri, og saa skifter det en Dag, saa bryder de sig Fanden om Prædikenerne og vil have Tag i Statsmagten, saa slagter og flaar de deres Herskere som nu deres Præster. Værst er de, naar de er sultne. Brød og Skuespil! Folket er en Hydra — lad Hovederne rulle, og nye vokser frem. En for en skal Hoben overtales eller tvinges, i Flok er den et farligt Dyr. Mængden er den nødvendige Baggrund for de faa virkelige Menneskers Liv, lad den beholde sine Skuespil, selv om det skulde være nødvendigt for deres Fornøjelse at dyppe en Munk i Tjære og lade ham brænde, eller en Prædiker, om han vil fænge.«

»Vil I forfølge Munkene?« spurgte Bent lidt betuttet.

»Aa nej, dem giver vi blot op,« sagde Bispen. »Deres Tid er forbi, deres Gods er allerede spredt og for Resten skal der blive sørget. Munke og Nonner bør ikke være. Der er mange af de romerske Paafund, som kun skader Landet. Jeg vil lade udarbejde en Reces, der skal stille alt paa rette Plads og forsvare det gamle mod det nye, forstaar du. Adel og Gejstlighed skal være ét og som vi styrer vore Gaarde ved Fogder, skal vi styre vore Sogne-
174

kald ved Præster; en Adelsmand har andet at tage vare, end at staa og gale paa en Prækestol.«

For Bent var dette ikke nyt, det gjorde jo Kongen i Frankrig, det var i Grunden Rabelais* Ord, kun udtalt af en Herrebisp, ikke af en borgerlig Klerk.

»Har Eders Naade Støtte til dette?« spurgte Bent.

»Jeg har først og fremmest mig selv,« sagde Bispen. »Dernæst regner jeg paa din Fader og Eders Slægt. Vil det end volde Vanskelighed at bringe den gamle Bisp Ove fra Paven, saa er det dog muligt, at disse romerske Blodsugere selv kan forvolde det. Vi vil ikke være Romerkirkens Amme, den skal ikke søge Næring af dansk Jord, vi har Brug for vort Guld selv. Paa Ridderskabet stoler

jeg.«

»Og Rigshofmesteren?« spurgte Bent.

Bispen lo. — »Alt kan jeg ikke fortælle dig, Spørgefugl. — Men du ved, at min Vej stundom har gaaet gennem Fruerstuen og Jomfruburet med. Ugift Stand er god for Klerke, der fødtes i Fattigmandsstue, en Herrebisp er en Mand og for en Mand er det ikke godt at være alene. Han tage sig en Hustru. Om dette kunde jeg tale med Hr. Mogens Gøye og gør han end mere af Dr. Martin, end jeg gør, om dette var det tænkeligt, at vi blev enige.«

»Rygtet taler altsaa sandt,« sagde Bent.

»Rygtet lyver gemenlig. Dog er der stundom lidt sandt deri og saa meget vil jeg sige dig, at med Jesper Daa gaar Birgitte Gøye ikke i Ægteseng, selv om hun er trolovet175

med ham. Nye Tider, nye Veje. Nu er det Bispen af Sjælland, der raader for Vejene i den nye Tid. Kirken sit til sin Tid, og Livet sit til sin, er mit Løsen.

Men ikke mere herom. —«

Bispen havde drukket tæt—saa lagde han sin Arm om Bents Skulder og hviskede til ham: »Hvad mener du selv om Ægtestand?«

Men Bent rejste sig bråt. —

»Det er silde, Eders Naade,« sagde han. —

Bispen lo godmodigt.

»Ser man det — og du kommer fra Paris—var der da ikke skønne Kvinder i Frankrig mere?«

»Mange,« sagde Bent, »netop derfor syntes Danmark mig fattigt.« Han vilde ikke brovte med Dyd overfor Bispen — snarere modsat I

»Du er Kostforagter,« lo Bispen, — »ser man det Naar du faar været her hjemme i nogle Uger, søber ogsaa du Hjemmets Kaal. Ganen kender den, Bent. Jeg nøder ingen. Gaa og læg dig, om du vil. Jeg faar Brug for dig, og Dyd er altid en Adkomst Men den giver ikke Ret til Storagtighed. «

Saa gik Bent —

»Naa?« spurgte Hr. Anders, da han kom hjem. »Hvad syntes du om Bispen?«

Bent trak paa Skuldrene.' »Der er Egetømmer i ham, og han kan blive sit Land og Stift til stor Gavn — men raa er han.«176

»Vi regner ham ellers for den iblandt os, der harde fineste Sæder,« sagde Hr. Anders.

Bent vilde ikke modsige sin Fader.—Vrede og Vin kan jo nok hidse Sindet, og Hs. Naade Bispen havde maaske just nu haft en streng Dag.

Man kunde dog mærke paa ham, at ogsaa han havde været i Paris, — selv om det var noget siden.SJETTE KAPITEL Hr. Omnes.

I Ambrosius Bogbinders Storstue sad fire Mænd i dyb Samtale. Det var den lybske Borgmester Jørgen Wullenwewer og Malmø Borgmesteren, Jørgen Kok, kaldet Mynter, samt Husets Herre og dennes Svigerfader Hans Bose.

Alle var de Tyskere, de tre sidstnævnte var af westfa-lisk Oprindelse, og Plattysk talte de alle.

Wullenwewer havde forgæves henvendt sig til Rigsraadet om Besegling af den aargamle Traktat, men nu var hans Taalmodighed ude, og han vilde forsøge at sætte Pres paa. Underhaanden havde han erfaret, at Rigsraadet havde bedt de holstenske Gesandter om at drage til Gent paa deres Vegne og besegle Forbundet med Kejseren.

Hele den skaanske Adel, den sjællandske og det meste af den fynske var i Staden; af Jyderne var mødt en Del og af Rigsraadet var samlet 37 Mænd, deriblandt alle Bisper, Prioren i Antvorskov og Abbeden af Sorø med 22 Riddere og 6 Væbnere af det verdslige Raad. Ambrosius var nøje kendt med Raadets Stemning, og Jørgen Mynter, der af Kong Frederik havde faaet adeligt Skjold ogMærke, vidste ogsaa Besked om den Holdning, den adelige Forsamling indtog.

Tre var Partierne. Det egentlige katolske Bispeparti, hvis Fører var Ove Bille, det lutherske Parti under Rigshofmesteren Mogens Gøye ogMellempartiet, der bestod af en stærk Fører, Sjællands Bisp, med Støtte hos FynsBisp og enkelte verdslige Mænd deriblandt Hr. Anders Bille, der altid holdt sig i Midten, hvor Dyden siges at sidde.

Man var fuldt enig om Alliancen med Holland.—Wul-lenwewer fnøs, men det var saaledes, det stod kun tilbage at give Lybeckerne sømmeligt Afslag, at holde dem hen. Med de tyske Købmænd og Kræmmere vilde Adel og Bisper ikke søge Forbund.

Man var uenig om Kongevalget. Katolikerne holdt paa Hertug Hans, de Lutherske paa Hertug Christian, og Rønnow vel egentlig paa sig selv, mens hans Tilhængere holdt paa Adelsrepublikken, saa længe den lod sig gennemføre. Dog havde de fleste, paa enkelte Undtagelser nær, sluttet et Kompromis om at udsætte Kongevalget af Hensyn til de norske Raader, eller maaske rettere, be-179

nyttet de norske Raaders Fraværelse som et Paaskud til at udsætte Valget.

»De vil sælge Kronen til den, der vil lade sig haardest binde,« sagde Ambrosius. »Det har alle Dage været Adelens Skik.«

»I Grunden er det ganske forstandigt,« sagde Jørgen Mynter. »Vi vilde gøre som dem, om vi havde Evne dertil.«

Endelig var Rigsraaderne helt uenige i de kirkelige Spørgsmaal. Det var Spørgsmaalene om Præsters Beskikkelser, om Kirkegods og Kirkens Forfatning i det hele, der skilte.

Katolikerne var her i stort Flertal. Man stredes, det vidste alle, om en Kirkereces, der skulde ordne de kirkelige Forhold; om den endelige Form stod Striden højrøstet i Raadet og stærkere blev den for hver Dag, der gik.

»Religionen er det ikke, der skiller disse Herrer ad,« sagde Jørgen Mynter og lo ondt. »Thi naar de har Sager for, der gaar Kirken an, og det gælder om at stryge Kirkegods til sig, saa tænker de ikke paa den hellige Kirke, hvilket ogsaa çr fornuftigt«

»Men man maa da vide,« sagde Wullenwewer, »hvem der er for den strenge Kirkeforfatning og hvem der er imod?«

»Imod den er kun to Mand, Hr. Mogens Gøye og Erik

Banner til Asdal, men derfor maa I ikke tro, at de Herrer

af Raadet er Papister. Renlivede Papister er faa blandt dem. Skal vi sige Bisp Ove Bille, Erkebisp Torpen Bille, Oluf Rosenkrantz og Tyge Krabbe, det er de, der betyder noget. Saa er der en Slump, der ikke tager det saa nøje

med Paven, men ser ondt til vore Prædikanter og Dr. Martin,— det er de fleste, vel en tyve Stykker af Raadets Herrer. Tilhængere af Evangeliet er de to Bisper Joachim Rønnow og Knud Gyldenstjerne, Mogens Gøye, Erik Banner, Ejler Rønnow, Bispens Broder og højst tre til fire af de andre. Et ringe Tal er det.«

»Sjællands Bisp er altsaa en af vore?« spurgte Wullen-wewer.

»Langtfra, men Papist er han ikke. Ingen af Adelen er af vore. Jeg vædder, selv Rigshofmesteren vilde vise os Døren.«

»Hvem kan vi stole paa?« spurgte den lybske Borgmester utaalmodig. »Stadens Borgmestre?«

»Nej,« sagde Ambrosius. »Forholdet er dette, at siden Kong Frederik indrømmede Københavns Borgere Ret til selv at vælge Borgmestre og Raadmænd, har Borgerne, som de altid gør, misbrugt deres Frihed til atvælge netop de Mænd, Adelen vil have. Vi, der stod frit, er trængt ud af Raadet, og denDag i Dag bestaar det af Adelens lydige Tjenere, de danske Købmænd. De fire Borgmestre, Poul Hansen, Per Kempe, Anders Halager og Peder Jørgensen er nu alle Bispens Venner og Adelens tro Mænd. De er danske. — Den tyske Købmandsstand, som til Held for181

Byen har ledet dens Raad selv efter Kong Christierns Udlændighed, ja, ligetil hanssidste, ulykkelige Tog til Norge forrige Aar, er trængt ud af Raadet. Vi er endnu adskillige i Tal og dertil ret velstaaende og kraftige til at tage fat, men det, hvorom det gælder, er, hvor vi har Hr. Omnes!*

»Hr. Omnes?« spurgte Wullenwewer.

»Ja, dermed mener jeg den menige Mand, Haandvær-kereog Svende, Smaaborgerne, de 10.000, der bori denne Stad. Vi har haft dem med, takket være de evangeliske Prædikere, der hentede deres Lys fra Tyskland. Vi havde dem med, da vi for to Aar siden brød ind i vor Frue Kirke og slog løs paa Helgenbillederne. Men hvor er de nu? Mester Hans Tausen er den Mand, der kunde samle alle, men han modtager store Gaver, Vildt og Klæde, ja endog Sølv fra Roskildebispen Joachim Rønnow, der er ham særdeles bevaagen. Bispen er afholdt her i Staden for Rundhaandethed og sit aabne Væsen, raa som han ellers er. Haandværkerne har deres Næring ogBiering af Adels-folkene. Mogens Gøye og Anders Bille har stort at sige hos disse Folk, der kan tælle deresLivskaar efter de Skillinger, de Store kaster til dem. Byfogden Hans Vinke og Raadmand Jens Kammersvend, der har meget at sige blandt de Menige, er aabenbare Papister. Havde vi end Magt til at rejse en Folkestorm, som I i Lybeck, jeg frygter den vilde gælde os tyske Købmænd mere end de adelige Herrer.«182

»Det er ikke glædeligt,« sagde Jørgen Mynter, »hos os i Malmø er det anderledes, der kan vi feje Adelen over Ende hvad Dag vi vil. Og vi gør det inden ret længe, om Bisperne farer fort, som de har begyndt.«

»Det gælder København,« sagde Jørgen Wullenwewer kort. »Kan ikke Landsknægtene rejses til Mytteri?«

»Næppe,« svarede Ambrosius. »For et Par Aar siden rejste de sig, men AndersBilleogOluf Rosenkrantz besvor Stormen, og de adelige Herrer betaler den Sold, de skal. Nej, Folket kan rejses, men der er kun et Navn, der nytter — Kong Christiern den andens.«

»Dertil gaarLybeck ikke med,« sagde Wullenwewer. »Det er umuligt.«

Ambrosius trak paa Skuldrene. »Mængden samles ikke om andet end et Navn.—log jeg kan ikke ryste de dorske danske Borgere op af deres Dvale for en Sag alene. Deres Øje hænger ved deres Pung. Jeg troede saa smaat, Religionen lod sig bruge. Jeg tror det ikke mere. Hans Tausen er som Luther, Ven med de Store. Vilde de endda angribe ham, men gør de det, bliver det kun Spilfægteri.«

»Kan det ikke fremtvinges?« spurgte Wullenwewer. »Om jeg nu sendte Jer et mærkeligt Tal lybske Matroser til Staden, og I fik udspredt, at man vilde berøve Folket dets Prædikanter?«

Ambrosius rystede paa Hovedet: »Det gør Roskildebispen ikke, han forliger sig med Mester Hans, og Prædikanterne faar Lov til at præke, som de vil. Papisterne holder183

han hen ved at aabne vor Frue for katolsk Messe — der gaar dog ingen hen alligevel, og Tumult om Religions-

sagen er umulig, al den Stund de gejstlige og verdslige Herrer er enige om, at naar kun de faar deres Len og Penge, kan enhver præke, som han vil.«

»Saaledes er det ikke i Skaane,« sagde Jørgen Mynter.

»Men saaledes er det her,« afbrød Ambrosius. »Vi kan prøve at vække Hr. Omnes ved at udsprede det Rygte, at de vil Prædikerne til Livs. Muligt er det, at vi kan sætte Ild til de træge Knubbe her i Staden. Men om det lader sig udføre, tør jeg ikke sige. Nej, et Navn—Kong Christi-erns, saa skal I se Flammer. Saa kan vi naa vort Maal at gøre København til en fri Rigsstad, nøje forbunden med Hansestæderne under stærke og kyndige, tyske Borgmestre og Raadmænd.«

»Kan dette ikke naas i Forening med Hertugen af Holsten og hans holstenske Raad?« spurgte Wullenwewer.

»Kan I lede Hertug Christian?« spurgte Ambrosius og trak paa Skuldrene.

»Det ved jeg ikke,« svarede Wullenwewer. »Men glipper Eders Plan, saa forsøger vi Hertugen af Holsten. Rejs et evangeliskRøre, om I kan, min Hjælp skal I faa. IDag maa Svaret komme fra Rigsraadet.«

Døren til Stuen blevslaaetop, og Krambodsvend Frans Ipsen stod der, rød i Hovedet, med alle Tegn paa Forvirring.184

»Hr. Anders Bille vilde tale med Mester Ambrosius,« sagde han.

»Lad ham komme,« svarede Husets Herre med et hastigt Blik paa de andre.

Hr. Anders traadte ind, ledsaget af Bent. Han hilste smilende paa de forsamlede, nikkede særlig venligt til Jørgen Mynter og gav enhver af dem Haanden.

De fire Herrer bøjede sig ærbødigt for Rigsraaden — Bent blev staaende indenfor Tærskelen.

»Først takker jeg Jer, Mester Ambrosius for Eders gode Gerning mod min Søn Bent,« sagde han. — »Han kom her selv for at takke. Ivar ham til stor Nytte, ihvorvel jeg kan tænke, at de Lybske ikke vilde have gjort ham Fortrædelighed.«

Den lybske Borgmester smilede.

»Her bringer jeg Eder Raadets foreløbige Svar til den den gode Stad Lybeck, venligt og imødekommende som tilforn.«

Wullenwewer greb Aktstykket og læste—det var atter Udflugter. —

Han bed sig i Læben, men tav.

Hr. Anders smilede:»Udskudt er ikke ophævet,«sagde han. »Vi er altid villigetil Forhandling, men nu at træffe endelig Afgørelse formaaer vi ikke. Da vi ønskede Traktaten beseglet, tøvede I, nu tøver vi. Dette er klogt og bør ikke skille os.«

Wullenwewer tav endnu.185

Ambrosius bad Hr. Anders og hans Søn sidde ned og der blev bragt Vin og Bægere. Hr. Anders talte smilende, men Wullenwewer var tavs og adspredt.

Anders Billes Sønner var i Huset hos Jørgen Mynter i Malmø efter Tidens Skik. Og Hr. Anders var særdeles artig og velvillig mod Jørgen Mynter.

Bents Øjne søgte Clara.

»Jeg vildegerne takke EdersDatterforgodtFølgeskab,« sagde han.

Ambrosius bød Clara komme, og Jørgen Homuth traadte ogsaa ind. Bent forestillede ham for Faderen, og Hr. Anders rakte ham sin Haand: »Om vi faar Fejde, hvad Gud forbyde, skal jeg sørge for en Plads til Eder,« sagde han venligt. Hr. Anders forstod at smile, og den Dag var han et stort Smil.

Men han var den eneste der talte.

Der laa en tung Sky over Stuen.

Bent stod ved Vinduet med Clara.

»Jeg saa Jer i Gaar i St. Clara Kloster,« sagde han. »Søger I der?«

»Ja,« svarede hun, »jeg kommer hos Søster Barbara, som er min Moders Veninde fra gamle Dage.«

»Saa faar jeg Jer atter at se,« sagde Bent »Jeg har opstaaet min Bolig i Klostrets Gaard, hvor min Søster Ermegaard bor hos sin Mands Søster Hr. Albert Jepsen Raven-bergs Efterleverske.«186

»Saa kan I fortælle mig mere om Frankrig og Brabant,« sagde Clara.

»Det kan jeg og det vil jeg gerne — det er godt at fortælle, naar nogen vil lytte,« sagde Bent med et Smil.

Hans Fader havde paalagt ham at være elskværdig mod Ambrosius' Hus og det faldt ham lettest at udføre dette overfor Clara.

Hr. Anders talte om alskens nyt, der intet rummede og efter en Stund gik han. Hans Hverv havde været at holde den lybske Udsending hen og det havde han gjort.

Herrerne fulgte ham ærbødigt til Dørs. Clara stod i Vinduesnischen og stirrede efter Bent.

»I ser langt efter min Ven,« sagde Jørgen smilende. »Smuk er han og god tillige. Menhan er Præst og dydig,« føjede han skalkagtig til.

Clara hørte det ikke. Hun sukkede blot.

Jørgen lagde sin Haand paa hendes Skulder. »Hvorfor ser I ikke paa mig som paa ham,« sagde han.

»Fordi I er ikke ham,« lød det korte Svar.

Da de fire Herrer blev ene, sagde Wullenwewer til Ambrosius: »Nu maa I vække Hr. Omnes. Der er kun én Vej ud. Den rene Læres Sag i vor Tjeneste. Ordet har før vakt Undere blandt Haandens Arbejdere. Jeg stoler paa Jer. Lad os iskænke de Herrer af Raadet en Drik, der skalbide i deres Læber, en artig Mummeskantz skal dette blive. Altsaa det er et Ord, nu vækker vi Hr. Omnes til187

Kamp for Guds Ord, — for sin egen Frihed, siger I jo, vil den sløve Hydra ikke rejse ét af sine Hoveder.«

Og dette blev besluttet af de tyske Købmænd i København. Men Hr. Omnes havde forinden valgt den, hvis Ord skulde gælde. Og det var endnu ikke Ambrosius Bogbinder. —SYVENDE KAPITEL St. Clara Kloster.

St. Clara Nonner havde kun stakket Glæde af København ; de indførtes i Klostret ved Rosengaarden paa Sancta Clara Dag Aar 1505 af Kong Hans og Dronning Christine og ikke fuldt femogtyve Aar senere, da Biskop Lange Urne døde, og Kong Frederik gjorde Hans Tausen til Præst i St. Nicolai Kirke, var det forbi med Clarisserne i St. Clara. De adelige Damer drog til Roskilde og Odense og kun nogle faa Nonner blev tilbage, men Graabrødrene, der gik i Termin, som det hed, for at tigge for Nonnerne, kunde ikke bjerge Føden til sig selv endsige til Nonnerne og i Aaret 1532 gav Kongen Hr. Albert Jepsen Ravens-berg, Rigsraad, den Gaard i Forlening, der laa mellem189

Kirkegaarden, St. Clara Mur og Pilestræde, hvor Lægsøstrene og Terminsøstrene havde boet. Der flyttede Hr. Albert Jepsen ind, naar han var i København, han var ellers Lensmand paa Malmøhus, men som Kongens Hofmester var han ofte i Staden. Han døde imidlertid inden Aaret løb ud og nu sad hans Enke Sophie Podebusk i Gaarden.

Fru Sophie var Datter af den gamle Hr. Predbjørn Podebusk til Vosberg, en stejl Ridder og bøs som nogen Vendelbo; Fru Sophie var stræng som Faderen og rig, Albert Jepsen havde været en af Landets rigeste Mænd.

Nu medens Herredagen stod paa og alle af Adel der kunde var i Staden, var Fru Sophies Hus fuldt af Slægt og Venner. Der var jo Plads nok i den gamle Klostergaard, og Fru Sophie var god mod de faa, fattige Nonner.

Hendes Fader var en rettroende Katolik.

Skønt var der og frit derude mellem Haver og Enge, tæt under Voldene, hvor Vandløbet fra Pustervigbugtede sig ned mod Hallandsaas, og Klostrets Have var fuld af skønne Træer.

Bent Billes Søster Ermegaard var gift med Fru Sophies Broder Hr. Jørgen Podebusk til Svenstrup og hun med Mand og Børn samt hendes to Søstre Clara og Ane Bille boede hos Fru Sophie. Der boede ogsaa Elline Gøye, Rigshofmesterens Datter, der var gift med Fru Sophies Stif-moders Søn, Mourits Olsen Krognos og hendes Søster190

I

Margrete Podebusk, der var kommen af Ribe Kloster med Ane Bille.

Der var unge Kvinder nok i det Hus og de havde alle været med, da Hr. Tyge Krabbe gjorde Jaord i vor Frue Kirke for sin Datter Elsebe med Hr. Peder Skram. Siden havde Sorgen ramt Billerne. Fru Pernille Mouridsdatter Krognos, Hr. Anders' Hustru, var — som berettet — død hos Fru Ermegaard og nu var alle Hr. Anders'Børn, Bents smaa Søskende, sammen med Fru Ermegaard i København. Bent selv havde ved sin Ankomst taget Ophold i Klostret, hvor der var Husrum og hvor hans kæreste Søster boede. —

Børnene legede i den store Klosterhave og under Træernes skyggefulde Løv sad de unge Kvinder i Kreds om Bent, der stod lænet til et gammelt Stenbord, og fortalte om Paris.

Bent var glad ved at være hjemme, han følte sig vel i sine Søskendes Kreds og som den vidtbefarne maatte han fortælle det, hver vilde vide—og hver vilde vide sit.

Det var længe siden, Bent havde været ene mellem saa mange unge Kvinder. Der var Fruerne Sophie, Ermegaard og Elline, der var Ellines Søstre Sophie Mogens Bille fra Koldinghus og Birgitte Gøye, Rigshofmesterens yngste Datter, der var Elsebet Krabbe, Margrethe Podebusk og Ane Bille, unge, nysgerrige og glade, fordi Solen skinnede, og Bent fortalte.

»Men dine Studier, Bent?« sagde Birgitte Gøye, som191

holdt af at læse og gerne vilde vide, hvad de unge Mænd tog sig for dernede i det lærde Paris.

»Studier,« sagdeBent, »mener duLivet blandt Studenterne? Skal jeg fortælle dig, hvorledes de ved Nattetide satte Skarnvognen i Bevægelse og lod den rulle ned mod Vagten, naar den trak gennem Gaden, eller hvorledes de strøede Krudt paa Kondens Vej og futtede det af, naar den kom forbi? Vil du vide, hvorledes de fæstede Rævehaler og Æselsører paa de teologiske Professorers Rygge eller smækkede Pagerne ned over deres stramme Hoser, naar de bragte Vintil deres Herrer ? Vil du vide, hvorledes de samlede Lopper og Lus hos Tiggerne paa Sankt Innocens Kirkegaard og strøede dem ud over de sødeste Damers smaa Halse nede i Skibet i Kirken, hvor de slet ikke maatte være, eller hvordan de med smaa Spejle rettede Lyset lige i Ansigtet paa Mænd og Kvinder, saa de helt tabte Hovedet? Eller vil du høre om Kløpulver eller Nysepulver eller andet saadant mere? Det kan jeg fortælle dig om — men om Studeringen ved jeg meget lidt.«

Birgitte saa fornærmet ud, de andre lo.

Bent havde det som mange, der kommer hjem fra Rejse; han vilde gerne lade som om han havde været med til alskens Uglspilstreger og saa havde han i Virkeligheden set paa alt dette med samme bøse Mine, hvormed Birgitte Gøye nu saa paa ham.

»Lærte du ikke noget?« spurgte Ermegaard; hun vilde, at Bent skulde vise de andre, at han var en lærd Mand,192

det spredte Glans over Familien; der gik allerede meget Ry af Ellines Frænde, Peter Okse og hans Hovmester Hr. Christiern Moreing berettede om al den Fremgang han gjorde.

Bent kunde fortalt en Del om den unge Peder og om Hr. Christiern ogsaa, men det gjorde han ikke. Man skal aldrig tale ondt om Landsmænd i Udlandet. Om sig selv gad han ikke fortælle godt, lidt ondt kunde aldrig skade.

»Jo,« sagde han, »jeg læste Græsk med en Grevinde.«

Alle Pigebørnene slog Hænderne sammen — en Grevinde!

»En gammel Dame?« sagde Ermegaard.

»Nej, en ung,« sagde Bent, — »og meget smuk.«

Birgitte snerpede Munden sammen. »Tro I mig, dernede i Frankrig gik Bent rundt lige saa sippet, som han altid har gjort herhjemme og nu vil han fortælle os, at han læste Græsk med en ung, skøn Grevinde.«

»I spørger jo,« sagde Bent smilende. »Vil I høre alle mine Elskovseventyr fra Frankrig, skal I faa hver eneste et!«

De trængte sig sammen om ham, og Ermegaard lo. Hun kendte Bent for godt, men Bent selv ærgrede sig, fordi han intet havde at fortælle.

Fru Sophie Mogens Bille spurgte saa Bent, om der var megen Elskov mellem de Unge ved Kong Frans* Hof, og Bent svarede, at der ikke var andet. Kongen havde flere193

Koner end Stortyrken, og alle de franske Riddere elskede hverandres Koner over kryds og tværs.

»De Narre,« sagde Birgitte, »skal det nu være rart Jeg kan forstaa, at de unge Karle løber efter Kvindfolk, men at en Mand, der har een Kone, ikke har nok....«

»Det er nu Skik i Paris,« sagde Bent.

Og de unge Piger korsede sig, for de troede virkeligt, at det var Lov og Skik i Frankrig.

»Elsker de saa hinanden paa det græske Sprog ? « spurgte Ermegaard, hun vilde vide Besked om Grevinden.

Men Bent vilde alligevel ikke rigtig ud med Sproget.

»Dejlige er de,« sagde han, »selv en teologisk Student som jeg kan ofte blive fristet Og saa er der det ved det, at dernede tænker Kvinder kun paa Elskovs Gækkerier. De læser Romaner og synger Viser, der alene handler om Kærlighed. De læser dem paa Fransk og Latin og....«

»Græsk,« tilføjede Birgitte og vrængede ved det.

»Netop,« sagde Bent »Væggene er dækkede med dejlige Billeder af Guder og Gudinder med ingenting paa, og langs med dem staar Statuer af Mænd og Kvinder lige saa nøgne som de er komne til Verden. Mændene gaar med Silkehoser saa stramme, at de maa hænge dem op og hoppe ned i dem, og Kvinderne er nøgne til langt ned paa Ryggen, forresten ogsaa dybt under Brystet«

»Dér maa være meget rart at studere til Præst,« sagde Birgitte og slog Smæld med Tungen.

Saa lo de alle.

»Bent lyver,«sagde Ermegaard, hun vilde redde Familiens Ære.

Men Ane Bille, som var trolovet med Knud Henriksen Sparre, der havde fejdet med de Franske i Tyskland og Savoyen, mente, at Bent havde Ret, fordi Knud Henriksen fortalte det samme.

Alle Pigerne tav, og Konerne rømmede sig. Knud Henriksen havde et ondt Rygte, og Bent blev virkelig lige saa mistænkelig som Knud Henriksen.

»Lever da alle Kvinder og Mænd saa ondt og uskikkeligt, som I siger?« spurgte Fru Sophie Mogens Bille.

»Alle dem, vi Danske ser og bringer Bud om til Hjemmet,« sagde Bent medet skalkagtigt Smil. Han vidste godt nok, hvordan danske Rejsende skal tale om Paris.

»Tro mig,« sagde han, »Dydens Vugge staar i Danmark.«

»Far har Ret,« sagde Birgitte Gøye. »Hvad skal de unge Mænd i Frankrig, de bringer kun stramme Hoser og

Unoder med hjem.«

Alle saa paa Bent; de stramme Hoser klædte ham fortryllende, som han stod der uden Vams, og Solen skinnede altfor muntert til Moralprædiken.

»Nøgenhed er skøn,« sagde Bent, »det lærte de Gamle, og nu har vi i mange, mange Tider gaaet og hyllet os i lange Kapper. Vi er skabt for at ses, som det skabte er til for at ses.«195

»Du vil maaske vandre om ligesom Adam ogEva i Paradiset, Bent?« sagde Fru Sophie Podebusk.

»Naar Aarstiden er til det,« sagde Bent og lo.

Ermegaard syntes alligevel, at det var et underligt Udbytte af teologiske Studier. »Har du da slet ikke lært noget?« spurgte hun.

»Jo, at gaa nøgen,« sagde Birgitte Gøye, »det hører du jo, og saa at elske over Kryds og Tværs.«

»Benter Kannik,« sagde Ermegaard vredt. »Gejstlige Mænd gifter sig ikke.«

Det var Religionskrig, der trak op. Mogens Gøyes Døtre var lutherske, Billerne og Podebuskene var katolske.

»Hvorfor skal en Præst ikke have Lov til at gifte sig?« sagde Birgitte trodsigt. »Se paa ham der, efter detStudium, han har gjort i Paris, tager han sig en Frille, maaske to eller tre. Er det bedre? Saa hellere gifte sig med en ærlig, dansk Mø — siger jeg.«

»Det vil vi ikke skændes om, Birgitte,« sagde Fru Sophie. »Der kommer nye Skikke til Danmark ogsaa andetsteds fra end fra Frankrige.«

»De franske Bisper har ogsaa flere Koner,« sagde Bent drillende, herhjemme var han nu den fordærvede Franskmand, og det vilde han være her i St Clara Kloster.

Der var ingen, der troede paa ham.

»Gifter de sig unge dernede?« spurgte Elline; hun vilde lede Samtalen ind i et adstadigere Spor.

»Det bliver vel som her,« sagdeBent, »men unge Piger

ir196

har mere Glæde af deres Ungdom. Jeg saa ved Hove i Paris unge Frøkner danse med Fruerne og tage Prisen i Dansen. Herhjemme sidder I jo i Klostret som Kyllinger i enHønsegaard, til en eller anden behjertet Hanekylling frier Jer ud.« Det sukkede de unge Piger til» for det var sandt »Det var det første fornuftige Ord, du talte,« sagde Birgitte Gøye. »Dernede vælger de selv deres Mand.«

»Tror du, Birgitte?« afbrød Fru Ermegaard. »Nej, har Bent Ret med det, han sagde, om at elske paa Kryds og Tværs,saa er det der som her i det Stykke, blotat de danske Kvinder ærer deres Hjem og deres Løfte.«

»Danske Kvinder har Graasten, hvor Hjertet sidder paa deres franske Søstre,« sagdeBent—den samme Bent, der talte saa skønt om sin Søster ved Symposion! »Nej, vil I vide, hvorfor det er herligt at leve i Frankrig, saa er det først, fordi der vokser Vinen og dernæst, fordi Kvinderne i Frankrig ved, hvad Mænd er værd og forstaar andet end at bøde Hoser og spinde Lagen.«

»Saa skulde du være bleven i Frankrig, Bent,« sagde Ermegaard, nu var hun vred.

Margrete Podebusk, som var lille og spædlemmet, men smilede med et stort Smil, ståk Hovedet frem over Elmegaards Skulder, hun stod paa en Bænk ret overfor Bent »Bent er jo netop kommen hjem for at lære os alt det, ikke sandt, Bent? Det var jo dog ogsaa en god Lære for197

os alle. Bent skal væreBisp, og nu kaster viLodom, hvem af os der skal være Bispefrue.«

De lo alle.

»Det kan man kalde Sommersolskinsvejr,« lød en klangfuld Røst bag Pigerne.

Klyngen spredtes, og der stod Roskildebispen rank og statelig i sin sorte Fløjlsvams med Guldkæde om Hals og vajende Fjer i Baretten.

»I leger« — sagde han — »med Bent; lærer han Jer franske Unoder?« spurgte Bispen.

»Vi kaster Lod om, hvem der skal være Bispefrue,« sagde Margrete og saa Bispen fast i Øjnene. »Og ved I, hvem Loddet traf?«

»Nej,« sagde Joachim Rønnow.

»Birgitte Gøye,« sagde Margrete frækt

Birgitte rødmede helt ned under Linet, men Bispen lo.

»Var Bispen min Faders Søn, saa tog jeg Loddets Kast og takkede til. Ogsaa jeg har været i Frankrig og det mere end en Gang. Der lærer man at forstaa Spøg, helst naar det er en smuk Pige, der spøger, Margrete. Men nu tager jeg Bent fra Eder, vi har vigtigere Sager for end at kaste Lod om Skønjomfruer.«

Klyngen løstes, og Bispen lagde Armen omBentsSkul-der og drog ham med sig.

Birgitte Gøye gik tæthen til Margrete og sagde lidthæst: »Hvorfor sagde du det, Margrete?«

f

I198

Saa slog Margrete sin spinkle» hvide Arm om hendes Hals og kyssede hende. —

Der var jo Sommer og Solskin i Klosterets Have.

Henimod Aften stod Bent i Klosterhaven og stirrede op mod Solen, der sank over despidseKirketage. Han tænkte paa de unge Kvinder og smilede, han mindedes Grevinde deNeuilly. Hun skulde setdehvideLamiKlostergaarden og ham, Franskmanden, Bent Bille, der i Paris var den undselige Nordbo. Det var jo meget lettere at spøge med unge Kvinder her end dernede, hvor de ikke alene talte om Elskov i Spøg, men hvor der var Alvor i deres Blik, naar de hviskede. —

Bent hørte Skridt over Havens Gange og vendte sig rask. Der stod en ung Kvinde for ham, hun smilede.

»God Aften, Bent Bille —!«

Det var Clara Ambrosiusdatter.

»I her, Jomfru Ambrosius',« sagde Bent og tog hendes Haand.

»Ja,« sagde hun, »jeg bringer lidt til stakkels Søster Barbara, de arme Nonner her er fattige.«

Bent saa paahende; hun smilede, men han syntes dog» der var Alvor bag Smilet.

»Hvorfor ser I saaledes paa mig, Hr. Bent ?« spurgte hun.

»Fordi I er smuk,« sagde han.

»Aa, I har vel set smukkere Piger her før i Dag — blandt de adelige Frøkner derovre fra.«199

Clara slog med Hovedet mod Gaarden ved Pilestræde.

»I er den smukkeste, jeg nogensinde saa,« sagde Bent.

'Lærer man saadanneOrd iFrankrig?« spurgte Clara.

»Nej,« sagde Bent, »man lærer dem først i Danmark. Tro mig, de unge Kvinder i Danmark er langt skønnere end i Frankrig.«

St Bent tog et lille Nap i Bent Billes Trøjeærme, og det var godt, for Solen var ved at synke, og havde St Bent tøvet lidt endnu, havde Bent Bille kysset Clara Ambrosius lige paa Munden, og hun havde kysset ham.

Nu undredes hun over, at Bent gik stille ved hendes Side mod Klostret; havde hun vidst hvorfor, var hun blevet renlivet Lutheraner, som hendes Fader var det.

Nu vidste hun det ikke og var derfor Ven af Kanniker, Nonner og Helgener. — Mest af St BentOTTENDE KAPITEL

I Kapitelshuset

Sønden næst op til vor Frue Kirke laa Kapitelshuset, hvor Kannikerne samledes under Degnen Hr. Christiern Hvids Forsæde. I de bevægede Dage, da Rigens Raad paa den mindeværdige Herredag forhandlede om Kirkens Skikkelse, var Kapitelshuset Samlingssted for de gejstlige Raader, og her mødtes Kanniker og Bisper for at tales ved. Lektor Poul Helgen havde opstaaet sin Bolig hos Kantoren for at være til Stede, og han forhandlede daglig med Hr. Hans Henriksen, Biskop Ove Billes Sekretær, for at tvinge Raadets gejstlige Medlemmer saa langt ud, de turde vove sig, for den hellige, romerskeKir-ke. Men Sjællands Bisp arbejdede imod dem, og Lektor201

Poul knyttede sin Haand mod sin Herre. Vel var han som Karmelitterprovindual uafhængig af Bispen, men et Præbende ved Roskilde Domkirke knyttede ham alligevel til denne, og hans Munke var splittede og fordrevne fra Staden og Klostrene i de sidste Aar efter den rettroende Bisp Lage Urnes Død.

Joachim Rønnow havde stævnet Hans Tausen til at møde i Kapitelshuset og forsvare sin Omgang med de københavnske Kirker, men Lektor Poul vidste vel, at dette var Spilfægteri. Prædikanter med hele Klæder var Bispen ikke imod; han og Mester Hans var Venner, og kun dette skilte dem, at Hans Tausen ikke vilde bøje sig ind under Bispens myndige Enevælde. Saa gjaldt det da et sidste Forsøg paa at sprænge de to Mænds Venskab.

Det var den 6. Juli, og i de Dage, der laa imellem denne og Anders Billes Besøg hos Ambrosius, var sket store Ting. Herredagen var sprængt. Natten mellem den 3. og 4. Juli havde Mogens Gøye og Erik Banner hemmeligt forladt Staden for ikke at besegle den Reces, hvorved Landets kirkelige Forhold var bleven ordnede.

Bispen af Roskilde havde vundet Sejr paa Herredagen; —som man havde udskudt Kongevalget efter hans Ønske, havde man lagt Kirkens Styrelse alene i Bispernes Haand og det saaledes, at enhver Bisp i sit Stift kunde lade præke Ordet, som han vilde. Bisperne var Konger i deres Stifter. Der var skabt en ny, dansk Kirke med syv Paver, der enevældigt herskede over hver sit Stift202

Joachim Rønnow havde vel ikke beseglet selve Recessen, paa hvilken kun 23 af Raadets Medlemmer havde sat deres Segl, men den var hans Værk, baaren af hans Tanker, ikke en Bekræftelse af den hellige romerske Kirke men af en dansk Bispekirke.

Kun tre danske Rigsraader brød ud, da denne Beslutning under 4. Juli kundgjordes for Folket til Efterlevelse. Alle de andre satte deres Segl under. De tre, der manglede, var de to bortdragne og Odensebispen Knud Gyldenstjerne.

Da den skulde kundgøres for Folket, stod hans Segl mellem de andres.

Nu gjaldt det for Bispen at vinde Mester Hans Tausens Underkastelse under Recessen, saa var han Herre over København som over det øvrige Sjælland. Og saa flk hver Part af Riget skøtte sig selv, som dets Bisper vilde.

Derfor var Mester Hans stævnet til Kapitelshuset, hvor Bispen modtog ham tillige med de Rigsraader, der stod ved Bispens Side i Spørgsmaalet om Læren. Der var ialt 11 Mænd, og blandt dem Bispens Broder, Hr. Ejler Rønnow. Kannikerne var til Stede, blandt dem Bent Bille.

Bispen sad i en Armstol for Enden af Kapitelshusets store Sal, og rundt ham sad hans Kanniker og Herrerne af Raadet. Lektor Poul var til Stede, klædt i Karmelitter-nes hvide Kutte; hans Blik var bedrøvet, og han talte til ingen.

Mester Hans traadte frem i sin sorte, jævne Dragt med203

Vamsen aaben over det brede Bryst og det lyse Skæg bølgende over Brystet. Hans Holdning var rank, hans Blik venligt og lyst. Han havde jo intet at frygte. Byen var hans, og den salige Kong Frederik havde selv kaldet ham

til Nicolai Kirke. —

Bispen talte:

>Gode Mester Hans. Som I ved, har salig henfarne Hs. Naade Kong Frederik af det Navn den første udvalgt mig til Biskop i Sjællands Stift, at styre Stiftet med fuld gejstlig Magt og Myndighed. Endnu har Hs. Hellighed Paven i Rom ikke bekræftet denne Udvælgelse, og om det sker eller kræves, faarvi lade staa hen. Danmarks Rigens Raad, der efter Kongens Død har Regimentet her i Landet, har bestemt og for Folket kundgjort, at Bispen ene har Ret til at beskikke Præster og Prædikere, som skal opholde Messer og Gudstjeneste efter kristelig Skik, og har deres Sognefolk at leve efter det hellige Evangelium. I vil deraf se, at det Beskærmelsesbrev, den salige Konge gav Eder, nu ikke mere berettiger Eder til at prædike i Stadens Kirker, men I vil vide, at jeg altid har anerkendt Eders Nidkærhed og Gudsfrygt, og at jeg derfor nu som altid ined Glæde ser Eder paa Kirkens Prædikestol som den trofaste Guds Stridsmand I er.

Jeg har derfor ladet Eder kalde hid for med Eder at enes om dette, at I erkender fra denne Dag at ville præke Guds Ord rent som Eders Sind altid indgav Eder det,204

men vidende, at jeg hertil har beskikket Eder efter min Myndighed som Sjællands Bisp.«

Joachim Rønnow tav.

Mester Hans smilede og rømmede sig. Saa talte han klart og tydeligt, medens der var ganske stille i Hallen:

»Eders Naade ved, at jeg i alle verdslige Sager bøjer mig for Eder som for Rigets Raad. Jeg ved, at jeg i den Prædikegerning, den salige Konge satte mig til, vil kunne fremfare som hidtil i fuld Overensstemmelse med Eders Naade. Tage Indvielse af Eders Naade kan jeg ikke, den fik jeg af Gud, der lagde Ordet paa min Tunge. Men jeg er ikke alene Præst i København; Ordet forkyndte jeg først i mit Kloster, siden i Viborg, og mine Brødre forkynder nu Ordet over det ganske Land, som de har lært det af mig ved Guds Naade. I forstaar mig, og paa de vigtige Punkter, hvori vi afviger fra de papistiske Vanvittiges Lære, mener I som jeg. Det ved jeg, og det ved alle. Men Bisperne i Aarhus — i Viborg — i Ribe — Erkebispen i Lund? I Ly af denne Reces, som I kalder den, vil de forfølge Ordet og oprette det papistiske Afguderi overalt* i Landet. Det forbyde Gud, at jeg, der altid har staaet fremmest, skulde svigte mine Brødre. Nej, Eders Naade, i Guds Sag bøjer jeg mig ikke for verdslig Reces. Lad et almindeligt Koncilium træffe Afgørelse, og jeg bøjer mig for Guds Børns Røst, da det er ret, at Mennesker enes om det, der skal føres ud til mange. Mod Eders Reces hæver205

jeg min Røst her i Salen som ude paa Byens Prædikestole, saa længe min Tunge kan tale.«

Det var Krig — den smilende Præsts Blik var fast og hans Holdning raojt.

Lektor Pouls Øjne lynede.—Nu var da Hansken kastet.

Joachim Rønnow bed sig i Læben, men han beholdt Herredømmet over sig selv. Det var ikke én Mand, der talte, det var hele Staden København. Saa sagde han:

> I taler hovmodige og store Ord, Mester Hans, men Eders Sind er uden Svig. I nævnede et Koncilium; skal dette Tære den Nar af Hessen eller den Gæk fra Holsten? Eller trænger I til en Konge, der kan tale det Ord for Jer. Jeg maa være Jer Konge nok. Jeg beder ikke, jeg byder. Vid, at fra denne Dag befatter I Jer ulovligt med Stadens Kirker. I kan gøre, som I vil. Jeg lader mig ikke trodse. Møder man mig med aaben Haand, er min Haand aaben og vennesæl, som I ved. Mod Trods sætter jeg Magt.«

Hans Tausen afbrød: »I glemmer, Eders Naade, at I som verdslig Væbner købte Roskilde Bispestol af Kong Frederik og forpligtede Jer til, at Guds Ord og det hellige Evangelium skal klarligen og ret prækes, som Hs. Naade det tilforn lovet haver, og denne Forpligtelse har I paataget Jer overfor Kongen og hans Sønner; det kan de gode Mænd, der her staar hos, vidne, saa meget mere som en af dem selv forlovede sig med Segl paa Ære, Tro og Love, Eders Broder Hr. Ejler Rønnow, og de andre store og mægtige Mænd Hr. Mogens Gøye, Hr. Tyge Krabbe, Hr. Erik206

Banner, Hr. Oluf Rosenkrantz og Hr. Henrik Rosenkrantz vil I vel ikke sige deres Hals og Gods fra ved at bryde Eders Forløfte.

Selv har I ikke underskrevet den Reces, I taler om. Hr. Mogens Gøye, Hr. Erik og Hr. Henrik ikke heller, saalidt som Eders Broder; hvad Hr. Oluf og Hr. Tyge i blind papistisk Iver har gjort, det maa de svare til for Hertug Christian og Hertug Hans.

Men dertil kommer det ikke. I holder Eders Ord, som jeg holder mit, jeg gav den salige Konge.«

Der blev dødsstille i Hallen. Alle vidste, at Hans Tausen havde Ret, og Bispen havde intet at svare.

Joachim Rønnow havde rejst sig.

»Vi var gode Venner tilforn, Mester Hans, og dette skal ikke skille os. Jeg har trods mit Forløfte maattet bøje mig for den Reces, der gik mig imod, og som I siger, jeg gav den ikke mit Indsegl — men som Raadets Villie er den Lov for mig som for Landet.

Jeg vil glemme Eders haarde og stolte Ord, men disse Mænd har hørt dem. Og vi maa forliges.

Jeg hæver dette Møde —. men med Eder, Mester Hans, vil jeg tale i Løndom.«

[-UnderdybTaushedskiltesdetilstedeværende,deverds-lige-]

{+UnderdybTaushedskiltesdetilstedeværende,deverds- lige+} Raader tænkte paa Bispens Ord om Gækken fra Holsten, men Lektor Poul knyttede sin Haand i Harme mod Skinbispen, der taalte Kætterens arge Ord og sveg den hellige Kirke! —207

Bent Bille stirrede paa Mester Hans — det var altsaa den Mand, der beherskede Staden! Det var andre Ord Joachim Rønnow talte til ham end til Staklen forleden i Bispegaarden.

Han slog Følge med Lektor Poul og Kannikerne, og blide var ikke de Ord, Prælaterne talte om Roskildebispen. — Lektor Poul fnøs.

I Løndom taltes Joachim Rønnow og Hans Tausen ved. Bispen var rolig, helt imod Sædvane. Han forstod, at de Ord, Prædikanten sagde, vilde lyde over hele Staden. Han vilde Fred.

»Mester Hans,« sagde han, »I er stridbar, ingen uden I alene skulde vovet at tale de Ord til mig, dertil kender I mig nok. Men jeg er alene—jeg kan ikke vende Strømmen — endnu. Naar I og jeg staar sammen, kan vi tvinge Staden og Stiftet, og I faar Frihed til at tale.«

Hans Tausen rystede paa Hovedet: »Jeg køber ikke min Ret ved Uret. Jeg kan ikke andet«

Bispen slog med Hovedet: »Saa nødes jeg til at lade Eder indstævne for Rigsraadet.«

»Gør, som I vil, Eders Naade!«

»Ved I,« spurgte Bispen, »at man har forlangt dette, og jeg har svaret Nej. Om I blev stævnet for Rigsraadet, blev I dømt fra Eders Hals. Jeg kunde ikke frelse Eder.«

»Hvis Gud har Hensigt med mig til Danmarks Frelse, fandt han vel Udvej til at redde min Hals, skønt liden Vægt ligger der paa mit Liv.«208

Bispen tænkte.

»Mester Hans,« sagde han saa, »vil I give mig Løfte, at I ikke vil træde i Underhandling med de tyske Mænd i Stadens Raad, ikke benytte Eders Indflydelse til at opvigle Borgere og menige Mænd, saa skal jeg love Eder, at jeg skal gøre for Eder, hvad jeg kan. Men falde tilføje maa I med det gode eller det onde.«

»Saa sker det med det onde,« sagde Mester Hans. »Gaa i Fred da,« sagde Bispen. — »I vil nu blive stævnet forRaadet, jeg vil være nødt til at træde op mod Eder, og jeg vil gaa saa vidt, jeg kan forsvare det. Men min Haand skal være over Jer, derpaa giver jeg Eder mit adelige Ord og Haandslag.«

»Kan hænde I vil komme til at trænge mere til min Hjælp, Eders Naade, end jeg til Eders,« var Svaret

»Godt« sagde Bispen, »saa stoler jeg paa Eders Ord som I paa mit Men der skal være fast Regimente i Danmark — i hvert Fald i Sjællands Stift.«

»Gud aabne Eders Øjne for det ene fornødne,« sagde Hans Tausen og skiltes fra Bispen med et fast Haandtryk.

Han forstod bedre end de fleste den danske Ridderbisp. Der skulde ikke være Broderkrig i Danmark, om det stod

til ham, og saalænge Løsnet var det rene Evangelium

T

kunde ^avebondens Søn med sin Haand [standse Hr. Omnes ITREDIE BOG

ST. BENT

Motto: It Æble udi sig selff er skønt oc smukt nock alf begyndelsen/ dog om-sier voxer der Orme eller forrodnelse udi I oc det fordi Materien er forfengelig.

(Arild Huitfeldt: Blspekrønlcke. Portalen.)

Palle Rosenkrantz: BentlBille.

14FØRSTE KAPITEL Forspillet

»Bents sagde Joachim Rønnow til sin Kannik, da han var kommen til Bispegaarden sent om Aftenen den 13. Juli. »Jeg har bedt dig komme hid, fordi jeg stoler paa dig, og fordi du en Gang skal se, hvorledes Traadene slynges. Bliver jeg den kivagtige Christiern Hvid kvit, vil jeg gøre dig til Degn i København, og du vil da faa Præsteskabet her at styre. Det er derfor paa Tide, du lærer at se, hvorledes Stænderne bringes til Forlig. Om lidt kommer alle dine Frænder, flere Biller, de to Bisper ogsaa, dem kender du, og din værdige Fader, den klogeste af dem alle. Desuden kommer din gamle Herre Hr. Tyge Basspyd fra Helsingborg. Alle disse er blodtørstige, de vil se Kæt-

14*212

terblod, da de nu tror, at Verden falder i Staver, fordi Troen ændres. Det er dumt. Man skal give Troen Løb, der kommer altid en Teolog, der dæmmer op og lægger de vilde Foler i Tøjle. Jeg venter intet af Paven og bier, til den nye Lære finder sin Teolog. Selv forstaar jeg ikke Teologi, men Tøjlesløshed i Trossager tror jeg ikke paa, dertil var St. Paulus og de andre for kloge.«

»I vil altsaa ikke lade Hans Tausen anklage?« spurgte Bent. »Raadet forlanger det jo dog, og Billerne, som I siger er de fleste og de stærkeste, nu da næsten alle de andre Herrer har smurt Haser med Bispen af Odense og Rigshofmesteren i Spidsen.«

»Meget rigtigt,« svarede Bispen. — »Og de tiloversblevne har forenet sig idag om et Enighedsbrev, som ret skulde binde dem sammen. Vi har snart brugt al den Vox, der var at faa i Staden, til Brevsegl, og for hvert Brev, vi beseglede, blev vi færre. Nu da vi skulde bedyre vor Enighed, var vi syv Bisper, to Priorer og fem verdslige Raader, deraf treBiller, Tyge Krabbe og gamle Predbjørn Podebusk. Det vil sige, alle de andre femogtyve Raader, som skulde være enige med os om at staa Last og Brast og om Kongevalget, har beseglet deres Uenighed med blinde Segl i Remmene. Synes du Bent, som er en fornuftig Ungersvend, at dette er Tidspunktet til at slænge Ild i Synet paaBorgerne i København, der tilmed er fortumlede af Tyskere og lybske Søfolk.«

Bent rystede paa Hovedet. »Farligt erdet i hvert Fald«.213

»Ærkedumt,« sagde Rønnow, »og jeg gør maaske ofte noget galt, noget dumt gør jeg aldrig. Jeg prøvedeMester Hans med det gode, det gik ikke, og jeg vil ikke bringe ondt over en Mand, som er mig Guld værd og den klogeste af dem alle I«

»Hvad vil I da?«

»Opføre et Skuespil, bitte Bent, den artigste Komedie, der længe bar været set i København, og hele Borgerskabet skal medvirke. Dig under jeg at kende Komediens Gang, du har jo fortalt mig om Plautus, som de spillede hos Bispen i Paris,—Menæchmus, ikke sandt Vel, du skal se Menæchmus opført paa Raadhuset i København. Tvillingebrødrene er Bisp Joachim Rønnow af Roskilde, værdig Herre i Gud, den hellige, apostoliske Bisp i Udvælgelse heri Stiftet, og Joachim Rønnow, dansk Adelsmand og Lensherre. Hustruen, hvis Palla jeg stjæler, er Mester Hans, den romerske Kirke med dine kære Frænder og Hr. Tyge er Skøgen Erotium. Jeg bytter blot Rollerne, ser du. Jeg tager Stadens Kirker fra Mester Hans og flyr dem til Kirken, der giver mig dem igen. Siden skal Mester Hans atter faa dem. Men til dette behøver jeg to Skikkelser, og gamle Lektor Poul skal være Snyltegæsten Rohalen, der holder de opbyggelige Taler. Spectatores er hele den københavnske Borgerstand. Komedien bliver artig, skal jeg love dig. Og Mester Hans skal bøje sin Nakke, som jeg vil; saa skal han faa sin Villie.«

Der hørtes Klirren af Sværd og Spor i Forhallen.214

»Der har vi de uretmæssige Erhververe af Kirkens Pal-la, <v sagde Bispen. »Hør nu, Bentlille og døm saa, hvem af os er den klogeste?«

Rigsraaderne traadte ind og hilste venligt paa Bispen. Ogsaa Bent fik en kærlig Hilsen og et varmt Haandtryk af Hr. Anders. Han saa gerne, atBent stod sig vel med sin Bisp, og han tænkte saa smaat paa Degnedømmet i København. Hr. Anders Tanker tog altid Vej efter Præben-der til Bent

Herrerne bænkedes.

Saa kom Bisperne, seks i Tallet. Hr. Olaf Munk traadte nu helt i Knud Gyldenstjernes Plads.

Bisp Ove af Aars talte for dem alle og fremlagde Anklageskriftet mod Mester Hans Tausen. Hans Blik svævede rundt i Kredsen: »HvorharviLektorPoul?« spurgte han.

»LektorPoul?« sagde Rønnow, »gørsinPligt i Morgen, i Dag læser han over paa sin Videnskab, det vilde skade hans Iver, om han var her til Stede.«

»Pønser du paa Spilfægteri?« spurgte Hr. Tyge lidt hvast

»Ingenlunde,« svarede Rønnow med Smil. »Jeg har Eder alle saa kær, at jeg gerne vil samles med Eder i Morgen Aften, og krummerletHaarpaaHansTausensHoved, staar Byen i Flammer, inden Sol gaar ned. Ingen af Jer ved, hvad det vil sige at være den menige Mands Afgud.«

»Men vi ved, hvad Hoben formaar at udrette,« sagde215

Hr. Tyge og slog paa sit Sværd. »Bønderne i Skaane kan tale med om det«

»Du har Ret Tyge,« sagde Rønnow med samme listige Smil. »Du ved, hvad det vil sige at være hadet; men et er en Hær af Rejsende og Hestfolk mod Bønder paa aaben Hede, et andet en Flok galne Ulve mellem Mure og Stræder i en By. Vil I Mester Hans' Død, saa vil jeg ikke lege Legen med. Det er mit sidste Ord.«

Ove Bille bøjede sit kønneOldingehoved: »Min Broder i Gud har Ret. Det er et Vovespil.«

Torben Bille, Erkebisp af Lund, brummede, og Hr. Tyge stødte Sværdet i Gulvet: »Vent Venner, til vi kommer til Skaane, der skal Piben faa en anden Lyd.«

»Vi venter,« sagde Rønnow, »gem Eders Blodtørst til Malmø. Det rager ikke mig. Jeg er villig til at anklage Mester Hans for Skandskriftet mod mine Brødre i Gud og til at anklage ham for Københavns Kirker og andet os imellem for mig selv....«

»Men Kætteriet?« afbrød Bisp Ove.

»Det ladervi LektorPoul besørge, han er alligevel den eneste Mand i Danmark, der ved, hvad vi tror paa — eller hvad vi skal tro paa. Teologien i sin Hædersplads! Lad ham og Mester Hans disputere, som de begge inderlig gerne vil. Den staar sig i Disputatsen, der har de stærkeste med sig. Men jeg vil ikke være med til at maale

Rigsraadets Styrke med Almuegunst i en teologisk Disputats, som hverken I eller jeg forstaar.«216

Bispen af Roskilde er den klogeste, tænkte Bent Han stod ved Vinduet og saa stille til, medens Herrerne larmede og talte i Munden paa hverandre.

»Venner og Frænder,« sagde Rønnow fast. »Tiden er kort, og jeg har meget at tage vare. Lad os erkende, at dette er et Skuespil; kunde I, som I vilde, saa huggede I HansTausen Hovedet fra i Morgen denDag og lod de andre Prædikanter følge ham. Det var kort Proces, men det kan I ikke. Det taler vi altsaa ikke om. At lade Anklagerne dømme den, de anklager, vilde udæske heleFolket, altsaa anklager vi Bisper, og de verdsligeRaader dømmer, men da disse ypperlige Herrer ikke befatter sig med Kirkens Sager, og da de ikke tør bruge Sværdet, skyder de Sagen til vor Naade ved Dannemænds Bøn, og vi finder en lempelig Maade at skaffe os Mester Hans fra Halsen.

Derom maa vi først være enige. Saa skal I faa Lov at stemple ham som Kætter, hvis I tror, at Lektor Poul i denne Time kan omvende en eneste Menigmand her af Staden. Jeg har endnu aldrig hørt, at selv det klogeste Ord kunde vende en Forsamling fra den Mening, den har og vil have. Men maaske de himmelske Hærskarer gør et Under i Morgen.«

Jørgen Friis rejste sig med Harme: »I haaner os, Hr. Joachim.«

»Brødre i Gud,« svarede Roskildebispen. »Vi har i Dag beseglet et dyrt Brev om Enighed. Jeg har vel otte Hundrede Knægte her i Staden og er stærk nok til at være217

enig med Eder alle. Men aden mig er I om Halsen, hvis I vil vide det.«

»Du truer nok,« gryntede Hr. Tyge.

»Fred, Fred,« sagde Anders Bille og løftede Hænderne. »Kalder I dette Enighed?«

»Kald det, hvad I vil, Hr. Anders,« sagde Roskildebispen tvært »Nu er min Taalmodighed tilende. Jeg kan ordne mig med Mester Hans uden Eders Hjælp, naar først I er vel ude af Staden. I har bedt mig hjælpe Eder for at statuere et Eksempel og lamme de lutherske Prædikanter. Jeg føjer Jer, om I føjer mig. Men Stadens Porte staar aabne for den, der vil ride af Byen. Vi var syvogtredive for en halv Snes Dage siden, nu er vi sytten og kun tretten Mand her til Stede. Jeg rider ikke af By, at I ved det.«

Herrerne tav, men knurrede atter, da Bispen krævede, at alle Københavns Borgmestre og Raadmænd med 4 Mand af hvert Rodemaal skuldevære til Stede, samtBorg-mester og Raadmænd fra Malmø. Rønnow blev ved sit: — »Skal Komedien opføres, vil jeg have Spectatores, og skal jeg fælde Dom over Mester Hans, skal Københavns Borgere deltage i Dommen.«

»Men om de nu nægter det?« spurgte Bisp Ove.

»Derfor lade I mig raade,« var Rønnows Svar.

DaBisper og Rigsraader havde forladtHallen,togBent Rønnows Haand og sagde: »I er født til at herske.«

Rønnow smilede og strøg sitMundskæg. »Detteer endnu218

Prologen, Bent Før nu Raadsherrerne til mig ad den bageste Dør, ogsaa til disse Skuespillere vil jeg tale.«

Tunge, sorte og mørke var Raadmænd og Borgmestre af København, da de stod frem foran Bispen i Hallen. Han talte kort og fast til dem, mere som Befaling end som Anmodning.

»Som I ved, tragter Rigens Raad og Bisperne Mester Hans efter Halsen. I ved, at jeg er Mester Hans' Ven, som jeg er Eders. Havde han villig bøjet sig for mig, havde jeg beskyttet ham mod alle Verdens Bisper og Riddere, mod Paven og Tysklands Kejser. Men Mester Hans er hal-starrig og trænger til en Lære. Han har forset sig og maa lide sin Dom.«

Raadmændene knurrede.

Bispen stødte sit Sværd i Hallens Sten. »Hør, hvad jeg har at sige, og ti, mens jeg taler. Rigens Raad dømmer

Mester Hans, om han er Dom skyldig, og I dømmer efter Eders Overbevisning, der sikkert vil blive den samme som Rigens Raads, thi Ret er Ret alene. Men medens I dømmer, stiller I Mester Hans til Bispernes Naade, og for den raader jeg. Dømmer I med mod Hu, saa stiller I med Glæde til Naade. Og I har mit adelige Ord paa, at ikke et Ord skal krummes paa Mester Hans' Hoved, ikke en Penning tages af hans Bo. Kommer Mester Hans siden til mig og giver gode Ord, skal alt være usket, og han atter staa iblandt Jer.«219

Borgmester Poul Hansen talte: »Hvorfor saa dette Mummespil?«

»Fordi jeg vil det,« sagde Bispen kort. »Jeg er ked af Kævl ogSkændstale. Ro skal der være i Staden, hver tro, hvad han vil, men Tiden er ikke til at hobe Tønder i Guds Hus, som skal være en fredlyst Hal. Vi har Fjender nok udadtil, og i vor Midte gaar, som I ved, de tyske og og lybske Ulve snigende rundt Vi danske Mænd maa kunne stole paa hverandre. Det er min Villie, og da jeg mener hver dansk Mand det af Hjerte godt, maa I ville som jeg.«

Anders Halager, den besindigste af Byens Borgmestre, traadte frem: »Eders Naade har Ret, men Ambrosius Bogbinder og Hans Bose med de lybske Udsendinge har opviglet alt Folket mod Raadet og Eder, og Byfogden Hans Vinke siger, at han kan ikke staa inde for Freden i Morgen.«

»Netop derfor skal I være med. Vel er Almuen taabelig, men saa taabelig, at den skulde tro, at I vil Mester Hans ondt, er den ikke. Følger I mig, bevarer vi Freden, følger I mig ikke, skærer de lybske Svende Halsen over paa Eder og Eders Hustruer og Børn, medens de løber Pandebrasken itu mod Slotsporten og Bispegaardens Egeplanker.

Jeg vil ikke tigge, jeg vil heller ikke byde eller befale. Plej Raad, om I vil gøre, som jeg siger, eller om I ikke vil det. Har jeg Valget mellem Fred med Rigens Raad og220

deres Ryttere og Knægte eller med Eder, er Valget ikke svært, og ihvordan det gaar, bliver det Jer, ikke mig, der maa række Hals. Nu er min Tid kort, vi ses iMorgen—.«

Raadmændene gik, nedslagne og tause, som de var kom« ne, men Bispen sad længe ved Vinen med Bent og talte om den Dag, der skulde komme.

»Det gælder at handle,« sagde han. »Lad en Sag være nok saa retfærdig, skal der bygges paamange, bliver det Tilfældets Værk, hvorledes den falder ud. Kloge Ord, Visdomstale, alt er spildt paa en Forsamling. Styrke og Villie er alt, og alt maa være tilrettelagt forud.«

»Men Hr. Omnes?« spurgte Bent. — »Almuen?«

»Hvordan Spectores tager et Skuespil, kan ikke den klogeste Korfører paa Forhaand vide.

Du vil altid erfare, Bent, at den kloge, den der skuer vidt og ved, hvad andre ikke aner, vil staa alene. Du kan lede alt Folket, om du sætter din Fod paa dets Nakke og tvinger det med Vold. Du kan lede det ved at præke og synge for det, det ingen forstaar, men alle raaber i Munden paa hverandre. Men prøv at træde frem med en fast Villie, en klar Tanke og sig til Folket: dette er det rette, forstaa det selv og følg mig saa i Frihed.--

Du kommer til at gaa alene, medens Hoben søger efter den, der vil tvinge den, eller den, der vil skraale for i den kendte Tone.

Hans Tausen leder disse Almuesmænd med Salmer, hvis Tone de ikke kan træffe, med Ord, hvori de aldrig221

i Evighed kan fatte nogen Mening, om der overhovedet er Mening i dem. Jeg kan føre dem, saa længe jeg sætter sporeklirrende Hæl paa deres Nakke — men vilde jeg sige til dem: frie Borgere af København, dette er det rette, vælg det og følg mig, vilde de haanle eller spidde mig paa deres Piker.

Folket valgte Paven, Bent, og nu da de er kede af ham, vælger de smaa Paver, eller de bøjer sig stramt under den, de sætter op under Skyerne, ham som ingen kan se, oghvisRøstdekun hører gennem taabelige Prædikanter. Det falder dem ikke ind at løfte Hovedet frit og lytte. Nej, Valget, Bent, er Herskerstaven eller Narrebjælden; de følger begge.

Saa griber jeg hellere Herskerstaven, thi her paa Jorden er der kun een Frihed: den at herske. Det naas kun ved klogt at bøje uden om Faren og tage Sværdet ved Fæstet, som jeg vil gøre den Dag, jeg staar rustet dertil.

Med Krumstaven leder man ikke Folket i Danmark mere. Saa lad os prøve Sværdet med Korshæftet; thi Kors skal dertil — Kors og Sværd i Forening.«ANDET KAPITEL

Det store Skuespil.

prolog.

V), effterøfereffne: ttbçøe fcrabbe Danmarcfeiø Viges Aarøfe/ prebbførn pobebuøfe/ f>aiiø JSilbe/ peber Xøcfte/ ®luf'Roøcnhrant3/®tto1crumpcn/Joban(S)ie/5oban,lIlmc/ Snberø JStlbe/ fiteló Xunøe/ 1>oløer ttløtanb/ ttrfttb THI-øtanb/ftnubJSilbe/ Glanøpobebuøb/ Clanø JSilbe IHbber/ tiielø JSrocfe oc ftitub (Bçlbenøtjerne Danmarcfetø Kiøeø 'Raab/ ofterværenbiø JBorøemeøter oc Uaab i ftjøbenbaftn meb nogle »orøere att buert Hoerømaal bet øammeøtebø/ biøUøiøteJSocøemeøter oc noøle Uaabmænb af Aalmøe Äc. $iøreaUevftterUøt/oc ftienbfømeb bettevort aabne JSrefT/ at ibaø ber paa Kaabbuøet/ værbføe tfæbre meb (5THJB)/223

2>anmarcfeiø JSiøfcoper oc prælater torøamlit vaare/ oc i rette battbe fcalbet Aeøter f>anø Gauøøøn prebicantfor en Scanbbog bant) nogle Bar torlebne ubøftref oc prente lo b/ i bvilcfeen banb øfuclber oc ftalber dennem Cçranner/ jSe« bragere/ oc baarbnacftebe oc torblenbebe fmubber/ øom ingen Aanb enten meb ®rb eller Øiewing nçttfge vaar cl meb mange andre baanlige oc øftenbta ®rb/ ber at øamme Jtogopregnebeøombattløtebevaar/øammelebiøbeftlagebe Værbfge faber f>er Soacbim "Rønnow ubvalb JSiøfeop til Koeøfeflbe/ at øamme Aeøter f>anø Cauøøøn meb øine anb-benøere/ battbe øfg befattet meb alle ftircfeer i ftføbenbattn/ beøçnberlfg SANCTI NICOLAI ftircfee/ oc berover økul* be Aeøter f>anø Gauøøøn paa Capitteløf>uøft i nogle att Danmarcftiø iHøeøKaabø nærværeløe/ taUtforneffnbe f>er Soacbim "Rønnow unber Asen meb nogle baanUge oc bott* mobfge ®rb/ Stem vaare oc nogle Qrb aabenbare rørb for 00/ øom Aeøter f>anø Gauøøøn øftulbe battue øferettvit oc øagt/ betfrøçrørbfgeSlterøSacramente tor nær/øom meb ttoenbe banøjtøger ba beviøtiø/ oc banb øf g berfor baBar* øagebe f øaa Aaabe/ £nbog at een af øamme Jtøger/ ettter bpf leften ben anben øftreffven vaar / ban øelttmeb banø egen f>aanb corrigerit/ ubiøferettptt oc offverøett battbe/ at bet vaar for en Sfcrttfrertø forøømmeløe/ om be vaar nogit ubi forøset/ ber bet frøçværbige Sacramente paarørbe/ men ba befeienbeoc tfløtob Aeøter f>anø/ icfteat bet øanbe ocVær* bige <5XIB)b Xegeme unber JSrøbø oc WjnøXfgneløe øom en Gbriøtelig præøt cons&crerer oc øiger ubi Aeøøe JEm*224

bebe/ oc øettiø effter ben Cbrtøteliøe Vommete ftfrcMø vebteøt oc øhicheløe/ baabe nbt Aonøtrantä oc Pixide.

Da eliter øaabanne Sager/ felaøev oc ftfieremaal øamme Aeøterfeanø imob øfcfe blev ber øaa paaøaøt/ atbannem bertor burbe at øtratttø baabe eliter Tovenl oc øtanbe til rette som Stabs Privilegier inbebolbe/ uben bneø be vær» biøe Derrer/ JSiøper oc prælater bam naabeliø bet ubi an» øee vilbe/ øaa fot «ubø oc alliø vor MerliøeJtøn ølrølb/ om« btoøe/ oc forlobe øamme værbiøe Derter øaaban Stratt oc peeii/ øom Aeøter1>anøforølrølbt baltbe/ oc meb rette Ube oc tmbøielbe øftulbe/ boø tøaamaabe/ atbanbber eliter Icke øfeal befatte øtø meb noøen afffornettnbe ftircfter/ berubt at præbtcfee/ ener anben tttenøte at øløre/ øammelebiø es eliter benne Daø øfttittve JSøøer/ eller prente labe i noøen maabe/ btøltøeøte øfeal banb ølffve øfø bet all Stfctet fnben en &aanft3 (Etb f bet øeniøte/ oc øiben bet eliter es Start«* lanbø eller Sfeaanøfee Stfct at beøøøe/ oc bntlcftet Stfct banb øiben enten t#sn eller Sntlanb tflfeommenbiø vorber/ øka(banb icke ubi prente/ prebfcfee eller noøft|>reøte£m« bebe toretaøe eller opbolbe ølø i noøen ftfrcfce tnbtrenøe/ imob JSføperniø Dtllte/ Wbøfeaff/ Samtgcfte oc Jtetalntnø/ Stem/ bør oc øfeal forneffnbe værbtøe DerrefeerSoacbfm •Rønnow (en til øfø annamme oc bebolbe forneffnbe øine ftircfter ber t Ittøbenbaltn/øaa frf øom banø yorfæbre/ JStø« perne nbi Itoeøfettbe att en (tbrføteltø Sfefcfc oc ætUø øeb» vane/ altlb tilforn ubebinbret nçbt oc battt battver/ oc øfeal baverøfetcfeeoctnbøetteprKøteroøpræbfcanter/øomliere oc torfeçnbe betDelUøe £vanøelium oc Ønbø rene ®rb/ øom225

be ansvare ville oc befeient være/ DføUøeøte miniBtrere Sacramcnterne/ bolbe Aeøøc oc anben Øubøtieneøte/ øom CbriøteMøt oc tilbøcltøt er nbf aUe maabe/ Qtttvit ubt Klø* benbaftnI Aanbaøen neøt cffter S. ftnub ftonøtø

9agl Bar 1533 nnbcv vore Signeter. —

Raadhuset paa Gammeltorv var fyldt af en Skare; hvis straalendePragt blændede Øjet. Rigens Bisper med deres Kanniker og Prælater, Rigsraader med Sinder og Svende, Byens Borgmestre og Raadmænd, Mænd af alle Roder, Drabanter, Bysvende i Hundredtal samlede i Hallen som til en Ret.

Den Ret, Rigens Raad havde sat og indstævnet Mester Hans Tausen at svare til Ord og Gerninger.

Stærkere end hele den straalende Ret var denne ene Mand, der stod foran Rettens brede Bord i sin tarvelige, sorte Dragt, bred og rank, Tavebondens Søn, hvis Navn alle danske Mænd kender, og hvis aabne, ærlige Hu har kastet en Glans over hans Navn, der vil straale, selv naar det, der var hans Livsværk, synesSlægten falmet og blegt.

Hvad der hændte denne Mand paa dette Sted, paa denne Dag, ved alle danske Kvinder og Mænd, og derved skal ikke dvæles.

Dog vil det, der fortælles, synes mange nyt, fordi Tiderne har sat et Stempel derpaa, der ikke er alles, men en enkelt Stands.

Derfor fortælles her noget af det, alleved, fortællesno-

get anderledes end alle ved, fortælles saaledes, som Bent Bille saa det og forstod det, han for hvem Tanker gjaldt mere endSkildringerafOptrinimalendeOrdmed mange Adjektiver og Verber.

Thi blandt Roskildebispens Kanniker stod ogsaa den Dag i Hallen Bent Bille.

Som Roskildebispen havde sagt, begyndte Skuespillet, og den, der førte Koret, var Joachim Rønnow selv. Alle Skuespillerne var tilstede. Klagen mod Hans Tausen for Skandskriftet og for Kirkerne førtes igennem, medens Folket larmede dernede paa Pladsen, og Dommerne knurrede eller gav Mishag tilkende. Thi Københavns Borgere var Dommere mod deres Villie.

Roskildebispens hvasse Blik holdt dem fast.

De to første Akter var forbi. Tredie Akt var Theologien, Videnskabernes Videnskab, og Lektor Poul vekslede mange og skarpsindige Ord med Hans Tausen, der vilde trætte nu, som de trættedes den Gang. Folk vil Handling, ikke Ord. Tilsidst kom Handlingen:

Lektor Poul stod rank i sin hvide Kutte, den venstre Haand klemte han fast om Rebet, saa Knoerne hvidnede, den højre løftede han mod Loftet, knyttet som til Slag.

»Saaledes er de kirkerøveriske Prædikanter, der leder Rigets Befolkning bort fra den sande Gudsfrygt og Enfold og som ikke vil finde sig i Lydighed mod Kirkens Foresatte, revses bør de og atter bringes ind under Kirkens Orden. Kirkefreden bryder de, idet de trænger medVold227

ind i de hellige Guds Huse. Denne Mand, dette Utyske blandt Udyr, hvis Tunge er den skamløseste, man kan tænke sig, denne Hans Tausen har holdt hemmelige Raadslagninger med Skarer af Pøblens værste Bærme, den Skare af forvorpne Skalke, der brød ind i vor hellige Frue Kirke med kirkerøverisk Vanhelligelse, og han, Skændselens Ophavsmand, holdt sig skjult hele Dagen, for ved Nattens Frembrud at lade som om han vilde holde dem tilbage.«

»Du lyver Munk!«raabte Borgmester Peder Kempe og sprang op fra sin Plads.

»Ivar alle med, Peder Kempe,« fortsatte Munken, »I Mester Ambrosius, Konrad Køkkenfedt, Anders Guldsmed, I Peder Guldsmed, I Rasmus Bager!«

»Du lyver Munk,€ raabte Raadmændene og sprang op.

— »Du lyver« — Og fra Tilhørerne lød det: »Stop Munden paa Munken — klyng ham op i hans Kuttereb.«

Ude fra Torvet lødRaabene heftigt: »Død over Adelen, Død over de papistiske Bisper.«

Raadmændene sprang til Vinduet, og Peder Kempe brølte ud over Pladsen: »Nu kan det være nok. Menige Borgere af København...«

Hans Ord druknede i Mængdens Brølen. »Mester Hans

— Mester Hans — vi vil se Mester Hans!«

Hans Tausen traadte hen til Vinduet, og Folket jublede, mens Huerne fløj i Luften: »Her ned til os, her

15»228

ned til os. Død over Munke, Blodhunde og papistiske Skalke.«

Og Mængden bølgede som et Hav i Storm. — Drabanterne fældede deres Piker, men Mængden pressede paa, og Hujen og Haansord krydsede Luften.

Bisp Joachim Rønnow traadte hen til Lektor Poul.

»Nar,«hvæsede han,»hold Jer til Sagen—Kætteriet for Satan, lad de gamle Krøniker hvile. Ser I ikke, taabelige Nar, at blandt Dommerne er Snese, der har været med i Gerningen, hold Jer til Sagen, Kætteriet i Djævlens Skind og Ben og fordærv ikke det hele for os. <

Lektor Poul sendte sin Herre et Øjekast som en saaret Ulvs.

»Borgere af København,« rungede Bispens Stemme gennem Hallen. »Lektor Poul glemte Teksten. Denne Sag gik i Graven med salig Hs. Naade Kongen. — Til Sagen, Lektor Poul: Kætteriet i Nadverlæren.«

Stormen lagde sig. — I det samme lød Hans Tausens Ord over Torvet: »Venner, I ser mig jo fri og frels, frygt ikke for mig, jeg staar i Herrens Haand.«

Og atter jublede Mængden derude.

Borgerne tog Plads, men Bisperne og Rigsraaderne rykkede sig i deres Sæder, og Hr. Tyge og Predbjørn Podebusk stødte Fliser løse i Gulvet med deres Sværd.

Lektor Poul tog atter Ordet. Hans Tausen stod smilende foran sin Modstander med korslagte Arme.229

Lektor Pouls Kinder brændte. »Har ikke du Hans Tausen selv udtalt, at man ikke maa vise det hellige Sakramente Hæder og Ære, at det ikkun er et Tegn?«

»Nej,« sagde Hans Tausen kort. »Du lyver,« raabte Lektor Poul. »Nej, Munken lyver,« lød det atter fra Raadmænd og Borgere. —

Da greb Lektor Poul fra Bordet en Bog og læste med en Røst, der rungede i Hallen:

»Efterdi Sakreren og Vielse i det hellige Sakramente staar paa Guds eget Ord og Indsæt, som nu er urykkelig bevist, hvi skulde man ej maatte tvivle og bære Mislove paa Eders Brød og Vin, efterdi man ikke er vis, om Guds Ord er dermed eller ej, og er det der end, da har I hvisket det for Eder selv og ikke ladet nogen høre det, stjæle I da os Ordet fra som skaffer og gør Sakramentet — hvorpaa skal jeg da visselig kende det, at eders Sakramente er et sandt Sakrament?« Der blev stille i Hallen, derude summede det endnu. — Hans Tausen gentog: »Ikke har jeg eller nogen af mine Medarbejdere, det jeg ved, talt saa om det hellige Sakramente, at man ej maa bevise det Hæder og Ære og med sund Mening tilbede det«

»Munken lyver, Poul Vendekaabe lyver,« lød det fra Borgerne.230

»Stille,« tordnede Roskildebispen, »lad Lektor Poul læse — det er jo Mester Hans' egne Ord, han læser. Og kender jeg Mester Hans ret, vil han være sine egne Ord bekendt.«

Lektor Poul læste: »Og her: Thi ved jeg vel, at Gud vorder mig ikke vred, derfor om jeg ikke tilbeder det, jeg ser i Præstens Haand eller Monstrans, efterdi jeg visselig ikke ved, hvad det er uden Brød.«

»Skrev du dette eller skrev du det ikke?« lød det fra Bisperne. —

»Munken lyver — han lyver,« lød det fra Raadmænd og Borgere.

Bisp Ove havde rejst sig. — »Jeg spørger dig Hans Tausen og kræver dit Svar: Tror du, at det er den sande og værdige Guds Legeme under Brøds og Vins Lignelse, som en kristelig Præst konsakrerer og vier udi Messe Embede, og som efter den kristelige Romerkirkes Vedtægt og Skikkelse sættes baade udi Monstrans og Pixis?«

Biskop Ove blev staaende og saa fast paa Prædikanten.

Der var aandeløs Taushed i Hallen—Lektor Poul stod krummet som til Spring.

»Ne/,« lød Hans Tausens faste Svar. »Ved smurte Klerkes Hvisken bliver Brødet ikke Jesu Legeme, Vinen ikke hans Blod.«

»Hører I, han fornægter Guds Tilstedeværelse i den hellige Nadver,« raabte Lektor Poul.231

Og fra Bisperne lød det samme: »Hører I, Kætteren til-staar.«

Rønnow trak paa Skuldrene. —

Bent maalte Prædikanten, som han stod der, sikker og fast med Nejet paa Læberne. Hvad mente Manden? Altsaa var han Kætter. Guds Død, hvad mente Manden?

Bent forstod ikke, at Hans Tausens Ord var rettede mod Papisternes Ceremoni, ikke mod Nadverunderet, hvorpaa han som sin Lærer Martin Luther troede fuldt og fast

»Munken lyver,« raabte Raadmændene — de sprang nu op og flokkedes om Borgmestrene. Ned med Papisterne, lød det saa fra Salens Baggrund, Vinduer fløj op, og Tumlen derude fra blandedes med Raabene i Raads-salen.

Biskop Rønnows Stemme skar gennem Tumlen.

»Tal, Mester Hans. — Erkender I Eder skyldig i det, hvorfor I sigtes?«

Derude stormede Mængden mod Drabantkæden, der værgede Porten. Sten slog mod Porten, og det klirrede af Sværd og Landser, der krydsedes. Ambrosius stod ved en Pille ud mod Pladsen. Ved hans Side stod Hans Bose og Jørgen Homuth. Han hævede sin Haand som til et Tegn og dernede fra lød nu Raab: »De dræber Mester Hans! — Død over Blodhundene! Død over Herremænd og Bisper! Fremad mod Ulvene! —Vor Gud han er saa fast en Borg«232

.... og nu drønede Lutheraner-Sangen op mod Raads-salen.

»Mester Anders Halager,« raabte Roskildebispen, »om I har Eders Hals kær, saa stil Stormen.—Guds Død, kan I ikke, vil jeg. Og Johan Urnes Landsknægte skal skrabe den skurvede Flok dernede bort i deres Blod, hver Moders Sjæl og Eder med, Faarepelse, der bræger og vræler. Stilhed her i Raadssalen!

Her plejer vi Retten I«

Lektor Poul vilde tale: »Det er nok,« afbrød Bispen. »Her er ikke Stunder til theologisk Hanekamp og skolastisk Lærdom. Jert Hverv er endt, Mester Poul, træd tilbage.«

Lektor Poul vilde svare, men Biskop Oves Sekretær Hr. Hans Henriksen traadte hen til ham og ledede ham tilbage bag Bispens Sæde. Lektor Poul gik bøjet, krum, træt som en Olding, men i hans Blik brændte en Ild af Had, da han fæstede Blikket paa Mester Hans.

Saa skjultes det med et, og den gamle Mand førte Haanden over Panden, foldede saa sine Hænder og sank i Knæ i Bøn.

Ingen ændsede ham.

Tyge Krabbe som Rettens Formand traadte frem og krævede Raadslagning og Dom.

Men Raadmænd og Borgmestre larmede og talte i Munden paa hverandre. Nede fra trængte Buldret op i

Salen«233

Endnu holdt Drabanterne Porten besat — men Larmen voksede og faldt som et bølgende Hav.

Dommen var fældet forud, men da Hr. Tyge læste den for de forsamlede, raabte Borgerne atter: »Nej — Nej — Nej — vi vil ikke dømme Hans Tausen. — Dette er Svig — vi dømmer ikke. — Ned med Papisterne — frem med Guds rene Ord og vor hellige Sag----«

Rigsraader og Bisper stod i Kredsen af Klerke og Drabanter, Riddere med Haanden paa Sværdet, beredt til at hugge Vej gennem Sværmen.

»Lad det fare,« sagde Hr. Anders Bille til Rønnow. »Her mægter vi intet Udsæt Retsmødet og lad saa Sværdet tale.«

»Lad det tale straks,« hvæsede Tyge Krabbe, og Truid Ulfstand trak sit Sværd halvt af Skeden :

»For en Ufærd Joachim, nu sidder vi i Badet alle for dit Mummespil.«

Bent smilede. Hans Blik hvilede paa Mester Ambrosius, der endnu stod ved Pillen spejdende mod Saltboderne, hvorfra en Sværm af lybske Matroser under Hujen drog frem.

Joachim Rønnows Komedie bliver et Sørgespil, tænkte Bent. Skuespillerne kan ikke deres Roller, ogSpectatores spiller med.

Men han greb til Sværdfæstet, og Blodet steg op i hans Kinder. Hugge sig igennem for en Ufærd, det var Spil for234

en Adelsmand, alt det andet dumme Præstepræk og Djævlekunster gjorde Blodet tykt og Senerne slappe.

Bent vilde Fejde og lo ved det.

Og Fejde vilde Rigsraader, Bisper, Kanniker og Svende. Blod vilde de og Flammer over By.

Bents Blik søgte Roskildebispen.

Joachim Rønnow stod foran Bordet, hvor Akterne laa, lige over for ham stod Hans Tausen. De to var lige høje; den brede Vams gjorde dem lige brede, men Mester Hans' Ben var tykkere end Bispens, og Silke glitrede i Bispens Hoser, medens Mester Hans' var gjort af sort Klæde.

Silke og Fløjl gav Bispens Skikkelse mere Spændstighed. Hans Tausen stod med hævet Hoved og et roligt Smil om de tykke Læber, med de hvide Tænder under det hørgule Skæg.

Bispen havde lagt Nakken tilbage, og hans Øjne skød Ild. Han tog om sin Sværdskede og slog den i Egebordet, saa Akterne dansede.

Saa tordnede han: »Stille — i Djævelens Navn!«

Og der blev stille.

»Vil I Mester Hans volde Ufred over By og Borgere. Vel an, saa ryger dette mit Sværd af Skeden og saa hugger jeg mig Vej over Torvet til Bispegaarden med disse Herrer og Svende. Saa raser Flammerne over denne Stad, og Blodet flyder i Stræder og Gader, Blodet kommer over Eders Hoved Mester Hans.235

Vil I bøje Jert Hoved for Dommen, saa vide jeg Eder Tak, og Gud belønne Eder!«

Hans Tausen lagde sine Hænder paa sit Bryst og bøjede sig mod Bispen og de andre.

»Jeg tager min Dom af Danmarks rette Øvrighed og stiller saa min Sag i Guds Haand.«

»Hører I alle,« raabte Bispen. — »Gør Eders Pligt« Saaledes fældedes Dommen over Hans Tausen, og Forhænget faldt for Joachim Rønnows store Skuespil.TREDIE KAPITEL I Bispegaarden« Port.

Bispen stod i Raadhusets Forhal. Rigsraaderne havde gennemBagdøre — dækkede afDrabanter — begivet sig over til Torben Billes Gaard, som laa lige op ad Raadhuset ved Raadhusstrædet, der førte ned mod

Kompagnistræde. Dette Stræde havde været tæt besat af Johan Urnes Landsknægte, og saaledes var Adelens og Prælaternes Tilbagetog sikret

Joachim Rønnow vilde med sine Drabanter drage over Torvet til Bispegaarden. Han var alene, vidste han, baade Bisper og verdslige Raader var forbitrede over det skete. De følte det som et Nederlag, og Rønnow vilde ikke høre deres onde Ord.237

»Bent,« sagde han, »nu gælder det at vove Processionen gennem den hylende Hob. Det er Epilogen. Skuespillet er tilende.«

»Plads for Bispen af Roskilde,« raabte Drabanterne. »Plads!« — Og PaukerogTrommer klang — men Folket veg ikke.

Raadmænd og Borgere myldrede ud ad Porten, og Bent saa Ambrosius og Hans Bose omgivne af tyske Købmænd og lybske Matroser. Der skulde være Kamp, altsaa fremad med Bispen. Bent traadte frem og raabte henover Mængden: »Tilside, Plads for Bispen af Sælland 1«

»Se Hanekyllingen« der basker med Vingen,« lød det om ham. »Stæk den adelige Spurvehøg.«

»En Kannik — Bent Bille,« lød det, »Hr. Anders Billes Søn. Ned med Herremændene.«

Bent blussede, men Rønnow lagde sin Haand paa hans Skulder.

»Fremad Karle! — Tilside,« raabte han. —

Men Folket stod som en bølgende Mur, og dump Knurren lød over Pladsen.

Saa traadte Hans Tausen frem bag Bispen og lagde sin Haand paa hans Skulder.

»Eders Naade har ikke fuldt holdt Eders Løfte til mig. Der er gaaet Dom over mig for Tyv, Løgner og Kætter, det er haard Dom, selv om Dannemænds Bøn har ændret den Straf, Loven bød. I ved Eders Naade, at Dommen er Løgn. I fældede den selv. Det er en Borgers Pligt at tage238

mod Statens Dom, det er let, naar Dommen er retfærdig, og svært, naar den er uretfærdig. Men Rettergang er stundom kun Tant. Det vil jeg tro om denne. I gav mig Eders Ord, jeg gav mit. Om I holder Eders, ved ikke jeg — men ske, som det vil, jeg bryder ikke mit.« —

Og med høj Røst raabte Hans Tausen, saa det gjaldede over Pladsen: »I Guds hellige Navn, Fred over By, Fred over Land. Plads for Guds Tjener, min kære Herre, Bispen af Sælland!«

Saa blev der stille der ude, og ved Hans Tausens Side skred Biskop Joachim Rønnow over Gammeltorv ad Salteboderne forbi vor Frue Kirke, hvor Sællands Bispe-gaards Port vendte ud til Nørregade.

Gangen var langsom og stundom lød Haansord og Voldsraab mod Bispen, som han gik frem, men ikke en Haand hævede Værge mod ham.

Mester Ambrosius bed sig i Læben, da Toget forlod Pladsen, og hviskede til HansBose: »Denne Gang glippede det Nu skiller vi vor Sag fra Mester Hans. Næste Gang gælder det ikke Kirken men Staden og Staten.«

Drabanter stod tæt ved Porten, og den hvinede paa sine rustne Hængsler. Tæt trængt i den smalle Gade stod Hoben, somme i Harnisk, somme i Vams og nogle i Trøje og Kofte. Dump Stilhed hvilede over Hoben, kun Sværd og Landsers Klirren lød og tunge Trin mod Sten. Under den høje Porthvælving stod Sællands Bisp, ung, rank og klædt som en Riddersmand med gylden Kæde om Hals239

og vajende Fjer i sin Baret, knap fyrretyve Aar, med Stoltheds Blink i Øjet, sikker paa Sejren, thi Dagen var hans. Nu var Vejen banet for den Kirke, han vilde, den trosfrie Kirke ført ud i Livet af den danske Herrebisp, med Kirkens rige Len støttet af trofaste, danske Almuesmænd, der forstod, at fælles Værk kræver fælles Kræfter, som Folkets Hujen og Larm ikke kunde bringe bort fra Vejen fremad, som de var vant at træde støt og sikkert, at dele Kirkegodset ud til Gaardmænd, dele og dele i Tiden til hver af alle flk sit og give Kirkelæren fri.

Bent Bille stod hos, ung, endnu usikker, endnu ved Slægtens Baand knyttet til det gamle og dog forstod han, at her gryede noget nyt

Joachim Rønnow var en Karl, en stolt, djærv, dansk Karl med Hovedet hævet og Haanden rede til at gribe Fæstet. Hans Tausen var en Karl, en dansk, bred, trofast Karl, der gik den lige Vej.

Det var den nye Tid, det var den rette Reformation, Herrebisp og Bondepræst, der gav hinanden Haandslag i Bispegaarden Port. Aanden og den sunde Sunds, der hver ad sin Vej naaede til at bygge Templet deroppe paa Bjerget, hvor Templet skal ligge.

Og dette Billede brændte sig ind i Bent Billes Hu, mens Roskildebispens Stemme lød blødere i Klangen, end Bent før havde hørt: »Tak Mester Hans, det glemmer jeg Eder aldrig.«240

Og saa »fik« Bispen af Sælland Hans Tausen sin Haand — som Kronniken melder.

Porten faldt i, og derude jublede Folket for Hans Tausen.

Joachim Rønnow gik taus over den stenlagte Gaard til sit Lønkammer. Paa Trappen standsede han og lagde Haanden paa Bents Skulder.

»Bent Bille,« sagde han, »mærk dig et Tidens Tegn. Ved denne bondefødte Mands Side gik jeg sikrere over Stadens Torv end omgivet af Rigets Raad, dets Bisper og Svende, klædte i Jern. Ved saadanne Mænd skal vi lede Menigheden. — I Dag vandt jeg Sejr, men Romerkirken faldt — Jeg forlader den og støtter mig til ham, den vilde domfælde. —

Epilogen, Bent Bille, vil du erfare. — Kun frygter jeg, at alle vil mindes ham og det, han øvede i Dag, og glemme, at det var mig, der skrev Skuespillet og førte det til Ende.«

»Eders Naade,« sagde Bent med et Smil, »de faa forstaaende Mænds Anerkendelse faar vel opveje Hobens Ringeagt. Jeg beundrer Hans Tausens rene Højsind, men højere endnu ærer jeg Eders Kløgt og Herskersnille. Godhed og Sjælens Renhed gør Mennesker til Gudernes Børn, men Evners rige Udfoldelse ved egen Kraft gjør stundom Mennesker Guderne lig.« —

Saa forlod Bent Bispen, men da han stod i sin Stue ved St Clara Kloster og stirrede ud over Rosengaarden mod241

Byens Volde, tegnede sig atter for hans Blik den ranke, unge Bisp og den stærke, store Bondesøn Haand i Haand under den hvælvede Port. Kløgt og Herskervillie i Pagt med Enfold og Styrke.

Stændernes Haandslag i den nye, gryende Tid!

Og han ønskede, at en af de store Malere, der havde smykket Kong Frans'Slot og Bispens Borg af Paris, vilde have fæstet dette Billede paa Lærred med Kunstens guddommelige Kraft, som ingen senere Tider kunde forvanske.

Bent Bille kendte jo kun de lutherske Præster gennem Hans Tausen, og den Vankundigheds Mørke, der som en ny theologisk Middelalder skulde lægge sig over Danmark, anede han ikke.

Den Gang var danske Mænd stærke, stolte og konge-løse, og det nye var Tro for dem, der vilde tro, ikke Lære for alle!

jEptloø:

Jeg toanø Gauøøøn øføt vttterüøt oc fcfenbta meb frette mit aabne JSretT oc eøen toaanbøfcrittt/ at efftetbt jeø mig ubt nogen btøøt oc forøømmeløe foreeet bafftet mob rørbføe Dette/ 1>r* Soacbfm "Rønnow ubvalbt JStøp til Hoeøfttlbe min ftfere toerre/ oc ban* Haabe berfor mtø tor Vanmarcfcta Vføta Haab battoet tabft fcalbe ubt tette/ øaa mig bletr ttlbømt oc totlaøt/ at vige fttøbenbaffn oc $f ebmbø Stfct/ battoer banø fiaabe nu tot fcubø Sfølb/ oc

SSrliø oc Velbfrbiøe Aanbø oc Strenøe Kibberø1>cr &o* øenø Øøeø/ sammelebis JSorøemeøter/ Itaabømænbø oc Aeniøbebenø f ftiøbenbatTn fcierliøe JSøn oc beøferinø unt oc tiløtebt/ at jeø maa føen inbftomme ubf Ytiøbenbaffit/ bcv at præbicke oc liere bet belUøe jevanøelium oc (Bubø Arb retteUø oc klarliøen ubcn all Skent3 Arb oc tale paa JMøperø prælater/ Ganicker eller prester. Da loffver jeø oc tiløiøer banø Haabe/paa min øobe (Tro/BEre ocKebe« Uøbeb/ at jeø beretter pil oc øfcal være forneffnbe Vkk* biøe f>erre 1>er Soacbim Kønnow/ børiø tro oc viUiø for/ etrter ben tiløaøn jeø nu banø Haabe baabe meb f>aanb oc Aunb øiort baffver affvenbe banø fiaabiø Ska be oc fot* berffve/ øaa meøet miø mueliøt er/ oc vibe banø fiaabiø oc banø Cleriries øaffne oø beøte at min çberøte mact oc formue/ buer jeø noøit bemmeliø eller aabenbare former« cfcenbiø vorber/ bet f>anø fiaabe anrørenbiø er/ oc banø Haabe eller banø fiaabiø Clericis til affbrecfc/ øfeabe eller fortanø homme kanb/ økal jeø øiffve banø Haabe tilkienbe/ oc bevise miø imob banø Haabe ber ubi/ oc i anbre maa* ber øom en tro Dannemanb bør oc Jeø min rette feerre oc prælat plictiø er i alle maaber, Sil çbmere Wbneøbçrb trucker Jeø mit Siønet neben tor bette mit obne JSrcttl oc ftierliøen tilbeber f ormumøtiøe Atenb peber leiempe JSorømeøter/ ®lutr Skriver/ Gbomiø Brçøøer/ oc toenricb Gromølaer IZaabmænb i fttøbenbaffn øamme JSreff meb miø at beøeøle øittvit paa JSiøtrup Sønbaøen etrter vor ycue baø Aßsumptionifl Anno Domini MDXXXTTI.

(Efter Arild Huitfeldt: Krønnike 9 Part. Udg. 1652).FJERDE KAPITEL I Rosengaarden.

Fra Nørreport og det lille, trekantede Torv indenfor Volden førte en krum Gyde langs et Vandløb ned til St. Gertruds Kapel.

Her laa Rosengaarden: en Række Haver langs Vandløbet op mod Stadens Mure og Volde, hvor Pusterviguden-for Bymuren dannede en lille, aaben Dam for Ænder og Gæs. Helt hen til Landemærket laa Haverne, gærdede af Stakitværk og Diger ud til Hospitalets Avlsgaard, der bredte sig med Vænger op mod Stadsmuren og Lønporten, hvor Graven førte mod Sydøst ud til Østerport og Hallandsaas.

I Rosengaarden klang mod Aften Giger og Fløjter, der

samledes Embedsmænd og Embedssvende, Soldater og Karle med Byens Piger til Dans, der laa Barakker, hvor Landsknægtene satte deres Haandpenge ved Terningkast, og Matroserne drak deresHyre op. Der holdt alskens Pak til i GrøfterogDigegrave,ogder laa— firsindstyve Skridt fra St Gertrud — efter Stadsrettens Bud, de Huler, hvor saadanne Kvinder holdt til, der efter Loven skulde bære særegne Klæder og Huer med Top og to Farver, Stadens »Erotia«, men uden deres romerske Søstres Vid.

Over alt dette støjende Gøgl rejste sig under St. Gertruds Kapel Galgen og Retterstedet, og det hændte ofte, at Bøddelen afviskede sit Sværd ved St. Gertrud efter at have svunget det over unge Mænd, der havde drukket Viddet bort og grebet til Kniv eller Daggert i Rosengaarden.

Fra selve Staden gik Færdselsvejen til Rosengaarden gennem Købmagergade, der hvor Byens Endevar— som Stedet kaldtes, ret ud for Købmagerboderne og Landemærket Et Stræde førte ned til Rosengaarden, hvor Barakkerne var tættest, og Sværmen ved Aftentide eller paa Festdage samledes. Men ogsaa ad en anden Vej kunde Folk, der havde Sind dertil, naa ned til Engene ved Rosengaarden. Fra Clara Kloster førte en Vej ned mellem Haver og Gaarde til Avlsgaarden ved Landemærket ud for Lønporten. —

Det var Dagen efter Hans Tausens Domfældelse paa Raadhuset Det var en Helligdag, og skønt Prædikanterne drog tilfelts mod de gamle, katholske Helligdage, holdt245

Svende og Karle paa deres Ret. Det var mod Aften, lyst og klart med Sommersol over Vor Frue og St. Peders Spir. Byen var endnu i heftigBevægelse, og Skarer bølgede ned gennem Købmagergade ad Rosengaarden til.

Rigsraaderne var endnu i Staden med deres Sinder og Svende og der var ungeFolk nok, som gik til Rosengaarden for at danse og gækkes med Pigerne.

Saa længe Solen stod højt, færdedes al Slags Folk derinde: Borgermænd med deres Koner og Døtre, Junkere med

Sværd ved Lænd, og Landsknægte i spraglede Pludderhoser med Strudsfjer i Huen, og Sliren dinglende i Bæltet. Der var adskillige lybske Matroser endnu i Staden, de havde gjort deres Tjeneste efter Ambrosius Bogbinders Bud Dagen forud, nu vilde de smage Glæderne ved Landlov.

Men der var Uro i Blodet, og der faldt haarde Ord til JunkernefraEmbedssvendeogLæredrenge, det var tydeligt atse, at Folket var sig selvbevidst og ventede paaLej-lighed til at snakke et Ord med de kaalhøgne Junkere.

Paa St. Clara Klostergaard sad Jørgen Homuth i Bent Billes Kammer og legede med Fæstet paa sin Kaarde.

»Du tager Tjeneste hos de Lybske?« spurgte Bent

»Jeg gør saa,« sagde Jørgen; »det er gode Haandpenge, og Mester Ambrosius er en flink Mand. Herberget hos ham er som hos en Adelsmand, hans Døtre er ligesaa kønne som de to Frøkner, du ved nok, særlig Clara, som er knibsk, men skammelig dejlig. Og Mester Ambrosius246

har selv bragt mig Bud fra Jørgen Wullenwewer, at jeg kan træde til straks.«

»Du vil laane din Arm til disse Kræmmersvende?« sagde Bent ærgerlig.

»Hvorfor ikke—Kræmmere har Penge, de Lybske betaler i godt, møntet Sølv. De har Fejde, I har Fred, jeg længes efter at hugge, da —I«

Jørgen slog Hjul med Klingen, saa det hvinede i Luften.

»Som du vil,« sagde Bent. »Stege er maaske ikke heller et Sted for dig. Fader tog dig gerne, men som du vil. Stol ikke paa Ambrosius, han er en Rævepels — og lad Clara i Fred.«

»Ho, Ho,« sagde Jørgen, — »du tænker paa den lille Clara?«

»Nej, jeg gør ikke,« sagde Bent ærgerlig, — han løj; skulde maaske Grevinde de Neuilly faa Ret? Smæltede Istappen deroppe ved Mindets Varme? Aldeles ikke, det var en Kristens Omhu for en Sjæl, — en ren Sjæl i et skønt Legeme. Ikke andet St. Bent, bed for os begge! —

Eller St. Nytouche, hvis denne Helgen kunde taale det kolde Norden.

»I Aften gaar Clara og jeg paa Rosengaarden,« sagde Jørgen med et drillende Smil.

»Alene?«

»Nej, Anna og Fæstemanden med de røde Næver følger med. Han er skinsyg, den Stakkel.«247

»Rosengaarden er ikke noget Sted for en ung Kvinde,« sagde Bent— »navnlig ikke i Følge med en lybsk Landsknægtkaptajn.«

Jørgen rejste sig og traadte hen til Vinduet: »Bitte Bent, Broder og Redningsmand, se derude over Klosterhavens Træer, der hvor Voldene hæver deres graagrønne Sider mellem Abildtræer og Syrenbuske, der ler Verden, der smiler Synden skadefro mod Dydens røde Mure, hvor du, bitte, rare Bent staar alene med to en halv gammel Nonne og den strænge Fru Sophie Podebusk, hvem himmelske Magter unde en passelig Mand til Trøst i Enkestand. Bent — Bentissime, — gode, lille Charmides, som dine franske Venner kaldte dig, staa her i Dydens kolde Hjerteplads og se over mod Synden, der ler imod dig I — Bispefrø som du er.

Lær Bent af Syndens glade Smil, at den gamle Verden ligger paa Sotteseng. Naar Klostrenes Mure falder for de skæggede Hængørens Prædikener, saa er det ikke, fordi Verden vil bede paaDansk og læse den hellige Læst, men fordi den vil ryste Kirkens Aag af sin Nakke — være fri Bent — forstaar du, fri.«

Bent stod ved hans Side og stirrede ud over Vænget og Haverne, — men han tav.

»Hjerte Bent,« sagde Jørgen. »Jeg er ikke skriftklog, ikke lærd, jeg kan hverken Latin, Græsk eller andet Dævelskab, jeg erSoldat; men jeg har et Par Øjne og kan se.

Det er Synd at snitte sagesløs Mand sin Hals fra, det248

er Synd at røve fredsæl Mands Ko og Asen, lad det være Synd og at begære hans Kvinde. Men det er ikke Synd for en Svend at tage sin Pige i Favn, naar han kun ejer sine Arme og ikke har Hus eller Hjem, hvori han kan rede Brudelejet. Det er ikke Synd, for var det Synd, saa var alle Ynglinge over atten Aar, du ogsaa Dydens Bent, i Djævelens Kløer.

Men hvad der ikke er Synd for Svenden, er ikke Synd heller for Pigen.«

»Det er Landsknægtemoral,« sagde Bent mut.

»Siden du er Kannik, vil jeg gøre dig en Indrømmelse. Synd er efter min Katekismus, det der strider mod Naturen.

Fylden er Synd, Blodtørst er Synd, Havesyge er Synd, og Skørlevned er Synd. Lad gaa du. Men lige saa vist er en god Appetit, en brav Klinge, en let Haand og et Kys til den, man elsker, Syndens Modsætning, ergo — Dyd. Vær med, thi dette er Skolastik, det er en Achilleus, en Trumf, der ikke kan stikkes. Saasom Dyden ligger i Hu og Handling ikke i ydre Omstændigheder, kan den ydre Omstændighed, der sætter en Svend i Stand til at sætte Bo, ikke betyde Dyd i Elskovsforhold, vel? Elskov er Dyd, naar den følger Maadeholdets Vej, én Pige er en Dyd.

Har jeg Ret? —«

Bent tav.

»Men Skøger er Udyd, derom forenes alle Kirkefædre.249

Altsaa Skøger og Elskov kan ikke forenes« For at Dyden derfor ret skal blomstre, maa Elskov kunne øves af frie to, Svend og Pige.

Quod erat demonstrandum. Kom saa ikke og sig, at jeg ikke kan disputere saa godt som nogen Student paa Sorbonnen.«

Bent var atter formildet. Tale Kristendom til en lybsk Landsknægtkaptajn vilde være at diskutere Mariæ Undfangelse med en Morian. Haabløst! Altsaa et Argumen-tum ad hominem. »Jeg indrømmer dig, at verdslig set er en Svends Elskovshandlinger ikke Synd — verdslig set. Han bliver ikke mindre for det — verdslig set — Men en Pige! Hun bliver ved Omstændighedens Magt syndefuld ved den andens syndefri Gerning. Ogsaa det er en Achil-leus.«

»Jeg fejer for min egen Dør,« sagde Jørgen, »og jeg er Svend, ikke Pige. Men jeg vil dog sige dig, Filosofus, at jeg tror, du har Uret. Det ligger i ydre Omstændigheder, om vi saa intet har med Synd eller Dyd at skaffe. Svenden er sin Handlings Herre, Pigen er ufri i Forældres og Værgers Baand. Gør Pigen fri — hvis det kan tænkes, stil hende ved Svendens Side i Dagens Kamp. Og vær forvisset, bitte Bent, saa bliver hendes Elskov lige saa lidt — verdsligt set Hr. Kanonikus—Synd, som Svendenes er det, verdslig set Hr. Bispespire!«

Bentsagdenogetom Børn, menLandsknægten svarede, at her var Tale om Handling og ikke Følger.250

Saa lagde han Fingren paa Næsen og løb et Par Hundrede Aar frem i Tiden. »For Resten,c sagde han, »har Børn vel to Forældre.«

Længere vilde hans Forstand ikke med, han satte tilbage i et Sæt og sagde: »I en Svends og en Piges Elskov er der kun to — eller en, for de smelter helt sammen. Nu gaar jeg paa Rosengaarden med Clara.«

»Jeg gaar med,« sagde Bent kort.

Det var netop det, Jørgen vilde, for at glæde Clara og friste Bent; i Syndens Sold var Skurken som Soldat

Ved Strædet til Hospitalets Avlsgaard, hvor det skar Albert v. Goks Boder, stod Anna Ambrosius og hendes Fæstemand med Clara og ventede paa Jørgen Homuth.

De trolovede blev lange i Ansigterne, da de saa Bent Bille, Clara blev rød—men det var af Glæde. Og saaledes gik Kanniken af Roskilde, Degn i Bergen og Kannik i Aarhus, Expectant til de første ledigblivende Prælaturer i Viborg og Lund, Bent Bille i Følge med sine Skytshelgener St. Nytouche og St. Bent samt Clara Ambrosius

Datter, hvis Hjerte bævede, til Syndens Gildehal paa Københavns Rosengaard, medens Solen sank en Sommeraften.—

Bent vilde skærme den uskyldige Pige mod sin Ven, han haabede af et fromt Sind, at hans Dyd bar i sig selv sin Løn.

Clara Ambrosius hjalp til. Hun smilede og talte om ingen Verdens Ting — som Kritias* Emilie omtrent, og251

dog syntes Bent, hnn var baade klog og god. At hun var uden Synd, det vidste han. Det lærtehendes klare, leende Øjne ham. Og Bent saa rigtig, Clara var uden Synd; den eneste Mulighed for Synd — og det endda kun hvis Bent havde Ret og ikke Jørgen — var han selv. Det saa han ikke,fordi han var etMandfolk, og Clara dulgte det, fordi hun var et Kvindfolk.

En Gang da Bent Bille var haardt i Nød, haardere end nogensinde paa Livets fristelsesfyldte Vej — en Nat paa Slottet Crecqui — munter Ihukommelse — havde hans Helgene begge eller en af dem gjort et Mesterstykke. Men det var i Frankrig i hans allerkristeligste Majestæt Kong Frans' katholske Riger og Lande. I København havde Kætteriet, som Gaarsdagen saa tydelig udviste, grebet saa skammeligtom sig, at selv en nordisk Helgen som St. Bent kunde have Nød med at klare sig. For slet ikke at tale om den franske St. Nytouche.

Bent havde kun sig selv atstolepaa. Og det vilde under almindelige Forhold have været nok. Men i Rosengaarden havde Fanden en Filial, og det gjorde Bents Sager betænkelige.

Saa lumpent drev Fanden sit Spil med Kanniken Bent Bille, at han blev skilt fra de andre, og da Solen gik ned, stod han alene ved et Gærde med Clara Ambrosiusdatter.

Hvad talte de om? Hvad talte Kritias om med Emilie? Hvor kan det glæde Efterverdenen at erfare de Ord, der252

fløj fra Læber og søgte Øren en Sommeraften i Rosengaarden Anno 15331

Nej, Mester Rabelais havde Ret. — Sjælen i dem — det Atom af Verdenssjælen, der gaar igen — det var Elskov, stærkt bevidst Elskov bag Clara Ambrosiusdatters guld-stukne Trøje, svage, usikre Genskær af forlængst drømte Drømme og vakt Skønhedstørst hos Kanniken med de mange Præbender og det ene Degnedømme i Bergen, hvorhen St Bent i denne Stund burde flyttet ham paa Simon Magerens Kappe.

Bent Bille havde set Paris, Kong Frans' Hof og taget Timer i Græsk hos en Professorinde fra Cythera. Bent Bille havde været alene med Synden en Nat paa en Borg i Crecqui og kaldet Dyden englehvid ned fra det høje.

Det vidste Fanden meget godt, han holder Bog over Menneskebørns Tilskikkelser. Klokkerne klang fra St Gertruds Kapel, fra vor Frue, St Peder, St Nicolai og fjernt fra St. Clemens vedVestervold, de bar de ængstede Husengles Bønner op mod St Bent over Larm og Laster ved Rosengaarden, de vækkede Tanker og Forsæt i Degnens Hjertes Dyb, saa han saa sig om efter Jørgen og Claras Paarørende.

Men i Jordens Dyb skjalv Arvefjenden af Arrigskab — et Sekund, saa kørte han frem med sit groveste Skyts.

Var blot Menneskebørn ikke i Helgenes Varetægt og udsat for Djævlens Anløb, saa flk Naturen sit lige Løb uden Knuder og Bugtninger. Thi hvad der vindes ved253

Helgenes himmelskeRaad, det fortabes ved Djævlens un-deijordiske Snedighed.

Og saa gaar det lige op, men Menneskebarnet har ligegodt Fortrædelighederne. —

Der kom et Knippe drukne Karle fra Rosengaarden og bøjede ned ad Strædet mod St. Clara, hvorhen Bent førte Clara for at lade hende ledsage af Klostergaardens Folk, inden det blev mørkt.

Bent traadte til Side og skærmede Clara. De var fire i Følge, to Matroser og et Par tyske Krambodssvende.

De gik ikke forbi. —

»Der staar en Adelsmand og en Borgerpige,« sagde den ene, en lang, raklet Matros. »Kys Tøsen, Junker, saa ryger Dyden ud...«

En af Krambodsvendene kom til. »Det er en Kannik, Folkens, en skinhellig, gejstligRad. Jeg kender ham, det er den fede AndersBillesSøn skraas over for Mesters Bod. Den ledePapist er kronraget og gaar paa Dumpejagt endda. Flyt sig Præst, lad os se Pigen.« —

Blodet jog Bent i Kinden, og da Svenden traadte nær* mere, slog han ham et Næveslag mellem hans Øjne, saa han med et dumpt Drøn gik ned i Vejens Sten.

Saa trak Matroserne fra Læderet To korte Huggerter lynede i Luften for Bent, og han rev Kaarden fra Lænd, saa det susede og sang. Clara stod bag ham gemt og dækket, ligbleg, rystende af Rædsel. Men der kom ingen til. Bent Bille stod alene mod tre.254

Som et snurrende Hjul slog han Kaarden i Lutten, det gjaldt Sekunder; Karlene var drukne, de vilde Kiv, det maatte være bråt Død for dem eller ham. Han tænkte ikke, hansØjne hvilede skarptog fast paa Kaardens Spids og de to flade Huggerter, der var vendt mod ham.

Et Skridt fremad, og den spidse, lange Klinge for ind mellem Ribbenene paa den ene Matros. Det var en til i Gulvet, men i det samme faldt et Hug af den anden Huggert over Bents Tarerplade.

Det varede kun et Par Sekunder, saa for atter Rapiren frem som en Slange paa sin Kvist, lydløst, glimtende, lyn-snart.

Men i det samme sprang den anden Krambodssvend frem, han havde været mest ædru og kun set til, nu blussede Kampiveren op i ham ved at se det røde Blod og de segnende Mænd.

Med et Skrig kastedeClara sig imellem. Kniven, Svendens eneste Værge, gled skærende skarpt over hendes højre Bryst, banede sig Vej gennem Linet og farvede det rødt af hendesBlod, saa hun segnede med et Suk ned mod Jorden.

I det samme knuste Bent Billes Kaardefæste Stimandens Tindingeben.

Men nede i den varme Kælder lo Fanden og gned sine Klør ad de haarede Laar, medens derude i Strædet, der førte til Hospitalets Avlsgaard, laa to døde, lybske Matroser og en Krambodssvend med knust Hoved, medens den255

fjerde paa sine Knæ skylledeBlodet af sit Ansigt i det rindende Vand i Strædets Grøft.

Paa sine Arme bar Bent Bille den blødende Clara til Klosterets Gaard.

. Fanden havde gjort et Mesterstykke, St. Bent tog Rei-saus for at melde Kalamiteten i Degnegaarden i Bergen, St. Nytouche derimod trak paa Skuldrene.

For hun var af Hunkøn og fra Frankrig!FEMTE KAPITEL Lektor Poul.

I St. Clara Kloster laa Clara Ambrosias syg. Mester Ambrosius var bortrejst paa hemmelig Færd; de sagde, at han var draget til Hr. Mogens Gøye for at forene sig med ham og tilbyde Hertug Christian Danmarks Krone mod Lybeckernes Venskab. Denne Tale gik mellem de tyske Mestre og Købmænd.

Hans Hustru vidste ikke, hvor han var. Da hun fik Bud om, at Clara var syg og saaret, vred hun sine Hænder og ilede til Klostret, men Søster Barbara trøstede hende, og Clara blev hos Clariserne under kyndig Pleje.

Adelen forlod Byen, Luften var uheldsvanger, og de tyske Borgere knurrede, mens de danske slog Følge med257

dem. Jens Kammersvend og Hans Vinke blev ene i Raa-det og ofte nævnedes den fangne Kong Christierns Navn.

Bent Bille blev tilbage i Staden, han vilde ikke været draget til Bergen, hvor hans Frænde Eske sad paa Bergens Hus, men Vandene var usikre—og Bent Bille holdtes tilbage i København af Baand, han ikke selv vilde se.

Clara laa syg i flere Uger.— Saaret og Sindsbevægelsen holdt hende fængslet til Lejet, og i Feber hviskede hun stedse hen for sig Bent Billes Navn. Han sad ved hendes Leje og stirrede paa hende, naar hun sov. Han var en gejstlig Mand og boede i Klostrets Gaard. Han var alene. Jørgen Homuth var dragen til Lybeck med Jørgen

Wullenwewer og de andre lybske Gesandter, der havde modtaget Raadets endelige Afslag paa Besejlingen af Traktaten af Aaret forud.

Roskildebispen var paa Bidstrup. — De sagde, Hans Tausen havde været hans Gæst og Mogens Gøye tillige med Birgitte. De sagde, at Dommen over Hans Tausen var hævet paa Rigshofmesterens Forbøn; kloge Folk føjede til, at Roskildebispen var bundet ved strænge Forskrivninger til Kong Frederik og hans Sønner til at taale de evangeliske Præster, og Mogens Gøye var Forlover for dette Løfte med Hals og Formue, nu havde Hr. Mogens atter sat sin Hals i Pant for Mester Hans Tausens Forløfte!

Rygterne løb over Landet over Bymur og gennem Gader og Stræder. Men alt var roligt, og Rigens Raad styrede

Landet, hyer Bisp og Lensmand sitStift ogLen med Stifts-befalingsmænd for Sjælland, Fyn og Jylland og med Rigs-marsk Hr. Tyge og Erkebispen i Lund for Skaane.

Derovre, hed det, for de allerede haardelig frem mod Prædikanterne, men nøjere vidste ingen noget. Det var Stilhed før en Uvejrsstorm. Anders Bille og Roskildebispen styrede Sjælland og der var kun Fred.

Lektor Poul var efter Herredagen dragen til Roskilde, men Bispen havde atter sendt ham til København, mange mente for at kunne pleje Raad uforstyrret med Hr. Mogens Gøye. Lektor Poul boede i Kantorgaarden ved Frue Plads.

Bent Bille sad hos sin gamle Lærer, der havde sendt Bud efter ham for at tale med ham om Domkapitlets Sager. Lektor Poul var Anders Billes Ven, og Hr. Anders havde været ham en Støtte paa Herredagen, nu var Lektor Poul træt og nedbrudt — slagen ved sin sidste Sejr.

Bent havde tænkt meget over Kirkens Strid, og mangt et Ord, som Rabelais havde talt, var nu bleven ham klart. Han forstod, at den kloge, franske Læge var den rette Reformator, og at hans Ord var de oprindelige Ord fra Wittenberg — den frie Tro knyttet til de gode Videnskabers Lære. Mod Rabelais var Lektor Poul en stakkels ukyndigMunk, men han var altid lærdere end Bent Bille. Og i disse Dage begyndte Bent at tvivle paa, om alt, hvad de rettroende lærte, var ret Han vilde gerne tvivle, og Tvivlen kom let for ham, da han vilde den.269

Saa spurgte han, da Samtalen om Domkapitlets Sager var endt, sin gamle Lærer om Stridens Genstand.

Og Lektor Poul svarede:

»Hvorom vi strides Bent Bille?—Vi strides om alt» hvad vore Fædre elskede og ærede, vi strides om selve den hellige Kirke, vi flk i Arv fra Slægt til Slægt ved Guds Naade. Mod mig raaber de skamløse Prædikanter Poul Vende-kaabe, de smæder mig, selv mineVenner iblandt dem fra de unge Aar, fra Malmø og København, Hans Tausen, som jeg har spist Brød sammen med, alle, alle I«

»Men,« sagde Bent, »I har jo selv angrebet Kirken i Eders tidligere Skrifter, I har oversat Luthers Værket og tordnet mod Gejstlighedens Misbrug?«

»Det gør jeg endnu, det gør jeg til min Død. Et er Kirkens Reformation ved Afskaffelse af menneskelige Misbrug, et andet Lærens Reformation. Læren er god og sand, i selve Kirken er ingen Brøst Alle de store Mænd, St. Augustinus, Thomas af Aquinas, Nicolaus af Cusa og den lærde Erasmus Rotterdamus har ivret mod Misbrug. Det er Misbrug, atGejstligheden lever i Velvære somRid-dersmænd uden Omsorg for kirkelige Handlinger, at Præbender bortgives til Adelens Børn ja selv til Drenge, som nys Kannikatet i Roskilde til Korfitz Ebbesen. Det er Misbrug, at Bispen i Børglum lever Frillelevned, at Bispen i Ribe har tvende Børn, at Bispen i Roskilde spiller trolovet med Hr. Mogens' Datter og benytter denne sin Frierfærd til at sætte sig ud over Rigsraadets Dom og

kalde Hans Tausen tilbage til København. Det er Misbrug paa Misbrug, —Aflad er Misbrug. Den vrange Lære, der kaldes Occams, som hævder Frelsen som Frugt alene af gode Gerninger, men som den hellige Stol

misbilliger, er ogsaa Misbrug i vor Lejr. Munkenes Lediggang og Fylderiet i Herreklostrene er Misbrug, Suffragan Bisper, der oppebærer Indtægter, men ikke røgter Embedet, er Misbrug. Aa, der er nok at pege paa. Og selv har jeg været blandt de første herhjemme til at kæmpe for Kirkens Hævdelse af dette.

Men Læren, Bent Bille, den apostoliske Lære, Kirkens grundmurede Hus, den har jeg aldrig villet angribe. Og det er Læren, Morten Luther angriber. Siger han ikke selv: »Wir handeln nit von Leben sondern von Lehren. Lehre bleibt wohl recht in einem obschon seine Lehre bos ist. So ist bose Lehre tausendmahl schådlicher denn bos Lehre«.

Aa, kunde de blot forstaa det, alle de, der præker, alle de, der smæder med Haansord og —Gud bedre det—driver os andre til at smæde som de. Guds Ord er helligt, ikke paa Krostue og Ølkippe skal det drøftes blandt rusede Svende og Karle. Der er i Skriften tunge og tvivlsomme Steder, der kan volde Besvær nok selv for de klogeste. Og vi skal stole paa, at gav Gud os Skriften, slåp han ikke sit Værk paa den halve Vej.

Forstaar du Bent Bille, hvor det svider i en gammel Mands Hjerte at se hele det stolte Værk, hvorover Aar-261

hundreders Sol gik op9 knust i Gruset af en tøjlesløs og ubesindig, tysk, forløben Munk. Genfundne var Oldtidens Skatte, og Trangen efter de gode Videnskaber kæmpede sig mod Nord. Bogtrykkerkunsten spredte herlige, gudelige Bøger og kostelig, verdslig Viden overjorden. Folket løftede Hovedet, og Fyrsterne følte, at Stæderne var stærke, og Stædernes Borgere fuldt saa meget værd som Riddere og Adel. Kirken forstod, at for at lede og styre nu, maatte den være ren; gamle Misbrug maatte bort, Baan-det, der knyttede Kirken til Lægmand, maatte være et aandeligt Baand, og der var Rum for en Verden i Kirkens hellige, gamle Hus. Fremad, hed det, opad mod Lyset.

I de Aar blev jeg Mand og kastede mig med Ild i Kampen.

Og nu, — Reformationen kom—ikke mod Kirken rettede den sit Angreb, ikke af Aandens Store, af Videnskabens Venner førtes den med Kærlighed ud i Livet. Nej, af en uvidende Hob af blinde, tøjlesløse Billedstormere, for hvem ingen Helligdom var ærværdig, ingen Ærværdighed hellig uden den ene, deres fattige Forstand lod dem læse i den hellige Skrift.

Da var det, Bent Bille, som standsede Solen i sin Bane. Da var det, som blev den staaende i Gideon, og jeg greb Sværdet for at kæmpe for Læren, jeg havde lært at elske i Cellens Løndom og som renset for verdsligt Støv og støvet Verdslighed var saa herlig Salighedens Leder for mig.

Nu kæmper Konger, Fyrster blindede i Billedstormer-262

nes Flok, den kirkerøverske Konge der døde, hans vanvittige Søn, Hertugen af Holsten, Englands ægteskabs-bryderske Tyran, tyske Fyrster i Hobetal, ja selv, som det stundom synes, Kongen af Frankerige.—Munkene drives af Kloster, Nonnerne vansmægter og sulter, Kirkegodset raner rovlystne Konger og Adelsmænd. Alle Misbrug holdes i Hævd, men Læren, Læren, Læren hedder det, som om nogen naaede Lærens Forstaaelse uden gennem Gud alene og i ydmyg Bøn.

Hvor er Skønhedstrangen, Kundskaben, Kærligheden til det skønne og gode, til alt det der adler Sjælen? Den er hos de kloge, forstaaende og besindige Venner af Kirken i Rom.

Hvor er Uvidenheden, Foragt for Lærdommen, blindt Had til Kunst og Videnskab og tøjlesløs Stormen mod alt det skønne? Hos den tyske Doktor og hans forblindede Følgesvende.

Bent Bille, de kalder dette Reformation, de kalder det ret Evangelium, idet de slænger Biblen i Grams til Folk, der ikke kan læse, endsige kradse deres eget Navn. De kalder Skindere og Spandemagere, der lever i forargeligt Kønsliv, Lærere og Præster. De kalder Kirkerøvere rette Guds Mænd I Alt fordi de siger, at Ordet kom til alle. Som om ikke Ordet skal læses, forstaas, leve i Folket og binde det til et med Kirken, ikke splitte det i Hobe, som tørster efterat sænke Armene til Albuen i Næstens røde Blod.263

Lektor Poul havde rejst sig, og han sukkede dybt, mens han med venstre Haand strøg Sveden bort af sin Pande.

»Jeg har talt for meget — men det maatte ud — ud, alt det der stemmer herinde. Giv Folket Guds Ord frit at udlægge, som hver har Sind til, og alt brister, hvert herligt, løvfuldt Træ falder for Tvivlens Øxehug. De Mænd fra Wittenberg maa lægge andre Lænker om Folkets Tanker end Kirkens milde Baand. Og brister disse Lænker, saa vælter Menneskeslægten Guds Billede i Grus og brænder hans hellige Lov paa Tvivlens flammendeBaal. Hvad Gud i sin hellige Skrift har lært Slægten er dette: at sejre over Døden.

Thi for den, der tror, er Døden ikke Død men Himmerigs Porthvælving.

Tag denne Sejr fra Slægten, og den staar skælvende raadløs for Dagen, der gryr efter hver Dag, der gaar. Døden, ikke Livet, bliver Jordens Hersker. Saa underfuldt gav Gud Verden sit Budskab, at selv et Barn kan forstaa, hvorfor han besejrede Døden. Og den hellige Kirkes Lære har haft det Maal at værne om denne kostelige Skat

Der sidder vel i Klostrets Celler Mænd, der har grublet over Skriften, Mænd der har lært Oldtidens Mesterværker at kende, Mænd i hvem Tvivlen ved Sokrates' Ord er bleven stærk, Mænd, som dog erkende, at selv om Døden ikke aabner Porten til et evigt Liv, saa aabner den aldrig Vished for, at Livets Tro var Digt.264

Men disse ensomme Grublere er faa, og deres Tvivl er taus.

Bryd Kirkens Enhed, lad Flammerne spille over Jorden, saa det synes nu, hvor Ved lægges tilBaal. Den tause Tvivl vil raabe med Domsbasunens Kraft, og de faa tause Grublere vil blive tusinde, — blandt de faa og kloge som blandt de mange og fattige i Aanden. Og da skaldet lyde med Dommens drønende Paukeslag over Jorden: den Dag da den hellige, kristne Kirke ophører at være én, lagdes Øxen for Roden af Livets Træ mellem os. I Angstens og Anfægtelsens Stund har jeg anet med Rædsel, der isnede mig fra Isse til Fod, at der vilde komme den Dag, da den kristne Kirke ikke var mere — skønt dette er bespottelig Tale mod den Højeste.—Den Dag er Døden VerdensHerre, og de fattige i Aanden er i Dødens Vold.

De stærke og rige — hvor mange er vel de?«

Lektor Poul tav bråt — saa sagde han dæmpet:

»Jeg er en gammel Mand,nær Støvets Aar, og min Strid hernede har været haard. Men et ved jeg, altid har jeg kæmpet for Herren. Han sendte sin Søn til Jorderig, for at vi kunde frelses, han gav os den hellige Kirke ved sin Aand, og han satte Apostlene til at prædike og lod den apostoliske Velsignelse og Indvielse gaa ned til os, der nu lever gennem Slægter. Vi tror paa hans Ord og paa hans Søn, hvorfor skal vi da tvivle om, at han har bevaret sit Ord rent i Kirkens Varetægt Det er for mig alt265

Jeg kender kun en kristen Kirke, det er den, Gud selv har stiftet. Dens Hoved paa Jorden er den hellige Fader i Rom.

Om Læresætninger kan tvistes, om Skikke og Ceremonier, om Tiender, om Munkes Løfter, ja om Gejstliges Ægteskab, thi Gud gav os sit Ord at forvalte, og Menneskers Skikke kan veksle. Men Kirken — Bent Bille! — Kirken er én, én i al Evighed. Give da Gud, min trætte Røst maatte tale de Ord, saa de gjaldede over Danmark, give da Gud, at alle maatte høre og forstaa dem, lad hans Velsignelse følge, hvad min svage Haand har fæstet til Papiret og forunde han saa sin Tjener at fare i Fred.

Bed for mig Bent Bille, som jeg beder paa mine Knæ den evige Gud, at han vil frelse sit Folk og oplade dets Blik for dette. Hans hellige Kirke er én paa Jorden som i Himlen i al Evighed!«

Lektor Pouls Kinder blussede i fin Oldingerødme, og hans Øjne brændte. — »Gaa nu med Gud, Bent Bille, og bed for mig.—Jeg stræbte at bygge mit Tempel højt paa Bjerg. Templet staar der, men ensom knæler jeg ved Alteret. —«

Bent Bille stod paa Frueplads, hvor Kirken hævede sit Spir højt mod Sky. Han gik uvilkaarligt ad dens Hovedindgang og stod i Midterskibet, hvor Alteret tegnede sig i Ovenlyset, smykket med Helgenbilleder. Endnu bar Billeder og Korstole Mærker af Borgernes Øxehug. Først266

i de sidste Tider var Kirken atter aabnet for Gudstjeneste efter Fædrenes Skik.

Men den var tom!

Bent forlod den og gik ad Saltboderne ned over Tysk-mannegade mod Højbrostræde. Der laa hans Fædrene-gaard paa Amagertorv, ogsaa den var tom. Hans Fader og Søskende sad paa Stegehus, og Bent Bille længtes ikke efter Hjemmet.

Mod Nicolaj Kirke drog en Skare af Borgerfolk, ogBent fulgte. Derinde stod de Hoved ved Hoved, og Rygtet talte sandt. Genkommen stod Hans Tausen paa Prædikestolen og talte ud over Skaren Skriftens Ord, men hans Stemme skælvede af Glæde.

Bent Bille gik. Det lød i hans Tanker med Rabelais' Ord: Pave Clemens i Rom ser hellere England, Tyskland og Norden falde fra den hellige Stol, end Florents ogMila-no gaa Medicæernes Næser forbi. Saa talte Lektor Poul om en Kirke, en Hjord under en Hyrde — den hellige medicæiske Fader i Rom!

Langsomt rettede han sine Skridt mod St. Clara Kloster, hvor de faa, fattige Nonner plejede hende.

Og paa denne Sensommerdag fødtes Tvivlen i Bent BillesBryst. Knejser det tomme Gudshus, hvor Fædrenes Lære holdtes i Agt, med fuld og ene Ret mod de andre, hvor nu Skarer paa Knæ beder til den samme Gud, til hvem Fædrene bad. For Bent Bille gemte dette Spørgsmaal et Svar, der vilde lyde til ham indefra, hvor det,267

han længtes imod9 blev det, han vilde, fordi det nye havde Ret i det ene — at sprænge!

Han førtes ikke, som saa mange i hine Dage, fra den gamle Lære henimod den nye, han gled som faa — og der ikke de ringeste — bort fra dem begge.SJETTE KAPITEL Bent Billes Hjertenskær.

St. Bent! I levende Live var du vel egentlig Pave i Rom, eller rettere du var to Paver i Rom, Benedictus den første og den anden, og hvad du i denne dobbelte, jordiske Skikkelse bedrev, vidste sikkert de færreste, der i Tiderne bad til dit Navn. IDanmark hed du Bent og var vistnok ikke Pave, men derimod Sven Estridssøns Søn og Knud den helliges Broder. Du fandt Døden med ham i Odense, og dine Ben hvilede i St. Knuds Kirke. Var du ikke Helgen efter ret pavelig Opskrift, saa blev du det i danske Mænds Tanker og Bønner, og du harmandelig værgetBent Bille, medens han omtumledes paa Skæbnens Hav, som det paa disse Blade berettes.269

I et rigtigt afgørende Øjeblik var du i Bergen.

Deraf benyttede Fanden sig i sin Argelist.

Da du kom tilbage — siger du selv — gik du til St. Peter, som foruden anden vigtig Gerning har Overopsyn med Helgener, og der maatte du høre haardeOrd for det, der skete i Rosengaarden. Du forsvarede dig mandelig og sagde, at du troede, St. Nytouche havde vaaget over Bent. Og St. Peter slog op i den store, gyldne Bog, hvor Helgenes Navne og Bopæl er indskrevne. Han slog op under N, thi Helgene er mange, og de findes opført i Bogstavorden. St Peter kiggede og kiggede, men fandt ikke St Nytouche i Bogen.

Du var bedragen, stakkels St. Bent—St Nytouche var ingen Helgen, kun en spøgefuld Hun-Djævel fra Paris. Og imedens du skammede dig, og St Peter skældte, skete det som nu berettes.

Clara Ambrosius havde svævet mellem Liv og Død. Saaret var farligt og Badskærkunsten stod lavt Læger fandtes ikke i København, Munkene, der havde forstaaet Kunsten, var udjagne af deres Klostre og spredt viden om Land, Nonnerne var ukyndige og faa.

Den sidste Tiggerbroder i Klostret, Broder Martin, var en kummerlig Badskær, og dog frelste han Clara Ambrosius' Liv. Nonnerne beholdt hende i Klostret hendes Moder vilde det saa. Hendes Fadervar jo bortrejst hvorhen vidste ingen.270

Og Bent tilsaa hende daglig, saa længe hun var syg. — Da hun blev bedre, mødtes de daglig og taltes ved.

Der gik Uger efter Bents Møde med Lektor Poul, han rejste ikke. Han studerede ikke, og hans Embedsgerning var ingen, thi vor Frue Kirke stod stadig tom.

Sære Rygter gik over Lande, om at Hertug Christian havde været paa Sønderborg og omfavnet den fangne Konge

samt lovet at hjælpe ham til sit Rige igen, at Kejser Karl lod ruste en vældig Hær, og Nederlændernes Flaade, der laa i Kattegat, skulde føre Kong Christiern tilbage til København. Ja man sagde endog, at Holstenerne og Nederlænderne havde sluttet Vaabenpagt, og at Hertugen og Kong Christiern vilde vinde Sverig tilbage. Man sagde meget, særlig de tyske Købmænd i København Hans Bose ogKordtBerman, 'der pralede af, at nu skulde København være en fri Rigsstad, med meget mere.

Men paa alt dette tænkte Bent Bille ikke.

Han tænkte kun paa Clara Ambrosius, og det vidste ingen Mennesker paa Jorden udover én—den eneste, der ikke burde vidst det, Clara selv.

En Dag mod Aften sad hun hos ham i hans Stue. Hun gikSøstrene til Haande nu, hun var bedre,og havdebragt ham Frugt og Vin. Bent holdt af Frugt og var vænnet til Vin fra Frankrig.

Han sad ved sit store, svære Bord med de lukkede Folianter. Hun paa en lav Træstol ved Vinduet.271

De talte ikke meget — ofte tav de meget længe og saa blev Clara utaalmodig.

»Bent,« sagde Clara: »Jeg elsker Eder!«

Bent tav.

Clara foldede sine Hænder over sine Knæ og saa op paa ham som for at læse hans Tanker. Hun læste intet; saa talte hun langsomt, men hendes Stemme var fast:

»Da jeg laa syg nu og troede, det var Døden, for det troede jeg, det troede Broder Martin og Søstrene ogsaa — havde jeg en Aften et Syn. Det var den hellige Jomfru — eller hvis den hellige Jomfru ikke er en Helgen, eller der slet ingen Helgener er, saa var det en Engel, men hun var klædt som den hellige Jomfru i Sol Giselen i St. Nicolai Kirke. Jeg tror ogsaa det var den hellige Jomfru. Hun var saa mild og straalende som i det klareste Solskin, og dog var der mørk Nat om mig, og Søster Barbara sov, for det havde jeg lige hørt.

Clara, sagde hun, — ræk mig din Haand og følg mig til de Saliges Boliger, thi din Synd var ringe her paa Jorden, og nu skal du gaa ind til evig Glæde. Saa blev jeg saa underlig bedrøvet, syntes jeg, fordi jeg skulde dø saa ung, og saa bad jeg, om jeg ikke maatte leve. Hun rystede blidt paa Hovedet, og saa spurgte jeg, om jeg der vilde møde Eder, Bent. Hun rystede paa Hovedet saa underligt vemodigt, og saa skreg jeg — Jeg vil leve — leve, for jeg vilde være, hvor I var.272

Saa vaagnede Søster Barbara og gav mig Vand at drikke. —

Men siden hen saa jeg den hellige Jomfru, og hun sagde til mig: Du har kun syndet lidt, Clara, din Synd erfor intet at regne, men om du levede vilde du synde, thi du elsker en gejstligMand, en Adelsmand, der ikke kan tage dig til Hustru.

Saa sagde jeg, — jeg elsker Bent, og det er ikke Synd, men var det Synd, lad mig leve og synde.

Og saa blev det mørkt.«

Medens hun talte, sad Bent og stirrede paa hende.

»Bent,« sagde hun, — »vilde I ønske, jeg var død?«

Bent maatte svare.

Han rystede blot paa Hovedet, og Clara læste lidt mere i hans Blik end før — men kun en Ubetydelighed.

»Saa blev jeg rask,« fortsatte hun, »og jeg har ikke set den hellige Jomfru mere. Men det var jo kun hende, det var ikke Gud Fader eller Jesus, jeg saa. Og det er ikke Synd, at jeg elsker Eder, for jeg kan ikke andet.«

Nu vidste Bent det

»Clara,« sagde han — »den hellige Jomfru, om hvem Kirken lærer, at hun var vor Formidlerinde hos Jesus, har Ret. Jeg er en gejstlig Mand, og I kan elske mig som en Broder, ligesom jeg har Eder inderlig kær som en Søster.

Men tro mig, dette Syn betyder, at I skal leve for at vinde Herredømme over Eders syndige Tanker.«273

Det var talt, som om St. Bent havde indgivet ham Ordene. —

Gara blev heftig. »Nej,« sagde hun, »nej. Saa var jeg hellere død. Ingen Kvinde kan give sig i Kloster mere nu, de river alle Klostre ned, og min Fader vil aldrig tillade, at jeg giver mig i Kloster, og om jeg gjorde det, jeg vilde synde hver Dag i mit Hjerte, og det blev jo samme Synd, som var det gjort i Gerning. Nej, Synet betyder at jeg skal leve og elske Eder, som jeg vil gøre til min sidste Stund, ja udover den.«

Hvis nu Bent Bille havde været øvet i at tale fromme Ord til unge Kvinder, vilde han vel nok have prøvet at overbevise Clara om, at hun tog helt fejl, og at Synet havde betydet akkurat det, han sagde. Megen Nytte vilde han alligevel ikke have gjort med sin Veltalenhed, thi Clara var underfundig, hun havde slet ikke haft noget Syn — men hun vidste meget bedre, hvad hun skulde sige tilBent, end han iØjeblikketvidste, hvad han skulde sige til hende*

Bent havde kun i sine Drømme og Tanker været helt fri overfor Kvinder, men der havde han, idet han bøjede sig for Arvesynden, som selv hos de frommeste behersker Tankerne—altid sagt det modsatte af det, han nu skulde sige. Overfor Kvinder af Kød og Blod havde han altid hjulpet sig med Taushed og Kølighed.

Tie kunde han ikke her, hvor det gjaldt en ung Kvindes Sjælefred, og kølig kunde han ikke være.

Palle Rosenkrantz: Bent BUle. 18274

Grevinde de Neuilly vilde have triumferet, om hun nu havde set Bent. Og hendes Triumf vilde have været endnu større, hvis hun havde læst hans Tanker, som var disse:—var det endda en af de franske Kvinder, saa....

Resten tabte sig i noget, der grænsede til Blasfemi.

Men det var Clara, som Bent holdt af, som i mere end enMaaned havde været den, om hvem hans Tanker kredsede, og Tanker var Drømme. Bents Drømme var jo ikke saa krystalrene som hans Handlinger.

Bent vilde løbe fra det, men Ulykken var, at han sad i sin egen Stue og — til Bergen vilde han ikke. Han vilde ikke bort fra det Sted, hvor han var.

Han rejste sig, traadte hen til Clara, og hun rejste sig. Saa lagde han sin Arm om hendes Liv og kyssede hende meget broderligt paa Panden, men hun skælvede helt usøsterligt under hans Kys.

Bent bar sig ad som en Moder, der giver sit Barn en Kobberskilling for at tie, naar Barnet begærer en Sølvmønt.

Clara var et klogt Barn; hun forstod, at flere Kobbermønter tilsammenlagt kan faa en Sølvmønts Værd, og hun blevstaaende med Hovedet hvilendemodBents Skulder. Saa stirrede hun op paa ham og hviskede: »Giv mig endnu et Kys som dette, Bent?«

Det gjorde Bent — nu skælvede ogsaa han ganske lidt

Saa talte Clara. »Elsker du mig, Bent?«

Og da Bent ikke svarede, gjorde hun sig løs.275

»Bent,« sagde hun, »hvis du gjorde, som du vilde, saa elskede du mig. Hvorfor gør du ikke, som du vil?«

»Fordi jeg holder af digClara,« sagde Bent, meget stille og meget blidt. Jeg vil ikke øve Synd imod dig.«

Det er vigtigt at erindre, at Bent her ikke vilde øve Synd mod Clara, medens han i tidligere lignende Tilfælde overhovedet ikke havde villet øve Synd.

»Men du øver jo Synd mod mig,« sagde hun — »det er jo Synd, at du vil nægte mig det, hvorfor jeg lever — ellers var jeg jo død den Nat, jeg havde Synet og havde nu været salig.« —

Clara vendte tilbage til »Synet«, fordi hun havde opdaget, at Bent ikke vilde hævde sin Forklaring.

Han tog hendes to Hænder og saa hende fast i Øjnene. »Hvis jeg nu tog dig i mine Arme, Clara, saa vilde det vel

nu væreLykke fordigogLykke for mig, men vi kan ikke leve, som om denne Stund var vor sidste.«

»Hvorfor ikke?« hviskede Clara —. »Synder jeg ved at elske dig, og du ved at elske mig, saa faar vi vel Lov at afbede den Synd—Dødssynd er det jo ikke. Du er jo dog en from Mand, og jeg har levet efter mine Forældres Villie hidtil. Mange Mennesker er meget slettere end vi, og hvor kan vi da blive fortabte for denne ene Synd. Vi skal jo ikke leve, som om denne Stund var vor sidste, siger du — men saa kommer der jo mange, mange Stunder til Anger.«

At dette var ganske forkert, kunde Bent straks se, men

18«276

ærlig talt tænkte han i dette Øjeblik mere paa Clara end paa sig selv. Derfor sagde han:

»Der følger Ulykke med Synden; vildeduværeen gejstlig Mands Elskerinde?«

»Ja,« sagde Clara bestemt, — »din/«

Og ved disse to Ord gemte hun sit Hoved ved hans Bryst, for at han ikke skulde se, hvor hun blussede.

Bent var slaaet tilbage i sin Fæstning. Han maatte igen tænke paa sig selv, og det faldt ham saare svært, fordi han daarlig kunde tænke paa andre end Clara. Der steg en Lysning frem af hans Tanker og Minder. Saa var hun jo som alle de andre, som Claude og Cecilie, maaske som Emilie.

Nej, som Emilie var Clara ikke — snarere som Claude — ikke Grevinde de Neuilly, men den Claude, om hvem Antimachos havde fortalt.

Og Bents Spørgsmaal knyttede sig nøje til Antimachos* Fortælling:

»Vilde du,Clara,« sagde han, »medSkamføde en gejstlig Mands Barn til Verden?«

»Ja,« sagde hun atter — »dif/«

Og hun lagde sine Hænder om Bents Nakke og knugede sit Ansigt mod hans.

Saa sagde Bent Bille ikke mere.

Men da St. Bent vendte tilbage fra St. PetersBrevkam-mer var det for sent.277

Ambrosius Bogbinder havde truffet Hr. Mogens Gøye paa Bidstrup. Hans Tausen var tilstede ved Mødet, og Ambrosius var ydmyg. Han bragte Rigshofmesteren Afskrift af et Brev underskrevet af ærlige og fornumstige Mænd af København, hvori de bad Hertug Christian om at tage mod Danmarks Krone.

Mogens Gøye tog Brevet og læste det Hans Bryn rynkedes, og han sagde koldt og haardt:

»Naar var det Skik i Danmark, at Københavns Borgere valgte Landets Konge?«

Ambrosius rettede sig, som var han ramt af et Øglebid. Men han tav.

»Gaa,« sagde Rigshofmesteren — »sigEders Fæller, at vi, hvem det paaligger, skal gøre vor Pligt

I Staden bliver hver Mand ved sin Næring og Biering og vogt Eder for at befatte Eder med Rigets Sager, før I spørger paa Tinge derom.« —

Ambrosius bed Ordene i sig og gik. Paa Tærskelen standsede han og sagde tøvende: »Den lybske Borgmester var med i dette....«

»Ved I,« afbrød Rigshofmesteren, »om de Lybske er Danmarks Venner eller Fjender. Jeg ved det. Gaa, jeg skal glemme, at I korn.«

Saa gik Ambrosius og vendte tilbage til København med Had og Vrede i Sindet

Men Hans Tausen sagde til Rigshofmesteren: »Eders Strenghed har været mig en huld og naadig Herre og al-278

drig kan Ordets Venner eller jeg gengælde Eder forskyldt — men heri handlede I Uret, saavel mod Danmark som

mod Ordet t

Rigshofmesteren lagde sin Haand paa Præstens Skulder. »Eder siger jeg, hvad jeg ikke sagde ham. Paa mine Knæ har jeg bedt Hertug Christian om at tage Danmarks Krone af min Haand, og Hertugen har sagt Nej. — Nu raader den højeste for det, der vil komme. Drag til København, forkynd Ordet, som I har forkyndt det hidtil, men vogt Eder for ham der gik og de tyske Købmænd af hans Lige. Med dem tager det en ond Vej.«

Hans Tausen rystede sit Hoved, men tale turde han ikke; ogsaa han vendte tilbage til København, men i de Tider, der nu kom, var det ikke Striden om GudsOrd, der fyldte Sindene og der blev tyst om Hans Tausens Navn. Hans Gerning var gjort —

Da Ambrosius vendte hjem, erfarede han, hvad der var hændet Clara, hendes Sygdom og Helbredelse; han sagde kun lidt dertil. Samme Aften forlod han — uden at have set hende — Staden og drog til Malmø for at pleje Raad med Hr. Jørgen Kok, hans Landsmand og Malmøs Borgmester. Og fra Malmø gik hans Vej til Lybeck.

Men Clara blev i det øde Kloster ved Rosengaarden. Det led mod Udgangen af Aaret 1533, det stundede mod de Tider, der aldrig vil glemmes, naar Danmarks Krønike skrives, Tider hvori Ambrosius Bogbinders Navn vil blive279

nævnt paa hvert Blad og stundom nævnt tillige med Bent Billes — i Grevefejdens Tid.

Om Bent Bille selv er nu kun dette at fortælle: Han angrede ikke, han angrede aldrig, og han blev Mand. Skal herom berettes bliver det ikke paa Blade, hvorover staar skrevet *Bent Bille*. Thi det, der før gjorde Bent Bille mærkelig, er ikke mere fra den Aften i St. Clara Kloster; det, der i Fremtiden præger hans Færd og bestemmer hans Skæbne, er hans underfulde Kærlighedsforhold til den Mands Datter, der var hans Slægts bitreste Fjende og voldte dens Fald fra Rigets højeste Magt til Fængsel og Undergang under den flammende Fejde.

Hans Kærlighed til Clara Ambrosiusdatter.—Dog den kræver en Beretning for sig—Beretningen om »Bent Billes Hjertenskær«, om Elskov og Fejde paa Baggrund af det som her er fortalt om Mennesker og Tider.

Helsingør 1906OYLDENDALSKE BOGHANDEL - MORDISK FORLAO

FK. BAGCES KGL. HOV-BOCTXTKKBltl KØBENHAVN